

1951

η φύση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 121

ΑΝΟΙΞΗ / ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΦΥΣΗ ♦ ΓΝΩΣΗ ♦ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

η φύση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 121
ΑΝΟΙΞΗ / ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210-3224944, 210-3314563, FAX: 210-3225285
E-mail: hspn@hol.gr - Ιστοθέση: www.eepf.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Μαρία Ρουσομουστακάκη**

Αντιπρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**

Γεν. Γραμματέας: **Λεωνίδας Κόλλας**

Αναπλ. Γεν. Γραμματέας: **Αλέξια Νικηφοράκη**

Ταμίας: **Ελένη Τσούτση**

Έφορος Εκδηλώσεων: **Ντόναλντ Μάθιους**

Μέλη: **Μάκης Απέργης, Τίμος Χαραλαμπόπουλος,**

Γιώργος Χατζηπαντωνίου, Γεωργία Φέρμελη

Επίτιμος πρόεδρος: **Γιώργος Σφήκας**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Πέτρου, Μάκης Απέργης, Μαρτίνος Γκαίτλιχ,

Λεωνίδας Κόλλας, Ντόναλντ Μάθιους,

Μαρία Ρουσομουστακάκη, Γεωργία Φέρμελη

Εκδότης - Υπεύθυνος ύλης

Νίκος Πέτρου, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Τα ενυπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν τις απόψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Επιμέλεια έκδοσης

Νίκος Πέτρου

Σελιδοποίηση - επιμέλεια εκτύπωσης

Άρης Βιδάλης

Τυπογραφείο: **ΦΩΤΟΛΙΟ & ΤΥΡΙΚΟΝ Α.Ε.**

Τιμή Τεύχους 3 ΕΥΡΩ

Στα μέλη διανέμεται δωρεάν.

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Ευχαριστούμε θερμά το **Ίδρυμα Μποδοσάκη** για την ευγενή χορηγία του προς την Εταιρία μας, που συμβάλλει στην έκδοση του περιοδικού «Η Φύση».

Κωδικός 4064

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τι γίνεται με το νερό:	N. Πέτρου	3
Δόμηση εκτός σχεδίου ή εκτός λογικής:	Σ. Νικολάου	5
Λύγκας, το πιο απειλούμενο θηλαστικό της Ευρώπης	Θ. Κομνηός, Α.Γαλαδάκη, Κ.Γόδης	10
Μαυρόγυπας στην Κρήτη	D. Ristow	19
Η Βάλλια Κάλντα και η Εταιρία μας	Γ. Σφήκας	22
Πόσο ψηλά μπορεί να φτάσει	N. Πέτρου	30
Μη ιθαγενή είδη δένδρων στην Πάρνηθα	Γ. Σφήκας	31
Παρατηρήσεις επί του σχεδίου Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού		32
Το χρονικό μιας προαναγγελθείσας αποπομπής	M. Γκαίτλιχ	35
Μεγαλώνοντας στην πόλη: τότε και τώρα	A.Κουμετάκη	38
Νέα της ελληνικής χλωρίδας		40
Μοιραία συνάντηση: η οξιά και η σαρανταποδαρούσα	K.Tan & H.Kretzschmar	41
Θερινό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο		41
Ένα «πάρκο» ειδικά για τους πελαργούς	M. Γκαίτλιχ	42
Ξεκίνησε η σταδιακή κατάργηση της πλαστικής σακούλας	M. Γκαίτλιχ	42
Άλλοι πεινούν και άλλοι πετούν	M. Ρουσομουστακάκη	43
Βιβλιοπαρουσίαση		44
Το Βραβείο «Βύρωνω Αντίπα» 2008 στο Γιώργο Ντούρο	Λ. Κόλλας	47
Η σελίδα των μελών μας		48
Προς τα μέλη της ΕΕΠΦ		49
«Γαλάζιες Σημαίες»		50
«Πράσινες Γωνιές»		52
«Οικολογικά Σχολεία»		53
«Μαθαίνω για τα Δάση»		54
«Φύση χωρίς σκουπίδια»		55
«Νέοι Δημοσιογράφοι»		56
Εκδρομές		58
Πρόγραμμα Εκδρομών - Ομιλιών		62
Εγγραφές μελών - Δωρεές		63

Εξώφυλλο: Άνοιξη στο δάσος της Τσίχλας, Ξάνθη.
Crocus veluchensis (φωτ. Κώστας Βιδάκης).

Τι γίνεται με το νερό;

Η λειψυδρία εμφανίζεται και πάλι απειλητικά στη χώρα μας και, τον τελευταίο καιρό, έχει προκαλέσει συζητήσεις, συνέδρια και κινητικότητα από πλευράς πολιτών, οργανώσεων και ΜΜΕ, όχι όμως και των αρμοδίων φορέων.

Παρ'ότι το ύψος βροχής, σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία, παραμένει περίπου σταθερό κατά μέσο όρο τα τελευταία 100 χρόνια, έχουν μειωθεί σημαντικά οι βροχερές ημέρες, ιδιαίτερα μετά το 1980. Αυτό σημαίνει ότι σε μικρό χρονικό διάστημα πέφτει ραγδαία μεγάλος όγκος νερού που δεν προλαβαίνει να απορροφηθεί από το έδαφος. Οι θερμικές εκπομπές των μεγάλων πόλεων (ιδιαίτερα της Αθήνας) ενισχύουν την ένταση των βροχοπτώσεων ενώ η απογύμνωση τεράστιων περιοχών από τις πρόσφατες πυρκαγιές επιτείνει τα χειμαρρικά φαινόμενα και τη γοργή απορροή.

Η ανισοκατανομή των υδατικών πόρων εντείνει τα προβλήματα, καθώς η δυτική και η βόρεια Ελλάδα έχουν επάρκεια, ενώ οι νοτιότερες περιοχές και περισσότερο η Θεσσαλία και τα νησιά του Αιγαίου πάσχουν.

Αξιοσημείωτη και ενδεικτική της αδιαφορίας της πολιτείας και σε αυτόν τον τομέα είναι η μεγάλη (ή σχεδόν πλήρης) έλλειψη αξιόπιστων υδρολογικών στοιχείων για τις περισσότερες περιοχές της χώρας, ακόμα και για περιοχές που «μελετώνται» εδώ και χρόνια, όπως η λεκάνη του Αχελώου και ο Θεσσαλικός κάμπος. Γι αυτό και το υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ φρόντισε να μεταβιβάσει το θέμα της προσαρμογής με την Κοινοτική Οδηγία για τα Νερά στις Περιφέρειες, οι οποίες, για ευνόητους λόγους, δεν μπόρεσαν να υλοποιήσουν μελέτες ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος των λεκανών απορροής και των φορέων διαχείρισής τους.

Ελάχιστες προσπάθειες γίνονται και για τον περιορισμό των απωλειών. Αν και περίπου 80-82% της συνολικής κατανάλωσης αφορά τη γεωργία, τα αρδευτικά δίκτυα στις περισσότερες περιοχές παραμένουν ανοικτά, χωμάτινα και κακοσυντηρημένα, με απώλειες άνω του 50 %. Δεκάδες χιλιάδες ιδιωτικές γεωτρήσεις λειτουργούν αυθαίρετα, χωρίς προγραμματισμό και εξαντλούν τα υπόγεια αποθέματα – σημειώστε ότι, αν και παράνομες, οι περισσότερες ηλεκτροδοτούνται από τη ΔΕΗ. Το πότισμα επίσης γίνεται σε όλες τις ώρες της ημέρας, ακόμα και τις θερμότερες (όποιος έχει διασχίσει καλοκαίρι τον Θεσσαλικό κάμπο το γνωρίζει καλά), όταν το περισσότερο νερό εξατμίζεται και χάνεται.

Τα νησιά του Αιγαίου, που βρίσκονται στη ζώνη με τις μικρότερες βροχοπτώσεις (μειωμένη τροφοδοσία), με μεγάλες θερμοκρασίες, ηλιοφάνεια και ισχυρούς ανέμους (αυξημένη εξάτμιση), ορεινό ανάγλυφο (αυξημένη επιφανειακή απορροή), μικρή έκταση (μειωμένη υδατοσυλλογή) και περιβάλλονται από τη θάλασσα (υφαλμύρωση των υδατικών συστημάτων) αντιμετωπίζουν πλέον οξύ πρόβλημα. Κύρια πηγή κατανάλωσης νερού είναι ο, ιδιαίτερα υδροβόρος, τουρισμός. Στις ανάγκες των 456.000 μόνιμων κατοίκων προστίθενται και 15 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις τουριστών (που απαιτούν πισίνες και γκαζόν) και τις εκτοξεύουν στα 54 εκατομμύρια μ³ ετησίως. Στα περισσότερα νησιά, οι υπόγειοι υδροφορείς έχουν υποβαθμιστεί σοβαρά από εισχώρηση της θάλασσας λόγω της υπεράντλησης.

Τεράστια είναι και η σπατάλη στις αστικές περιοχές, όπου οι απώλειες των δικτύων υπολογίζονται στο 20% περίπου, ενώ η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και ο καταναλωτικός τρόπος ζωής παίζουν και αυτά το ρόλο τους – έχουμε πια να γεμίσουμε τόσες πισίνες και να ποτίσουμε τα γήπεδα γκολφ (ένα γήπεδο γκολφ με 18 τρύπες απαιτεί 2,3 εκατομμύρια λίτρα για πότισμα κάθε μέρα!). Τα τελευταία 30 χρόνια η ανάγκη για ύδρευση έχουν αυξηθεί κατά 45%, χωρίς φυσικά ανάλογη αύξηση του πληθυσμού. Υπολογίζεται ότι από το καθαρό νερό που φτάνει σε κάθε σπίτι καθημερινά, λιγότερο από 5% χρησιμοποιείται άμεσα για πόση ή μαγείρεμα, ενώ περίπου 35-40% καταλήγει στις τουαλέτες. Την ίδια στιγμή το πότισμα κήπων και πάρκων με επεξεργασμένα αστικά λύματα εφαρμόζεται σε πολλές χώρες του κόσμου και τα νέα κτίρια σε χώρες της βόρειας Ευρώπης και την Ιαπωνία κατασκευάζονται με συστήματα συλλογής του βρόχινου νερού για διάφορες χρήσεις (οι παλιές καλές στέρνες) και ανακυκλώνουν τα απόνερα τους για χρήση στις τουαλέτες.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΥΔΑΠ, από την άνοιξη του 2007 η μείωση, λόγω εξάτμισης και απωλειών, των αποθεμάτων στις λίμνες Μόρνου και Εύηνου έφτασε τα 350 εκατομμύρια μ³ – ποσότητα που αντιστοιχεί στις ανάγκες της πρωτεύουσας για 10 ολόκληρους μήνες! – και ήδη από τον Φεβρουάριο η Αθήνα τροφοδοτείται από την Υλίκη για να ενισχυθούν οι ποσότητες στους ταμειυτήρες, που βρίσκονται στα χαμηλότερα επίπεδα της τελευταίας εξαετίας.

Τα διαθέσιμα αποθέματα μειώνονται περαιτέρω λόγω μόλυνσης και ρύπανσης από ανεπεξέργαστα αστικά λύματα,

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί, τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για την φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

απόβλητα βιομηχανιών και παράγωγα έντονων γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων. Χειρότερα από τα ποτάμια μας είναι ο Ασωπός και ο Εδεσσαίος, ενώ η ποιότητα των υδάτων του Πηνειού είναι μέτρια σε όλο σχεδόν το μήκος του, και μόνο ο άνω ρους κάποιων από τα πιο απομονωμένα, όπως ο Αώος και ο Ασπροπόταμος, θεωρείται σχετικά καθαρός. Από τις λίμνες έντονα προβλήματα παρουσιάζει η Κορώνεια, με συχνές «εκρήξεις» κυανοβακτηρίων, ενώ σημαντική είναι η μείωση του υδατικού όγκου της Βεγορίτιδας, της Δοϊράνης, της Βόλβης και της Μικρής Πρέσπας.

Κι αν σας έκανα την καρδιά μαύρη, δείτε και κάποια στοιχεία για την παγκόσμια κατάσταση όπως καταγράφονται από τις υπηρεσίες του ΟΗΕ.

Η διατάραξη της υδρολογικού κύκλου και της υδάτινης ισορροπίας του πλανήτη γίνεται αισθητή με, ολοένα και πιο συχνά, ακραία φαινόμενα: έντονες καταιγίδες, πλημμύρες ή ξηρασία, άνοδο της στάθμης της θάλασσας, ραγδαία αύξηση της συχνότητας των τυφώνων.

Σήμερα 1,1 δισεκατομμύρια άνθρωποι (σχεδόν 20% του παγκόσμιου πληθυσμού) ζουν χωρίς πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό. Πάνω από 2,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν χωρίς το απαραίτητο νερό για στοιχειώδη υγιεινή με αποτέλεσμα 2 εκατομμύρια άνθρωποι (το 90% τους παιδιά ηλικίας κάτω των 5 ετών) να πεθαίνουν κάθε χρόνο από διαρροϊκές ασθένειες!

Πάνω από 20% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε ξηρές και άγονες χώρες που διαθέτουν μόλις το 2% των συνολικών υδατικών αποθεμάτων. Οι πολίτες όμως των «προηγμένων» χωρών, λιγότερο από 10% του πληθυσμού της Γης, χρησιμοποιούν πάνω από 70% του γλυκού νερού. Οι κάτοικοι των ανεπτυγμένων χωρών καταναλώνουν ημερήσια κάπου 200 λίτρα νερό –600(!) στις ΗΠΑ– ενώ οι πολίτες χωρών του Τρίτου Κόσμου καλούνται να ικανοποιήσουν όλες τις ανάγκες τους με λιγότερα από 10 λίτρα την ημέρα!

Πολλές χώρες (κυρίως στη νοτιοδυτική Ασία και την Αφρική) ήδη δυσκολεύονται να παράσχουν τα 1.700 μ³ πόσιμου ύδατος κατ' άτομο ετησίως, που θεωρούνται το ελάχιστο απαιτούμενο για υγιή διαβίωση, οι ανάγκες όμως αυξάνονται εκρηκτικά. Αν συνεχιστεί η μεγέθυνση του παγκόσμιου πληθυσμού με τον παρόντα ρυθμό, και δεν αλλάξει ριζικά η διαχείριση των υδάτων, τουλάχιστον 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι, σε περίπου 40 χώρες, θα δοκιμάζονται από έντονη λειψυδρία γύρω στο 2050.

Τα προβλήματα των αναπτυσσόμενων χωρών δεν οφείλονται μόνο στη λειψυδρία, αλλά αποτελούν απόρροια της κακής διαχείρισης των διαθέσιμων πόρων ή δυσχερειών που σχετίζονται με το κόστος, τις υποδομές ή το μέγεθος του πληθυσμού.

Αναγνωρίζοντας την κρισιμότητα της κατάστασης, η παγκόσμια κοινότητα αναζητεί λύσεις. Βασικές προϋποθέσεις είναι η αποδοχή της καθολικότητας του προβλήματος και η παγκόσμια συνεργασία. Διεθνείς διασκέψεις που συνεχίζονται ακόμα προσπαθούν να οριοθετήσουν και να εφαρμόσουν σειρά μέτρων για τη βιώσιμη μακροχρόνια διαχείριση του γλυκού νερού, κάποια από τα οποία ήδη αποδίδουν καρπούς. Δυστυχώς τα περισσότερα από αυτά είναι εφαρμόσιμα μόνο στις αναπτυσσόμενες χώρες που διαθέτουν την τεχνολογία αλλά και, κυρίως, την οικονομική ευρωστία για την εφαρμογή τους.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες που πεινούν και διψούν, οι συνθήκες διαβίωσης εκατομμυρίων ανθρώπων χειροτερεύουν, και θα εξακολουθήσουν να χειροτερεύουν αν όλοι μας –τα κράτη, οι οργανισμοί, οι κοινότητες, ο κάθε πολίτης– δεν αρπάξουμε κάθε ευκαιρία, δεν αξιοποιήσουμε όλη μας την ενεργητικότητα, όλη μας τη δύναμη, κάθε μας ταλέντο για να εξαλείψουμε τις ανισότητες και να προστατέψουμε την υγρή κληρονομιά της ανθρωπότητας.

Το νερό τελικά είναι υπόθεση όλων μας! ■

Νίκος Πέτρου

Δόμηση εκτός σχεδίου ή εκτός λογικής;

Η ανάγκη απαγόρευσης της εκτός σχεδίου δόμησης για την αποφυγή καταστροφής και διαρκούς υποβάθμισης του περιβάλλοντος

του Σπύρου Νικολάου, Επ. Συμβούλου Επικρατείας-Δικηγόρου

Στο πλέγμα των συνθηκών που διαμορφώθηκαν στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, και έχοντας ως πρότυπο τις προηγούμενες νομοθετικές ρυθμίσεις των δυτικοευρωπαϊκών χωρών, το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975 προέβη στην ρητή διακήρυξη αρχών και θέσπιση συγκεκριμένων βασικών επιταγών για την λήψη μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος και για την χωροταξική οργάνωση της χώρας και την ανάπτυξη ή επέκταση των πόλεων και των οικιστικών περιοχών εν γένει.

Το άρθρο 24, όπως τελικά ψηφίστηκε από την Ολομέλεια της Ε΄ Αναθεωρητικής Βουλής, περιέλαβε σειρά ολόκληρη απαγορεύσεων και υποχρεώσεων, απευθυνομένων τόσο στο κράτος όσο και στους πολίτες, σχετικά με την πολεοδομική οργάνωση και ανάπτυξη. Όμως, η Πολιτεία αρνείται να προβεί σε χωροταξικό σχεδιασμό επί τριάντα και πλέον χρόνια μετά την θέσπιση των παραπάνω συνταγματικών διατάξεων και ουσιαστικά ματαιώσε την εφαρμογή των διατάξεων του βασικού πολεοδομικού νόμου 947/1979 που ψηφίστηκε για την εκτέλεσή τους. Αυτό έγινε τόσο από αδράνεια της Διοίκησης, όσο και με τις μεταβολές που επέφερε ο Ν. 1337/1983 με παράλληλη διαδοχική εισαγωγή

σειράς αποσπασματικών και περιστασιακών ρυθμίσεων, οι οποίες εξυπηρετούσαν πολύ περισσότερο την αποδοχή και νομιμοποίηση de facto δημιουργηθεισών καταστάσεων, παρά την ορθολογική και βάσει πολεοδομικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων διαμόρφωση νέων οικιστικών περιοχών, ή την αναμόρφωση και επέκταση των ήδη υφισταμένων. Έτσι τροφοδοτήθηκε η, ήδη αρξαμένη από την δεκαετία του 1970 και συνεχώς επιτεινόμενη και επεκτεινόμενη, εκτός σχεδίου δόμηση, η οποία έκτοτε προσέλαβε γιγαντιαίες διαστάσεις και υποδιαιρείται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: α) Την απροκάλυπτη αυθαίρετη δόμηση, και β) Την δόμηση στα πλαίσια υποτυπωδών και περιστασιακών ρυθμίσεων και ειδικών ή αποσπασματικών παρεμβάσεων, που δεν ανταποκρίνονται στις συνταγματικές επιταγές του ορθολογικού χωροταξικού σχεδιασμού, με κυρίαρχη πρακτική την μαζική ή ατομική νομιμοποίηση αυθαιρέτων ή την θέσπιση «ευεργετικών» εξαιρέσεων και αποκλίσεων.

Πρόκειται ουσιαστικώς για νομιμοφανή αυθαίρετη δόμηση, αφού οι επιβαλλόμενες «δεσμεύσεις» και «ειδικές ρυθμίσεις» δεν ανταποκρίνονται στις συνταγματικές προϋποθέσεις πολεοδομικού

Επέκταση οικισμού εκτός ορίων δόμησης (Πέραμα, Πειραιάς).

Αυθαίρετη δόμηση στο Διόνι (επάνω) και τον Λούρο (κάτω) μέσα σε προστατευόμενη περιοχή των υγροτόπων Μεσολογγίου - Αιτωλικού - εκβολών Αχελιδού. Τα κτίσματα είναι κυρίως παραθεριστικές «κατοικίες» των κατοίκων των γύρω χωριών. (Φωτ. Ν.Πέτρου)

σχεδιασμού και δημιουργίας οικιστικών περιοχών. Έτσι, πέρα από την αναγνώριση των οικισμών προ του 1923, που παρέμειναν χωρίς εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως και των οποίων τα όρια παρουσιάζουν ιδιαίτερη ελαστικότητα και προσαρμοστικότητα στις δομικές ορέξεις των πλησιοχώρων ιδιοκτητών, έχουν εισαχθεί :

α) Ειδικές ρυθμίσεις για την δόμηση οικισμών μέχρι 500 και μέχρι 2.000 κατοίκων (Π.Δ. της 6/23.12.1982, Π.Δ. της 24.4/3.5.1985, Π.Δ. της 20/30.8.1985).

β) Γενικοί όροι δόμησης για τα ακίνητα, που βρίσκονται εκτός σχεδίων πόλεως και εκτός των νομίμως υφισταμένων προ του 1923 οικισμών (και προφανώς εκτός άλλων περιοχών για τις οποίες ισχύουν ιδιαίτερες ρυθμίσεις), εφ' όσον δεν τελούν υπό καθεστώς απόλυτης απαγόρευσης (Π.Δ. της 6/17.10.1978, Π.Δ. της 24/31.5.1985, άρθρο 10 του Ν. 3212/2003). Πρόκειται για την γενικευμένη αποδοχή και καθιέρωση της εκτός σχεδίου δόμησης, με βάση την ύπαρξη γηπέδου έκτασης 4 στρεμμάτων, με πρόσωπο ακόμα και σε μονοπάτια και την πρόβλεψη «παρεκκλίσεων» για την δόμηση σε γήπεδα 2.000 τ.μ. και σε ορισμένες περιπτώσεις μέχρι και 750 τ.μ.

γ) Πολεοδόμηση περιοχών με ειδικές ρυθμίσεις (ΠΕΡΠΟ), με εκπόνηση ειδικών χωροταξικών μελετών και Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), καθώς και περιοχές β' κατοικίας. Στο τελευταίο αυτό καθεστώς υπήχθησαν τεράστιες εκτάσεις, με στόχο την διαμόρφωση υποτιθεμένων εξοχικών οικιστικών συνόλων νανώδους ιδιοκτησίας και πυκνής δόμησης, όπως η περιοχή Μαρκοπούλου-Πόρτο Ράφτη, όπου ο τεμαχισμός των ιδιοκτησιών φθάνει στα 500 και 250 τ. μέτρα.

δ) Αποκορύφωμα της επινοητικότητας του έλληνα νομοθέτη για τη διευκόλυνση της πρακτικής της εκτός σχεδίου δόμησης, είναι το άρθρο 29 παρ. 2 του Ν. 1577/1985, που θέσπισε την δυνατότητα δόμησης στα λεγόμενα «ανοικτά οικοδομικά τετράγωνα», δηλαδή στα ακίνητα, που έχουν πρόσωπο στον δρόμο μέχρι του οποίου εξικνείται το σχέδιο πόλεως (από την απέναντι προς το τελευταίο πλευρά), και τα οποία μπορούν να οικοδομηθούν με τα ελάχιστα όρια δόμησης που ισχύουν για τα απέναντι οικόπεδα που είναι εντός σχεδίου. Μόλις τα οικόπεδα αυτά κτιστούν κατά τον τρόπο αυτόν, οι ιδιοκτήτες τους ζητούν την ένταξή τους στο σχέδιο, οπότε η φάρα της εξομοίωσης των όρων δόμησης επαναλαμβάνεται για τα πίσω από αυτά ακίνητα τα οποία ήδη «βλέπουν» προς την απέναντι εντός σχεδίου περιοχή.

Το Ε' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας (Σ.Ε.) με την υπ' αριθ. 768/1998 απόφασή του είχε κρίνει την μεθόδευση αυτή της εξομοίωσης των όρων δόμησης μεταξύ οικοπέδων εντός σχεδίου και

γηπέδων εκτός σχεδίου αντισυνταγματική, όμως η Ολομέλεια του Σ.Ε. (με ισχυρή μειοψηφία) έκρινε τον τρόπο αυτόν δόμησης γηπέδων εκτός σχεδίου συνταγματικό (Σ.Ε. 975/2000) Η πρακτική του συστήματος αυτού έφθασε να εφαρμόζεται από τις Πολεοδομικές Αρχές ακόμα και αν οι απέναντι του σχεδίου πόλεως εκτάσεις είναι δασικές (π.χ. στον Άγιο Ιωάννη Καρέα και στο Διόνυσο).

Όλες αυτές οι ειδικές ρυθμίσεις, εμφανίζονται ως περιοριστικές της κατ' αρχήν δυνατότητας και των γενικών προϋποθέσεων δόμησης όλων των χώρων που βρίσκονται εκτός του συμφώνου με τις συνταγματικές απαιτήσεις ορθολογικού και προκαθορισμένου πολεοδομικού σχεδιασμού. Στην ουσία τους όμως αποτελούν νομιμοφανείς μεθοδεύσεις της άναρχης δόμησης και συμβάλλουν στην δημιουργία πολεοδομικού χάους, με συνέπεια την αδυναμία ή την εκ των προτέρων δέσμευση κάθε μελλοντικού ορθολογικού χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό ή σε περιφερειακό επίπεδο (Βλ. σχετικά την μειοψηφία στην Σ.Ε. 696/1986, παρακάτω). Εξ άλλου, η πολυπλοκότητα των ρυθμίσεων καθιστά την παραρμηνεία και την καταστρατήγηση των σχετικών διατάξεων ιδιαίτερα ανεπτυγμένη πρακτική κατά τη χορήγηση των οικοδομικών αδειών, μικρό ποσοστό των οποίων φθάνει κάτω από το πρίσμα του δικαστικού ελέγχου του ΣτΕ και των Διοικητικών Εφετείων, στα οποία έχει περιέλθει η εκδίκαση των αντιστοίχων διαφορών.

Το φαινόμενο της άναρχης και αυθαίρετης δόμησης στις εκτός του κανονικού πολεοδομικού σχεδιασμού εκτάσεις, δηλαδή έξω από τις περιοχές με σχέδιο πόλεως του Ν.Δ. της 17.7/16.8.1923 και σε περιοχές έξω από τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και τις Πολεοδομικές Μελέτες του Ν. 1337/1983, ή τις προς πολεοδόμηση περιοχές των Γ.Π.Σ. του Ν. 2508/1997, μπορεί να αντιμετωπισθεί μόνο με την γενίκευση του θεσμού και αυστηρή τήρηση του περιεχομένου των χρήσεων γης και την απόλυτη απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης, καθώς και της δόμησης σε εκτάσεις στις οποίες οι θεοσιζόμενες χρήσεις είναι ασύμβατες είτε με την οικιστική δόμηση γενικά είτε με ορισμένες κατηγορίες της. Αναγκαίο συμπλήρωμα αυτής της γενικής αντιμετώπισης του πολεοδομικού σχεδιασμού και του επιτρεπτού της δόμησης είναι η αυστηρή αντιμετώπιση των αυθαιρέτων κατασκευών και η αδυναμία νομιμοποίησής τους. Είναι προφανές ότι, αν δεχτούμε πως ο καθορισμός των χρήσεων γης έχει συνταγματική βάση και επιβάλλεται ως προαπαιτούμενο κάθε δυνατότητας δόμησης (όταν και όπου η δόμηση για οικιστικούς σκοπούς είναι συμβατή και αντιστοιχεί προς το περιεχόμενο ορισμένης χρήσεως γης), η δόμηση σε χώρους όπου δεν έχουν καθορισθεί αντίστοιχες χρήσεις γης είναι ανεπίτρεπτη.

Η αποδοχή του παραπάνω συμπεράσματος δεν

Φωτ. Α. Βιδάλης

Νοτιοανατολική Αττική· προηγούνται οι οικισμοί και έπονται τα σχέδια.

σημαίνει ούτε την απαγόρευση καθιέρωσης μικτών χρήσεων γης αναλόγως τις ιδιομορφίας και των αναγκών της καθεμιάς οικιστικής περιοχής, ούτε την απόλυτη απαγόρευση μεταβολής των θεοπισμένων ήδη ή επικρατουσών σε ορισμένη περιοχή χρήσεων. Αρκεί η εκάστοτε μεταβολή να ανταποκρίνεται σε αντικειμενικά πολεοδομικά κριτήρια και να τοποθετείται στο πλαίσιο του ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού με τις εγγυήσεις του προσήκοντος προκαταρκτικού περιβαλλοντικού ελέγχου.

Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, έχει αναγάγει τον καθορισμό ή την τροποποίηση των χρήσεων γης σε ουσιώδες στοιχείο του πολεοδομικού σχεδιασμού από το οποίο εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό η ποιότητα ζωής των κατοίκων και η διατήρηση των φυσικών πόρων (Βλ. Σ.Ε. 1027/1999, Πρ. Επεξ. 212/1999, 3756/2000, Σ.Ε. 451/2003, 1528/2003, 123/2007, 965/2007) και έχει επεκτείνει σε όλη την επικράτεια το κυρωτικό σύστημα του νόμου για τις παραβιάσεις των θεομοθετημένων χρήσεων (Σ.Ε. 2937/1998, 1057/2000, 879/2004). Εξ άλλου, με σειρά αποφάσεων έχει διακηρύξει ότι, με τις διατάξεις του άρθρου 24, απευθύνονται δεσμευτικές επιταγές στον κοινό νομοθέτη (Βουλή και Διοίκηση που εκδίδει κανονιστικές πράξεις), όπως ρυθμίζει την χωροταξική ανάπτυξη και πολεοδομι-

κή διαμόρφωση της Χώρας, με βάση τον ορθολογικό σχεδιασμό, υπαγορευόμενο από αντικειμενικά πολεοδομικά κριτήρια, σύμφωνα με την ιδιομορφία, την φυσιογνωμία και της ανάγκης της κάθε περιοχής (Βλ. Σ.Ε. 3236/1995, 550/1999, 3144/2004).

Ιδιαίτερα με την Σ.Ε. 2690/1994 διακηρύχθηκε ότι η Πολιτεία «...οφείλει να θεσπίζει τις αναγκαίες ρυθμίσεις, ώστε σε κάθε περίπτωση η ίδρυση, η επέκταση και η διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών να χωρεί στο πλαίσιο ευρύτερης σχεδίασης και προγραμματισμού και να διέπεται από κανόνες, με τους οποίους αποσκοπείται η διασφάλιση της αισθητικής και της λειτουργικότητας των οικιστικών συνόλων και γενικότερα η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος...». Η αυτόθροη λογική συνέπεια των παραδοχών αυτών είναι ότι για να οικοδομηθεί οποιοδήποτε ακίνητο σε οποιαδήποτε περιοχή πρέπει να υπάρχουν αφ' ενός μεν θεομοθετημένοι όροι δόμησης για την συγκεκριμένη αυτή περιοχή, που να ανταποκρίνονται στις επιτρεπόμενες σ' αυτήν χρήσεις γης, και αφ' ετέρου υπαγωγή της εν λόγω περιοχής στον ευρύτερο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, με προσδιορισμό των δυναμένων να οικοδομηθούν εκτάσεων και των λοιπών κοινοχρήστων ή για κοινωφελείς σκοπούς και έργα υποδομής χώρων και των επιτρεπομένων στα διάφορα τμήματα της περιοχής χρήσεων.

Το Συμβούλιο Επικρατείας ευρισκόμενο προ μιας παγίας πρακτικής ειδικών ρυθμίσεων της εκτός σχεδίου δόμησης, απέφυγε να καταλήξει, και δη εγκαίρως, στην συναγωγή των ως άνω λογικών συνακτών συμπερασμάτων εκ της συνταγματικής καινοτομίας του 1975 στον χώρο της προστασίας του περιβάλλοντος και του πολεοδομικού σχεδιασμού, περιορισθέν να επισημαίνει τον κατ' αρχήν απαγγελλόμενο νομοθετικό διαχωρισμό της εδαφικής επιφανείας της Χώρας σε περιοχές που περιλαμβάνονται σε σχέδιο πόλεως και επομένως προορίζονται για οικιστική ανάπτυξη και αφ' ετέρου σε περιοχές που δεν έχουν προορισμό την δόμηση αλλά την γεωργική, κτηνοτροφική και δασοπονική εκμετάλλευση, καθώς και την αναψυχή του κοινού (Σ.Ε. 3135/2002, 534/2003). Συνέπεια της έλλειψης συνταγματικής βάσης του εν λόγω διαχωρισμού ήταν η αποδοχή των ειδικών όρων δόμησης για διάφορες περιοχές εκτός σχεδίου, αλλά και η υιοθέτηση της πρόβλεψης γενικών όρων για κάθε δόμηση σε χώρους στους οποίους δεν έχει θεοπιστεί ρητή απαγόρευση ή για τους οποίους δεν υφίστανται ειδικές ρυθμίσεις δόμησης. Καθιερώθηκε δηλαδή το τεκμήριο του επιτρεπτού της δόμησης σε όλες τις περιοχές για τις οποίες δεν θεοσπίζεται ρητώς αντίθετη απαγόρευση.

Ειδικότερα, με την Σ.Ε. 696/1986, έγινε ρητώς αποδεκτό ότι οι συνταγματικές επιταγές του άρθρου 24 δεν αποκλείουν όπως, μέχρι της καταρτίσεως του

γενικού χωροταξικού σχεδιασμού της Χώρας ή των επί μέρους κατά περιοχές χωροταξικών σχεδίων, θεσπίζονται όροι δόμησης σε περιοχές εκτός σχεδίων πόλεως, όταν «ο καθορισμός αυτός κρίνεται εν όψει ειδικών ή τοπικών συνθηκών απαραίτητος». Προς την άποψη αυτή, που μετέθετε τον χωροταξικό και γενικότερο πολεοδομικό σχεδιασμό στο απώτερο μέλλον (πράγμα που συνέβη πρακτικώς μέχρι σήμερα), μειοψήφησε ένα μέλος του Δικαστηρίου, που επεσήμανε ότι η θέσπιση όρων δόμησης προϋποθέτει ότι στην περιοχή αυτή επιτρέπεται κατ' αρχήν να αναπτυχθεί δομική δραστηριότητα, μη όντος νοητού γενικού κανόνος περί του επιτρεπτού της δόμησης σε οποιοδήποτε χώρο με μόνο περιορισμό την δυνατότητα θέσπισης ειδικών όρων, χωρίς τους οποίους υποτίθεται ότι ο κάθε ιδιοκτήτης θα μπορούσε να κτίσει ό,τι ήθελε. Παρά την αυστηρότητα της νομολογίας σε άλλα ειδικά πολεοδομικά ζητήματα, γενικεύτηκε η πεποίθηση ότι είναι επιτρεπτή η δόμηση παντού όπου δεν απαγορεύεται ρητώς (δάση και δασικές εκτάσεις κλπ.), χωρίς προηγούμενο χωροταξικό σχεδιασμό και καθορισμό των επιτρεπομένων χρήσεων γης, συμβατών με την οικοδομική δραστηριότητα. Οι ειδικές όμως ρυθμίσεις, αντί να επιλύσουν το πρόβλημα, επέτειναν το πολεοδομικό χάος και επέφεραν αλλοίωση της φυσιογνωμίας ευρύτερων περιοχών της Χώρας.

Έτσι φθάσαμε να βλέπουμε να κτίζονται ολόκληροι οικισμοί στον Παρνασσό και πολυκατοικίες στην Οίτη, η βόρεια ακτή της Πελοποννήσου από την Κόρινθο μέχρι την Πάτρα να έχει μετατραπεί de facto σε μία ενιαία και αδιαίρετη μείζονα οικιστική περιοχή, όπως και η περιοχή της βορειοανατολικής Αττικής, τα νησιά των Κυκλάδων και δη περιοχές τους που έχουν κηρυχθεί ως ιδιαίτερου φυσικού κάλους να μεταβάλλονται σε πυκνοκατοικημένες συνοικίες, παραλιακές εκτάσεις να είναι υπερφορτωμένες με αυθαίρετα και ως επιστέγασμα αντιμετωπίζουμε την πρακτική αδυναμία του ελέγχου τηρήσεως και αυτών των υποτυπωδών κανονιστικών όρων, που αποτελούν την μοναδική παράμετρο ανάσχεσης της ασύδοτης δόμησης με την μορφή της εκ των υστέρων εξαιρέσεως από την κατεδάφιση.

Είναι γεγονός ότι ρητή συνταγματική πρόβλεψη της εν λόγω απαγόρευσης θα είχε επιλύσει το πρόβλημα και θα είχε επιταχύνει τον χωροταξικό σχεδιασμό σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Είναι όμως λάθος να θεωρούμε ότι πρέπει να περιμένουμε τα πάντα από το Σύνταγμα και να γινόμαστε δέσμοι κακών πρακτικών και συνθηκών του παρελθόντος, που βρίσκονται σε λογική ανακολουθία και σε ασυμβατότητα σκοπών προς τις ισχύουσες συνταγματικές επιταγές. Σε κανένα άλλο ευρωπαϊκό σύνταγμα δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη πάνω στο εξεταζόμενο πρόβλημα. Ο διαχωρισμός όμως των επιτρεπομένων χρήσεων του εδάφους (Land

Φωτ. Α. Βιδάλης

Αθήνα 21ος αιώνας...

uses, Affectation des sols, Bauliche Nutzungen) είναι σε όλες τις δυτικές χώρες νομοθετικά επιβεβλημένος και τηρείται με απόλυτο σεβασμό. Είναι αδιανόητο να κτίζονται «με τους όρους της εκτός σχεδίου δόμησης» οι πεδιάδες της Καμπανίας ή οι παρόχθιες πλαγιές του Μοζέλλα, ή οι βοσκοτόποι της Νορμανδίας. Κανένας δεν διανοείται να δημιουργήσει «οικόπεδα» σε καλλιεργούμενες γεωργικές εκτάσεις ή σε ακίνητα άλλων χρήσεων με μόνη την προϋπόθεση ότι έχουν πρόσωπο σε επαρχιακή κλπ. οδό. Είναι γνωστή η εικόνα που εμφανίζεται στα μάτια μας όταν ταξιδεύουμε από την Βασιλεία στην Ζυρίχη ή πάνω από την νότια Αγγλία, με τα απέραντα λιβάδια, τις εκτεταμένες καλλιέργειες κλπ. Οι δομημένοι χώροι διακρίνονται σαφώς και ξεχωρίζουν από τις υπόλοιπες εκτάσεις που παραμένουν στην φυσική τους κατάσταση. Είναι συνεπώς απολύτως αναγκαίο να επιβληθεί μια για πάντα η απόλυτη απαγόρευση της εκτός σχεδίου πόλεως (ή οικιστικής περιοχής νομίμως θεσμοθετημένης) δόμησης. Διατήρηση της ανοχής της εκτός σχεδίου δόμησης με το υπό ψήφιση νομοσχέδιο του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου και πρόβλεψη σταδιακής μελλοντικής απαγόρευσής της όλων των εκτός σχεδίου περιοχών της Χώρας σημαίνει οριστική και μη αναστρέψιμη υποβάθμιση του περιβάλλοντος σε πανεθνική κλίμακα. ■

Κατανομή του Λύγκα (*Lynx lynx*) στην Ευρώπη

Ο λύγκας ανήκει στην οικογένεια των αιλουροειδών που στην Ελλάδα έχει και ένα δεύτερο αντιπροσώπο, την αγριόγατα (*Felis silvestris*).

Είναι ένα από τα τρία μεγάλα σαρκοφάγα θηλαστικά των ευρωπαϊκών αλλά και των ελληνικών δασών, μαζί με το λύκο και την αρκούδα. Στην Ευρώπη συναντάται και ο Ιβηρικός λύγκας (*Lynx*

pardinus) του οποίου η κατανομή περιορίζεται στην κεντρική και νότια Ισπανία και ενδεχομένως σε ένα πολύ μικρό μέρος της ανατολικής Πορτογαλίας στα σύνορα με την Ισπανία. Θεωρείται το πιο απειλούμενο προς εξαφάνιση είδος της οικογένειας των αιλουροειδών αλλά και ένα από τα πιο απειλούμενα θηλαστικά της Ευρώπης.

Ο λύγκας ζει σε εκτεταμένα, πυκνά, αμιγή ή μικτά δάση κωνοφόρων και πλατύφυλλων. Προτι-

Λύγκας

Ένα από τα πιο απειλούμενα θηλαστικά της Ευρώπης

κείμενο: Θόδωρος Κομηνός, ζωολόγος
Αντωνία Γαλαδάκη, ζωολόγος
Κων/νος Γόδης, βιολόγος (Καλλιστώ)
φωτογραφίες: Νίκος Πέτρου

μά τα ώριμα δάση που διασπώνται από μικρά λιβάδια. Τρέφεται με μικρά οπληφόρα (κατά 80%), με μικρότερα θηλαστικά (λαγούς, ποντίκια) και πουλιά στο μέγεθος της πέρδικας αλλά και του αγριόκουρκου. Τα πιάνει με ενέδρες που στήνει στα όρια του δάσους.

Ζει μοναχικά σε τεράστιες επικράτειες (για τα αρσενικά μπορεί να φτάσουν και τα 2500 -3000 χλμ²) και συναντάται με άλλο άτομο του είδους

μόνο κατά την περίοδο του ζευγαρώματος το Φεβρουάριο.

Ο λύγκας στην Ευρώπη

Στον ευρωπαϊκό χώρο ο λύγκας δεν έχει εχθρούς εκτός από τον άνθρωπο. Από το 1800 είχε ήδη αρχίσει να εξαφανίζεται από τις πεδιάδες της δυτικής και νότιας Ευρώπης. Μικροί πληθυσμοί είχαν απομείνει μόνο στις μεγάλες οροσειρές, στα Πυρηναία

και την κεντρική και ανατολική Γαλλία, στις Άλπεις, στα δάση της Βαυαρίας και της Βοημίας και τέλος στα μεγάλα δασικά συγκροτήματα της βόρειας και ανατολικής Ευρώπης. Στα μέσα του 20ου αιώνα ο πληθυσμός του λύγκα φτάνει στο χαμηλότερο επίπεδο του: έχουν πια εξαφανιστεί από τη δυτική Ευρώπη, οι πληθυσμοί της ανατολικής και νότιας κεντρικής Ευρώπης περιορίζονται στα Καρπάθια και τον βαλκανικό χώρο και οι πληθυσμοί του βορρά (Σκανδιναβία, Ρωσία) μειώνονται πολύ και διασπώνται σε μικρές απομονωμένες ομάδες.

Κύριες αιτίες για την εξαφάνιση του λύγκα από τις πεδιάδες της Ευρώπης φαίνεται πως ήταν η υλοτόμηση τεράστιων πεδινών δασικών εκτάσεων, η επέκταση και εντατικοποίηση της γεωργίας και τέλος η αύξηση και επέκταση του πληθυσμού της υπαίθρου. Μεγάλο ρόλο έπαιξε και η εξόντωση των μικρών σπληφόρων μεταξύ του 1850 και του 1950. Το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*), το αγριοκάτικο (*Capra ibex*) και το αγριογούρουνο (*Sus scrofa*) κινδύνευαν να εξαφανισθούν τελείως από πολλές χώρες της Ευρώπης.

Τις τελευταίες δεκαετίες ο πληθυσμός των μικρών σπληφόρων σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχει ανακάμψει. Οι εντατικές υλοτομίες σε μεγάλη κλίμακα έχουν περιοριστεί ή σταματήσει σε σημαντικό μέρος της Ευρώπης ενώ και η γεωργία έχει περιοριστεί πολύ σε ορεινές περιοχές. Αποτέλεσμα αυτών ήταν η επανάκαμψη των δασών που κάλυψαν εκτεταμένες περιοχές που ως πρόσφατα χρησιμοποιούνταν για καλλιέργειες και βόσκηση. Σήμερα η κατανομή του λύγκα στην Ευρώπη είναι διακεκομμένη, με μικρούς τοπικούς πληθυσμούς που έχουν αβέβαιο μέλλον. Μόνο οι πληθυσμοί των Καρπαθίων, των Βαλτικών χωρών, της Σκανδιναβίας και της Φινλανδίας είναι σταθεροί.

Ο λύγκας των νοτίων Βαλκανίων

Ο λύγκας των νοτίων Βαλκανίων είναι ξεχωριστό υποείδος (*Lynx lynx martinovi*) από τα βορειότερα ξαδέρφια του. Είναι μικρότερος σε μέγεθος από εκείνους των Καρπαθίων και της Σκανδιναβίας, και τα αρσενικά μπορεί οριακά να φτάσουν τα 25 κιλά. Η κατανομή του καλύπτει μικρό μέρος του Μαυροβουνίου και του Κοσόβου, μεγάλο μέρος της βόρειας και ανατολικής Αλβανίας και μεγάλο μέρος της δυτικής FYRoM. Ο συνολικός αριθμός υπολογίζεται στα 100 άτομα από τα οποία 20-25 ενήλικα ζώα στην Αλβανία και 30-35 στην FYRoM. Πιο βόρεια, στη Σλοβενία, έγινε επανεισαγωγή του είδους την δεκαετία του '70 με ζώα από την Τσεχοσλοβακία που ανήκουν σε διαφορετικό υποείδος, ενώ στη βορειοανατολική Σερβία την τελευταία δεκαετία περνούν ζώα από τα ρουμανικά Καρπάθια, όταν παγώνει των χειμώνων ο Δούναβης, και εξαπλώνονται προς τα νότια, αλλά και προς τη δυτική Βουλγαρία. Ο πληθυσμός αυτός έχει τέτοια δυναμική που μπορούμε να μιλάμε για επαναποικισμό των παραπάνω περιοχών. Υπάρχει μάλιστα η πιθανότητα σε λίγα χρόνια να υπάρξει συνάντηση των δύο υποειδών, με πιθανά αρνητικά γενετικά αποτελέσματα για το υποείδος των νοτίων Βαλκανίων

Η πιο κοντινή περιοχή στα ελληνικά σύνορα όπου υπάρχουν πληροφορίες για ένα μικρό πληθυσμό λύγκα (30-50 άτομα), είναι η συνοριακή γραμμή της Αλβανίας με την FYRoM. Ποιο συγκεκριμένα στο Εθνικό Πάρκο του Μαντονο στα σύνορα FYRoM και Αλβανίας που

περιλαμβάνει την κοιλάδα του ποταμού Radikes και των παραποτάμων του στα νοτιοδυτικά των Σκοπίων, λίγα χιλιόμετρα βόρεια της λίμνης Οχρίδας.

Ο λύγκας σκαρφαλώνει
σε δένδρα με μεγάλη ευκολία.

θηλυκός λύγκας

Πρόσφατη έρευνα στην Αλβανία και στη FYRoM έφερε καινούργια δεδομένα για την κατάσταση του ζώου στα δύο κράτη. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας έδειξαν παρουσία λύγκα (ίχνη, οπτική παρατήρηση, επίθεση σε οικόσιτα ζώα) πολύ κοντά στα ελληνικά σύνορα. Από την αλβανική πλευρά στο Γράμμο, και από την πλευρά της FYRoM στα εθνικά πάρκα Galicica και Pelister νοτιότερα από το Μαντρονο και πιο κοντά στα ελληνικά σύνορα.

Ο λύγκας στην Ελλάδα

Η κατάσταση του λύγκα στην Ελλάδα αποτελεί για δεκαετίες τώρα ένα τεράστιο ερωτηματικό.

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχουν εκπονηθεί δύο προγράμματα για τον λύγκα στον ελληνικό χώρο, ένα από το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1991 στο πλαίσιο του προγράμματος «Καταγραφή της Πανίδας και Βιοτόπων της Ελλάδας» στη βόρεια Πίνδο, στην οροσειρά της Ροδόπης και στα βουνά του Έβρου, και ένα από την περιβαλλοντική οργάνωση «Αρκτούρος», το 2003, στο πλαίσιο των προγραμμάτων ΕΤΕΡΠΣ στα βουνά Καϊμακτσαλάν, Τζένα, Πίνοβο, και Πάϊκο.

Από το 1994 μέχρι σήμερα η συγκέντρωση στοιχείων γίνεται από προσωπικό ενδιαφέρον και όχι μέσα από κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα για τον λύγκα. Μεταξύ 1994 και 2007 πάρθηκαν 866 συνεντεύξεις και συγκεντρώθηκαν πληροφορίες, κυρίως από τη βόρεια Πίνδο και τα βουνά της κεν-

τρικής Μακεδονίας και μερικές από τη νότια Πίνδο και τη Στερεά Ελλάδα. Από αυτές αναφέρονται σε λύγκα οι 188. Από τις 188, επιλέχθηκαν 62 ως περισσότερο σημαντικές να καταγραφούν και να αρχειοθετηθούν για περαιτέρω επεξεργασία και αξιολόγηση τους.

Σε γενικές γραμμές τα προβλήματα που αντιμετώπισε ο λύγκας στον ελληνικό χώρο ήταν ίδια με εκείνα στην κεντρική και δυτική Ευρώπη, με διαφορά βέβαια κάποιων αιώνων. Η αριθμός των αιγοπροβάτων (και η ανάγκη τους για τροφή) ήταν τόσο μεγάλος ώστε η πυρκαγιές για τη δημιουργία βοσκοτόπων, ιδιαίτερα στη ζώνη της δρυός, ήταν πολύ συχνό φαινόμενο. Στη συνέχεια η ανάπτυξη της υλοτομίας τις δεκαετίες του '60 και '70, και η διάνοιξη πολλών χιλιομέτρων δασικών δρόμων σε όλο τον ορεινό όγκο επέτρεψε την προσέλευση μεγάλου αριθμού ντόπιων και ξένων κυνηγών, οι οποίοι μείωσαν σημαντικά τα είδη με τα οποία τρεφόταν ο λύγκας όπως το ζαρκαδί και ο λαγός.

Ποιο αναλυτικά, στα βουνά του Έβρου ο λύγκας υπήρχε σχεδόν μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60 και ήταν πολύ γνωστός, έχει μάλιστα και τοπική ονομασία. Τον λένε Σαρίκ Γκουτζούκ που σημαίνει κοκκινωπό και με κοντή ουρά. Η κατατροφή μεγάλων εκτάσεων δρυοδασών για εμπορική καλλιέργεια πεύκων και, κυρίως, το εντατικό κυνήγι εξαφάνισαν το είδος από την περιοχή.

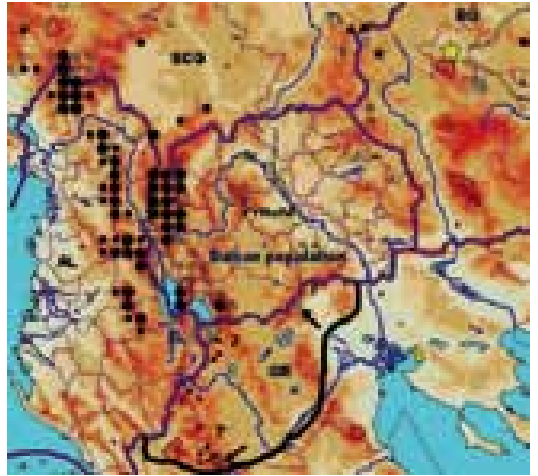
Στην οροσειρά της Ροδόπης το είδος πιθανώς υπήρχε μέχρι τις δεκαετίες του '30 και του '40.

Ακονίζοντας τα νύχια
σ' έναν κορμό

Τα μεγάλα πέδημα βοηθούν το λύγκα να βαδίζει άνετα στο χιόνι.

ELOIS 2004

Η κατανομή του λύγκα στα Βαλκάνια.

Κατά καιρούς μαρτυρίες για παρουσία λύγκα που καταγράφηκαν από την περιοχή κρίθηκαν αναξιόπιστες. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ούτε και από την πλευρά της Βουλγαρίας υπάρχουν κάποιες πρόσφατες αξιόπιστες μαρτυρίες για την περιοχή της Ροδόπης - το τελευταίο ζώο που σκοτώθηκε στην Βουλγαρία ήταν στο Ρίτιπ, το 1941.

Στο σύμπλεγμα Καϊμακτοσάλαν, Τζένα, Πίνοβο, πιθανώς η μικρή έκταση δάσους από τις συνεχείς αποξηλώσεις για τη δημιουργία βοσκότοπων και οι διαρκείς πολεμικές συγκρούσεις στις αρχές και τα μέσα του 20ου αιώνα περιόρισαν το ζωτικό χώρο του είδους, ειδικά στην ελληνική πλευρά, όπου ο ορεινός όγκος καταλαμβάνει λιγότερη επιφάνεια από ότι από την πλευρά της FYRoM, με αποτέλεσμα την εξαφάνιση του λύγκα από πολύ νωρίς.

Από την πλευρά της FYRoM υπάρχουν αραιές μαρτυρίες για την ύπαρξη λύγκα μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '90. Μετά από έρευνα τα τελευταία χρόνια, από σκοπιανούς ερευνητές, βρέθηκαν πιο πρόσφατα στοιχεία παρουσίας του είδους και, όπως αναφέρουν κυνηγοί αλλά και στρατιωτικοί, ο λύγκας υπάρχει ακόμα.

Στη βόρεια Πίνδο το είδος είχε εξαφανιστεί τουλάχιστον από τα τέλη του 19ου αιώνα.

Στο Γράμμο, το Βίτσι και το Βόιο, λόγω των σφοδρών μαχών κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και στη συνέχεια του εμφυλίου, η περιοχή ουσιαστικά είχε εγκαταλειφθεί σε μεγάλο μέρος της από τους κατοίκους για αρκετό διάστημα. Η φύση, εκμεταλλεζόμενη την απουσία του ανθρώπου, δημιούργησε τέτοιες συνθήκες ώστε οι τελευταίοι λύγκες που είχαν απομείνει μετά τους πολέμους να βρίσκουν κατάλληλο χώρο και να συνεχίσουν να υπάρχουν για μερικά χρόνια ακόμα, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60.

Παίζοντας στο χιόνι

Ο αρσενικός λύγκας οριοθετεί την επικράτειά του.

Τελευταίες μαρτυρίες

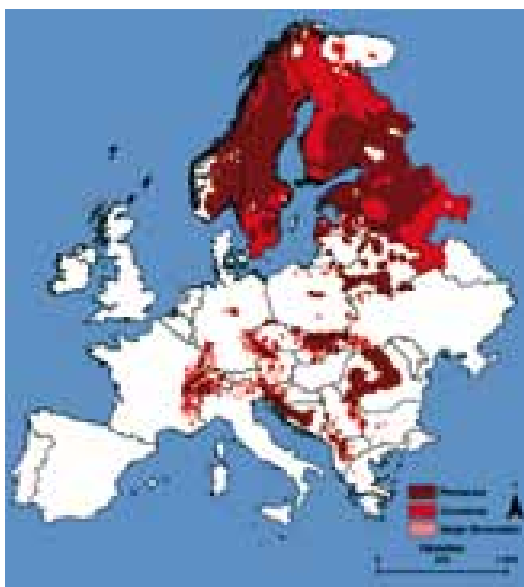
Τις τελευταίες 3-4 δεκαετίες, στο χώρο της βόρειας Πίνδου έχουν αυξηθεί οι μαρτυρίες παρουσίας ζώων που θεωρούνται λύγκες. Εκτός αυτού έχουμε και την παρουσία δύο ατόμων (πιθανώς μητέρας με νεαρό) στην περιοχή της Φλέγγας Μετσόβου το 1991, τα οποία σκότωναν ή απλώς τραυμάτιζαν αιγοπρόβατα από μία κοντινή στάνη. Μαρτυρίες από την περιοχή υπάρχουν σε όλη τη διάρκεια της τελευταίας 15ετίας. Οι πιο πρόσφατες, προέρχονται από τα τελευταία 4-5 χρόνια και αφορούν παρατήρηση ατόμων στην περιοχή. Μια μόνο, η πλέον πρόσφατη, αφορά καταγραφή και φωτογράφιση ιχνών σε χιόνι το Δεκέμβριο του 2007. Πολύ σημαντικές πρόσφατες μαρτυρίες (από το 2000 και μετά) υπάρχουν και από την περιοχή του Γράμμου και του Βόϊου. Υπάρχει καταγραφή ιχνών σε χιόνι το 2001 και παρατήρηση δυο ατόμων (κατά πάσα πιθανότητα νεαρού ατόμου και μητέρας) τον Ιούλιο του 2004. Ενδιάμεσα υπάρχουν και άλλες παρατηρήσεις από κυνηγούς και χωρικούς, με λιγότερα όμως στοιχεία.

Η περιοχή της βόρειας Πίνδου μαζί με τον Γράμμο, το Βίτσι και το Βόϊο συγκεντρώνουν τις σημαντικότερες και ποιο πρόσφατες μαρτυρίες παρουσίας λύγκα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

Όλα αυτά έχουν αναθερμάνει το ενδιαφέρον

για αυτό το πανέμορφο αιλουροειδές και είναι θέμα χρόνου να αποδειχτεί και με άλλους τρόπους η ύπαρξή του στην Ελλάδα, κάτι που θα ομορφαινε ακόμη περισσότερο τα ελληνικά βουνά. ■

Η κατανομή του λύγκα στην Ευρώπη.

Μαυρόγυπας στην Κρήτη

του Dietrich Ristow (μετάφραση Νίκος Πέτρου)

Μετά την κατάληψη της Κρήτης από τα γερμανικά στρατεύματα το 1941, βρέθηκε εκεί ο Erwin Stresemann, διάσημος Επιμελητής του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Βερολίνου, ο οποίος έπεισε τους συναδέλφους του αξιωματικούς να στηρίξουν την παραγωγή μιας ταινίας για τη φυσική κληρονομιά της Κρήτης. Για να υλοποιήσει το σχέδιό του ο Stresemann επέλεξε τον Δρ. Horst Siewert.

Ο Siewert είχε σπουδάσει δασολογία και είχε κάνει τη διατριβή του (με θέμα την μεγάλη ωτίδα) υπό την επίβλεψη του Stresemann. Είχε επίσης ιδρύσει έναν ερευνητικό σταθμό και καταφύγιο θηραμάτων στο Joachimsthal, στα περίχωρα του Βερολίνου. Εκεί ζούσαν σε μεγάλες περιφράξεις θηλαστικά και πουλιά της κεντρικής Ευρώπης ώστε το κοινό να τα παρατηρεί στο φυσικό τους περιβάλλον. Οι επισκέπτες στα «Γερμανικά Θηράματα» έφταναν τους 100.000 ετησίως και η έρευνα εκτεινόταν σε θέματα συμπεριφοράς, βιοτόπων, παρασίτων και διαχείρισης πληθυσμών.

Μεγάλη αγάπη του Siewert, από μικρή ηλικία, ήταν η φωτογραφία. Ξεκίνησε φωτογραφίζοντας στραβολαίμηδες και κοκκινούρηδες στο κήπο των γονιών του, και αργότερα δημοσίευσε μελέτες και φωτογραφίες για τους πελαργούς και μαυροπελαργούς, διπλοσάινα, ψαραετούς, θαλασσαετούς και άλλα είδη. Από τη φωτογραφία πέρασε στην κινηματογραφία το 1934 και σύντομα παρουσίασε ντοκιμαντέρ μικρού μήκους για τα ζαρκάδια, την αλεπού, τους γερανούς και τον ήταυρο. Οι ταινίες του για την ωτίδα και την άλκη που παρουσιάστηκαν στην Παγκόσμια Έκθεση Κινηγίου στο Βερολίνο το 1937 του χάρισαν διεθνή αναγνώριση και παίχτηκαν αργότερα στη Σουηδία και στο διεθνές Ορνιθολογικό Συμπόσιο της Ρουέν στη Γαλλία το 1938.

Ο Siewert είχε όλα τα

προσόντα για να εκπληρώσει την αποστολή του Stresemann και ενθουσιάστηκε με την ιδέα, παρά τις προειδοποιήσεις του γιατρού του λόγω των καρδιακών του προβλημάτων.

Το πλοίο που τον μετέφερε από τον Πειραιά, με συνοδεία αεροπλάνων και τορπιλακάτων, χρειάστηκε 25 ώρες για να φτάσει στην Κρήτη τον Αύγουστο του 1942. Ο Siewert έμεινε στην Κρήτη ως το Σεπτέμβριο, γύρισε πάλι τον Οκτώβριο-Νοέμβριο και ξανά στις 23 Μαρτίου του 1943 και παρέμεινε εκεί μέχρι και τον αιφνίδιο θάνατό του από ανακοπή, στις 20 Ιουνίου, ενώ κινηματογραφούσε αγρίμια στα Λευκά Όρη. Η ταφή του έγινε τρεις μέρες αργότερα στο στρατιωτικό νεκροταφείο Χανίων.

Για να ολοκληρώσει το σχέδιό του μετά το θάνατο του Siewert, ο Stresemann απευθύνθηκε σε έναν νερό κινηματογραφιστή, τον Heinz Sielmann που έφτασε στα Χανιά στις 16 Απριλίου 1944 και έφυγε από το νησί στις 31 Μαΐου 1945 ως αιχμάλωτος πολέμου. Από ότι φαίνεται οι διοικητικές ικανότητες του Stresemann ήταν άριστες, μια και ο Sielmann έγινε αργότερα διάσημος παραγωγός ντοκιμαντέρ φύσης για τη Γερμανική τηλεόραση.

Συλλέγοντας δείγματα στην Κρήτη το 1942· ο Horst Siewert με έναν νανόμυφο

Για να κρίνουμε τα επιτεύγματα του Siewert στην Κρήτη, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη σύντομη παραμονή του εκεί και τα φτωχά τεχνικά μέσα της εποχής. Με βάση το ημερολόγιό του τού αποδόθηκαν πρώτες παρατηρήσεις για τέσσερα φωλιάζοντα και δώδεκα μεταναστευτικά είδη πουλιών, καθώς και η πρώτη αναφορά δασοποντικού και η δεύτερη αναφορά αγριόγατας στο νησί. Ήταν επίσης ο πρώτος που κατέγραψε ότι ανοιχτόχρωμος και σκουρόχρωμος μαυροπετρίτης μπορεί να είναι αδέρφια στην ίδια φωλιά, μελετώντας την αποικία τους στο νησάκι Θεοδωρού. Ακόμα, μαζί με το βοηθό του Bernhard Mihan συνέλεξαν περισσότερα από 300 δείγματα πουλιών για το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Βερολίνου.

Ας έρθουμε τώρα στη μυστηριώδη αναφορά για τον μαυρόγυπα.

Κάποια στιγμή ο Stresemann δημοσίευσε, χωρίς άλλες λεπτομέρειες, ότι ο Siewert κινηματογράφησε δύο μαυρόγυπες, σε υψόμετρο 1100 μέτρων, πάνω από το φαράγγι της Σαμαριάς το Νοέμβριο του 1942. Σημειώστε ότι ο Siewert δεν είχε ως τότε δει αυτό το πουλί. Σε μια δεύτερη δημοσίευση ο Stresemann ανέφερε πως «...ο Keil είδε δύο μαυρόγυπες κοντά στην Παναγιά, στις 4 Απριλίου 1944...». Στη γερμανική όμως ορνιθολογική βιβλιογραφία δεν αναφέρεται πουθενά κάποιος στρατιώτης με αυτό το όνομα στην Κρήτη.

Τι συνέβαινε άραγε; Γιατί ο Stresemann πα-

ρουσίασε τόσο ξερά αυτές τις δύο αναφορές, χωρίς κανένα άλλο στοιχείο; Μήπως επρόκειτο για λάθος; Μήπως ήταν σκόπιμο;

Πριν τον πόλεμο υπήρχαν μόνο δύο, έντονα αμφισβητούμενες, αναφορές για αυτό το είδος στην Κρήτη, κάτι που σίγουρα γνώριζε ο Stresemann. Δεν υπάρχει σε κανένα μουσείο ή συλλογή δέρμα ή σκελετός μαυρόγυπα από το νησί. Οι Χανδρινός και Ακριώτης στο βιβλίο τους «Πουλιά της Ελλάδας» (1997, C. Helm Ltd), αναφέρουν πέντε παρατηρήσεις μετά τον πόλεμο –η τελευταία το 1976– καμία όμως από αυτές δεν είναι απόλυτα τεκμηριωμένη. Όλες προέρχονται από τον κατάλογο των πουλιών της Κρήτης του John Parrot και δύο από αυτές αποσύρθηκαν αργότερα ως τελείως ανυπόστατες. Αυτό βέβαια θέτει υπό αμφισβήτηση και τις άλλες τρεις που δεν στηρίζονται επαρκώς.

Έτσι, η τεκμηρίωση της παρουσίας μαυρόγυπα στην Κρήτη εξαρτάται από την επιβεβαίωση των παρατηρήσεων του Siewert.

Μετά τον θάνατό του Siewert, τα υπάρχοντά του παραδόθηκαν στους γονείς του στο Joachimsthal. Ο Sielmann, πριν ξεκινήσει τη δουλειά του στην Κρήτη τους επισκέφθηκε, δεν μπόρεσε να δει όμως τα πλάνα του, που βρίσκονταν κλειδωμένα σε κάποιο καταφύγιο και δεν προβλήθηκαν ποτέ ως το τέλος του πολέμου. Είδε βέβαια τις φωτογραφίες του, δεν θυμόταν όμως εικόνα μαυρόγυπα, ενώ ήταν σίγουρος πως είχε δει όρνια και γυπαετούς. Με την κατάρρευση της Γερμανίας οι γονείς του Siewert εγκατέλειψαν το σπίτι τους καθώς πλησίαζε ο Σοβιετικός στρατός, τα φιλμ χάθηκαν και τα αρνητικά των φωτογραφιών καταστράφηκαν, πιθανώς για προσάναμμα κάποια κρύα χειμωνιάτικη νύχτα.

Μετά τη επανένωση της Γερμανίας ο Otto Manowsky από το Joachimsthal και η Gerlinde Siewert, ανεψιά του Siewert από το Kassel, προσέφεραν υλικό για μια έκθεση αφιερωμένη στο έργο του. Η έκθεση περιλάμβανε προπολεμικές φωτογραφίες άγριας ζωής, σκίτσα του, επιστολές, δημοσιεύματα και προσωπικά του αντικείμενα και παρουσιάστηκε το 1999 στο μουσείο του Lüneburg. Πουθενά δεν υπήρχε εικόνα ή κάποια συγκεκριμένη αναφορά για τον μαυρόγυπα.

Ενδιαφέρομαι ιδιαίτερα για την Κρήτη –συνήθως περνώ τις διακοπές μου εκεί– και γνώριζα φυσικά το θέμα του μαυρόγυπα. Δυστυχώς όμως πληροφορήθηκα για την έκθεση του Siewert μόνο μετά τη λήξη της. Επικοινωνήσα τότε με τον οργανότη της, τον Christopher Hinkelmann, και τον ρώτησα σχετικά. Ο Hinkelmann, όταν επέστρεψε το υλικό της έκθεσης στην Gerlinde Siewert, της ζήτησε να ψάξει ο ίδιος όλες τις φωτογραφίες που είχαν σώσει ο παππούς και η γιαγιά της.

Ο Horst Siewert με μια νεαρή βίδα προπολεμικά

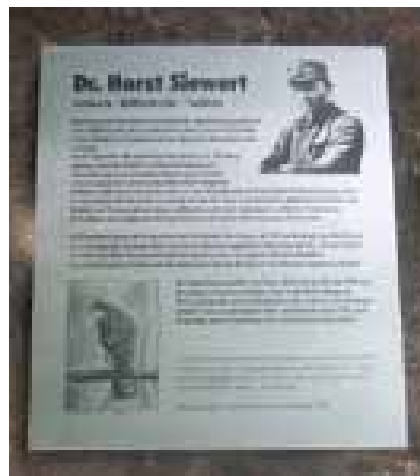

Η επίμαχη φωτογραφία του μαυρόγυπα

Μεταξύ τους ανακάλυψε –σαν από θαύμα– μία και μόνη, σχετικά κακοεστιασμένη, φωτογραφία ενός μαυρόγυπα μαζί με πέντε όρνια πάνω από το πτώμα μιας κατοίκας. Λόγω της κακής εστίασης, η Gerlinde δεν είχε συμπεριλάβει αυτή τη φωτογραφία στο υλικό που έστειλε για την έκθεση.

Με αυτή πλέον τη φωτογραφία οι λιτές αναφορές του Stresemann αιτιολογούνται πλήρως. Έχοντας δει τους μαυρόγυπες στα πλάνα του Siewert, προφανώς δεν είχε ποτέ καμία αμφιβολία για την «ταυτότητά» τους και θεωρούσε ότι δεν χρειάζονται περαιτέρω εξηγήσεις. ■

Το μνημείο του Horst Siewert στο Joachimsthal

Η Βάλλια Κάλντα και η Εταιρία μας

κείμενο και φωτογραφίες του Γιώργου Σφήκα

Μια από τις δύο
ήλιμουθιες της Φηλέγκας

Η *Orobanche rechingeri* ενδημική στα βουνά της Πίνδου

Ο Εθνικός Δρυμός της Βάλια Κάλντα (ή Πίνδου, όπως αποφάσισαν τότε να τον ονομάσουν) ιδρύθηκε το 1966. Η κύρια αιτία που οδήγησε στην ίδρυση αυτού του Δρυμού ήταν τα αιωνόβια μαυρόπευκα και ρόμπολα, με διάμετρο κορμού γύρω στο ένα μέτρο και ηλικία τριακοσίων έως πεντακοσίων ετών. Από ότι γνωρίζω τα δένδρα αυτά τα είχε επισημάνει πρώτη η Καίτη Αργυροπούλου, πρόεδρος της Φιλοδασικής Ένωσης Αθηνών, σε μια επίσκεψή της στην περιοχή και ζήτησε από την τότε κυβέρνηση να τα προστατεύσει, ιδρύοντας έναν Εθνικό Δρυμό. Η πρότασή της εισακούστηκε, ο Εθνικός Δρυμός ιδρύθηκε, αλλά κανείς δεν γνώριζε, πέραν των αιωνόβιων δένδρων και της δασικής γενικά βλάστησης, τι άλλα είδη χλωρίδας και πανίδας υπήρχαν στην περιοχή. Γι' αυτό ακριβώς, το 1985, το Δασορχείο Γρεβενών ήλθε σε επαφή με την Εταιρία μας, ώστε να γίνει μια πρώτη απογραφή πανίδας και χλωρίδας της Βάλια Κάλντα.

Η Εταιρία δέχθηκε την πρόταση αυτή και συγκρότησε μια ομάδα αποτελούμενη από τους τότε νέους ζωολόγους Γρηγόρη Τσούνη, Μυρσίνη Μαλακού και Μαουρίτσιο Ραβαζίνι, Ιταλό φίλο του Γρηγόρη, καθώς και από εμένα, που θα έκανα την απογραφή της χλωρίδας, ενώ οι άλλοι τρεις θα κατέγραφαν την πανίδα.

Περιττό να τονίσω ότι, τότε, τέτοιες προσπάθειες γίνονταν εθελοντικά, χωρίς να μας πληρώνει κανείς. Από ότι θυμάμαι καλύφθηκαν μόνο τα εισιτήριά μας για τη μετάβαση στα Γρεβενά.

Ένα πρωινό λοιπόν του Ιουλίου του 1985, η ομάδα μας συναντήθηκε στο ΚΤΕΛ Γρεβενών. Εκτός από τους τέσσερις προαναφερόμενους, μέ-

Helianthemum nitidum

Viola albanica

Με τους κτηνοτρόφους της περιοχής

Το βράδυ κοντά στη φωτιά. Από αριστερά προς τα δεξιά: Σωτηρία Ζιόμπορα, Γρηγόρης Τσουνής, Μαουρίτσιο Ραβαζίνι

Bornmuellera tymphaea

λη της Εταιρίας μας, ήταν μαζί μας κι ένας ακόμη φίλος ορειβάτης, που ερχόταν για παρέα. Ο καθένας μας κουβαλούσε ένα βαρύ ορειβατικό σακίδιο όπου, εκτός των άλλων, υπήρχε υπνόσακκος και ένα ελαφρύ ορειβατικό σκηνάκι.

Το μεσημέρι φθάσαμε με το λεωφορείο στα Γρεβενά. Εκείνα τα χρόνια οι τουρίστες με σακίδια ήταν ακόμη σπάνιο φαινόμενο στην περιοχή. Ήταν λοιπόν φυσικό να προκαλέσουμε την προσοχή και την περιέργεια των ντόπιων. Κάποιος μάλιστα μας ρώτησε «για πού το βάλατε ρε παιδιά;» κι εμείς του απαντήσαμε «για τη Βάλλια Κάλντα». Τότε πετάχτηκε ένας άλλος και ρώτησε «βλάχοι είστε;» Κι ο ορειβάτης της παρέας, σαν να παρεξηγήθηκε κάπως, απάντησε «όχι και βλάχοι, μοιάζουμε για βλάχοι;» Ύστερα από αυτό ενημέρωσα την ομάδα πως η περιοχή που πηγαίνουμε κατοικείται από βλάχους και ότι στα Γρεβενά δεν θεωρείται καθόλου υποτιμητικό να σε πουν βλάχο.

Όλοι οι άλλοι της ομάδας πήγαιναν για πρώτη φορά στη Βάλλια Κάλντα (που θα πει στα βλάχικα ζεστή κοιλάδα) εκτός από εμένα που είχα περάσει άλλες δυο φορές παλιότερα, με παρέες του Ορειβατικού, διασχίζοντας τα βουνά και τα δάση της Πίνδου.

Από το ΚΤΕΛ μας παρέλαβε ένα τζιπ του Δασαρχείου, το οποίο και μας προώθησε ως το χωριό Περιβόλι και τον Εθνικό Δρυμό. Φθάνοντας στο βάθος της κοιλάδας, που περιβάλλεται από κορυφές άνω των 1900 μ., βρήκαμε ένα ξέφωτο και στήσαμε την κατασκήνωσή μας. Θα μέναμε εκεί 4-5 μέρες, χωρίς καμιά επαφή με τον έξω κόσμο, καθώς ούτε και το ραδιοτηλέφωνο που μας έδωσε το Δασαρχείο μπορούσε να μας φανεί χρήσιμο. Λόγω έλλειψης οπτικής επαφής δεν υπήρχε επικοινωνία.

Λίγο πιο κάτω από την κατασκήνωση υπήρχε μια στάνη με πέντε τεράστιους μαντρόσκυλους,

Το περίφημο δάσος με τα μαυρόπευκα

τόσο άγριους που απέτρεπαν κάθε διάθεσή μας να πλησιάσουμε και να ζητήσουμε λίγο γάλα ή τυρί, από το βοσκό.

Ενώ έφθανε το σούρουπο στήσαμε τα αντίσκηνα μας και φτιάξαμε με πέτρες ένα είδος πυροστιάς, όπου η Μυρσίνη ανέλαβε να μαγειρέψει κάποιο πρόχειρο φαγητό. Ύστερα κάναμε το πρόγραμμα της επόμενης μέρας και καθίσαμε συζητώντας γύρω από τη φωτιά. Πρέπει να πω ότι, αν και ήταν Ιούλιος, μετά τις δέκα το βράδυ έπεσε τέτοιο αγκάρι που δεν ήταν καθόλου ευχάριστη η παραμονή στο ύπαιθρο. Σπεύσαμε λοιπόν να χωθούμε στους ζεστούς

μας υπνόσακκους, μέσα στα αντίσκηνα.

Περάσαμε τις επόμενες μέρες κάνοντας διαδρομές προς τις γύρω κορυφές και καταγράφοντας τα είδη της πανίδας και της χλωρίδας που συναντούσαμε. Μια διαδρομή έγινε προς την κορυφή Φλέγκα, περνώντας πρώτα από το Αρκουδόρεμα, που διασχίζει τη Βάλλια Κάλντα. Κοντά στην κορυφή φτάσαμε στις δυο χαριτωμένες αλπικές λιμνούλες της Φλέγκας, γεμάτες με αλπικούς τρίτωνες και κιτρινοβομβίνες. Σ' αυτή τη διαδρομή βρήκα πολλά σπάνια φυτά, όπως η *Jasione laevis* ssp. *orbiculata*, το *Helianthemum nitidum*, το

Η παρέα πάνω στην κορυφή Φιλέγκα

Trifolium pilczii, το *Lilium carnioolicum* ssp. *albanicum*, η *Soldanella pinđicola*, η *Viola albanica* και η *Viola dukadjinica*. Δίπλα στη μια από τις δύο λιμνούλες υπήρχε το μεγαλύτερο ρόμπολο του Εθνικού Δρυμού, διαμέτρου σχεδόν 2 μ. και ηλικίας άνω των 600 ετών, ένα πραγματικό φυσικό μνημείο.

Οι ζωολόγοι ήταν κι αυτοί ενθουσιασμένοι από τα ευρήματά τους, καθώς κατέγραψαν οκτώ από τα δέκα είδη δρυοκολαπτών της Ελλάδας, σπάνια αρπακτικά πουλιά, όπως το ξεφτέρι, ο ασπροπάρης, ο χρυσογέρακας, ο φίδαετός, το όρνιο και το διπλοσάινο καθώς και άλλα σπάνια είδη, όπως το γιδοβύζι, ο πύρρουλας, ο ελατοσταυρομύτης, ο δεντροσοπανάκος, ο νεροκότσυφας, η χιονάδα κλπ.

Άλλη διαδρομή που κάναμε ήταν προς τις ανατολικές κορυφές Πυρροσιά, Βρωμοπήγαδο και Κακοπλεύρι. Σε μια πλαγιά, που λέγεται «Κουφάλα», υπήρχαν μισοσπασμένοι κορμοί από αιωνόβια ρόμπολα, που έφεραν ακόμη τα ίχνη της φωτιάς, από μια πυρκαγιά που πρέπει να ξέσπασε γύρω στις αρχές του 20ου αιώνα, αν κρίνουμε από τα νεαρά ρόμπολα που είχαν φυτρώσει στο μεταξύ ανάμεσα στα καμένα και ήταν ηλικίας πενήντα ως ογδόντα ετών.

Στη διαδρομή αυτή βρήκαμε πολλά σπάνια φυτά, όπως η *Minuartia baldaccii*, το *Veratrum*

Lilium carnioolicum
subsp. *albanicum*

Thymus teucrioides subsp. *alpinus*

Μία σαλαμάνδρα

Η περιοχή «Κουφάλα» με τα κουφάρια των καμμένων αιωγοβίων ρόμπολων.

Anthericum liliago

Viola dukadginica

Leptoplax emarginata

album, ο *Thymus longicaulis* ssp. *chaubardii*, ο *Thymus teucrioides* ssp. *alpinus*, το *Anthericum liliago* και το *Onosma pygmaeum*.

Πηγαίνοντας, άλλη μέρα, προς το διάσελο του Σταυρού βρήκαμε κι άλλα ενδιαφέροντα είδη, όπως η *Viola epirota*, η *Bornmuellera tymphaea* και η *Bornmuellera baldaccii*. Εκείνη την ημέρα οι ζωολόγοι στήσανε ένα ειδικό δίχτυ και έπιασαν αρκετά μικρά πουλιά, που τα δακτυλίωσαν. Ο Μαουρίτσιο δεν δίστασε να σκαφαλώσει με σχοινί πάνω σ' ένα μαυρόπευκο, προκειμένου να φωτογραφίσει τη φωλιά ενός πουλιού. Στο μεταξύ είχε έλθει και έμεινε μαζί μας η δασολόγος Σωτηρία Ζιόμπορα, που δούλευε τότε στο Δασαρχείο Γρεβενών.

Περπατώντας πάνω στους δασικούς χωματόδρομους συναντήσαμε πολλά ίχνη αρκούδας. Μάλιστα οι ζωολόγοι έφτιαξαν γύψο και τον έχυσαν μέσα σε μια πατημασιά, ώστε να πάρουν το αποτύπωμα. Είμαστε φυσικά όλοι ενθουσιασμένοι από τα ευρήματά μας αυτά.

Πρέπει να αναφέρω ότι ένα βράδυ, ενώ κοιμό-

μαστε, συνέβη κάτι περίεργο. Οι σκύλοι έφυγαν από την κοντινή στάνη, ήλθαν στην κατασκήνωσή μας και γαύγισαν επίμονα. Κανείς δεν τόλμησε φυσικά να βγει έξω για να δει τι γίνεται. Υποθέσαμε όμως πως η αρκούδα που κυκλοφορούσε στην περιοχή πρέπει να πλησίασε εκείνη τη νύχτα στην κατασκήνωση, ίσως γιατί της μύρισαν φαγητά και φρούτα, και οι σκύλοι ήλθαν για να τη φοβηρίσουν και να τη διώξουν.

Από όλη αυτή την περιπέτεια βγήκε μια μελέτη που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί υποδειγματική, με χάρτες τους οποίους σχεδίασα χρησιμοποιώντας κάποιον στρατιωτικό χάρτη, με προτάσεις για επέκταση του Εθνικού Δρυμού και προπάντων με καταλόγους φυτών και ζώων της περιοχής. Από αυτή τη μελέτη αντλούν στοιχεία ακόμη μέχρι σήμερα όσοι θέλουν να γράψουν για τη Βάλια Κάλντα, αν και ενδέχεται ορισμένα από τα ζώα που απογράφηκαν τότε να μην υπάρχουν πια σήμερα, ενώ έχουν προστεθεί και άλλα φυτά στη χλωρίδα της, που διέφυγαν από την τότε απογραφή. ■

Το αιωνόβιο ρόμπολο στις λίμνες της Φλέγκας

Πόσο ψηλά μπορεί να φτάσει

του Νίκου Πέτρου

Έχετε ποτέ αναλογιστεί τι καθορίζει το μέγιστο ύψος των δένδρων;

Αβιοτικοί παράγοντες όπως το φως και η παρουσία θρεπτικών ουσιών, η πιθανολογούμενη ελάττωση του ρυθμού φωτοσύνθεσης με την αύξηση της ηλικίας, αλλά και μηχανικά αίτια όπως ο άνεμος, οι κεραυνοί και το βάρος του χιονιού παίζουν σίγουρα κάποιο ρόλο. Η επικρατέστερη όμως θεωρία πρεσβεύει ότι εξαρτάται από το νερό, και συγκεκριμένα από τη δυνατότητα μεταφοράς του νερού σε μεγάλα ύψη.

Μικροσκοπική φαίνεται η φιγούρα ενός ανθρώπου ανεβασμένου στα κλαδιά ενός από τα ψηλότερα δέντρα στον κόσμο.

Για να μεταφέρουν τα δένδρα το νερό και τις άλλες πρώτες ύλες από το έδαφος μέχρι τα εργαστήρια της φωτοσύνθεσης, τα φύλλα, ανέπτυξαν μέσα στον ξύλινο σκελετό τους ένα πολύπλοκο, πυκνό σύστημα αδρανών αγωγών που εκμεταλλεύονται τις ιδιαίτερες ιδιότητες του νερού. Το σύστημα αυτό, που ξεκινά από τις ρίζες, διατρέχει τον κορμό και καταλήγει στα μικροσκοπικά αγγεία στα φύλλα, ονομάζεται συνολικά ξύλημα.

Η διαπνοή (η εξάτμιση νερού από τους μικροσκοπικούς πόρους των φύλλων – τα στόματα) δημιουργεί αρνητική πίεση που έλκει τα μόρια του νερού μέσα στο ξύλημα, και με το τριχοειδικό φαινόμενο το νερό ανυψώνεται ως τα κορυφαία κλαδάκια, συχνά σε ύψος δεκάδων μέτρων. Στα ψηλότερα δένδρα του κόσμου, τις γιγάντιες σεκόγιες (*Sequoia sempervirens*) της Καλιφόρνια, ο θαυμαστός αυτός μηχανισμός τραβάει το νερό σε ύψη που αγγίζουν ή και ξεπερνούν τα 100 μέτρα, ενώ μελέτες έχουν δείξει ότι η πίεση στις κορυφές τους μπορεί να φτάσει τις -20 ατμόσφαιρες.

Όσο το δένδρο μεγαλώνει και το ξύλημα μακραίνει, χρειάζεται μεγαλύτερη έλξη για να διατηρηθεί η ανοδική κίνηση του νερού ενάντια στο αυξανόμενο βάρος της στήλης αλλά και την αντίσταση λόγω τριβής. Η πολύ χαμηλή πίεση όμως επηρεάζει τη φυσιολογική λειτουργία των κυττάρων και μπορεί να οδηγήσει σε επεισόδια διακοπής της ροής από φυσαλίδες αέρα που μπορούν να καταλήξουν σε νέκρωση. Τα περισσότερα είδη δένδρων αντιδρούν στη μεγάλη αρνητική πίεση με μείωση του εύρους των πόρων στα φύλλα και περιορισμό της διαπνοής (ιδιαίτερα τις μεσημεριανές ώρες), κάτι που, βέβαια, συνεπάγεται ελάττωση της φωτοσύνθεσης.

Έτσι λοιπόν, καθώς τα δένδρα ψηλώνουν, η δυσκολία ανύψωσης νερού στα κορυφαία φύλλα και η ανάγκη διατήρησης ευνοϊκής υδρολογικής ισορροπίας οδηγούν σε μείωση της φωτοσύνθεσης και της διαθεσιμότητας υδατανθράκων και αναστολή της περαιτέρω αύξησης.

Οι μελέτες στις σεκόγιες έδειξαν ότι οι περιορισμοί μεταφοράς νερού δεν επιτρέπουν μέγιστο ύψος μεγαλύτερο από 122-130 μέτρα, ακόμα και όταν η υγρασία του εδάφους είναι επαρκής, μέγεθος που συμβαδίζει με τις καταγραφές μεγάλων δένδρων στο παρελθόν.

Το ψηλότερο δένδρο του πλανήτη σήμερα φτάνει τα 112,7 μέτρα και βρίσκεται στο Εθνικό Πάρκο Humboldt στη βόρεια Καλιφόρνια. ■

Μη ιθαγενή είδη δένδρων στην Πάρνηθα

του Γιώργου Σφήκα

Κατά τη δεκαετία 1955-1965 έγιναν στον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας σημαντικές προσπάθειες αναδάσωσης, κυρίως με μαύρη πεύκη (*Pinus nigra*). Εκείνη την περίοδο φυτεύθηκαν επίσης σε διάφορα σημεία του βουνού, ιδίως όμως στο οροπέδιο της Μόλας, μη ιθαγενή είδη δένδρων που περιλάμβαναν διάφορα κωνοφόρα.

Δεν είμαι οπαδός της εισαγωγής ξενικών ειδών σε οποιονδήποτε βιότοπο, γι' αυτό και παρακολουθώ, επί σαράντα περίπου χρόνια, αυτά τα δένδρα, για να δω πως πάνε, αν κατάφεραν να προσαρμοθούν, αν αναπτύσσονται κανονικά και αν παρουσιάζουν κάποια φυσική αναγέννηση.

Εκτός από την μαύρη πεύκη τα υπόλοιπα, ξενικά προς την Πάρνηθα είδη, είναι :

1. Ο κέδρος της Κύπρου (*Cedrus libanii* ssp. *brevifolia*), ιθαγενής του όρους Τρόδος.

2. Η ελάτη η ομοιόχρους (*Abies concolor*), ιθαγενής των βουνών της Καλιφόρνια.

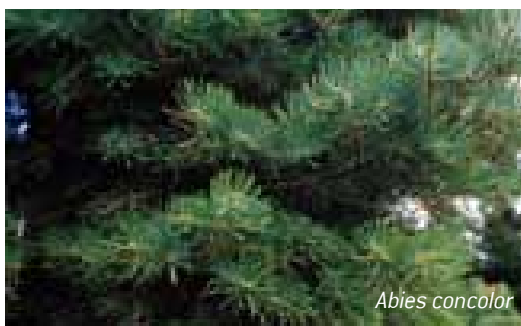
3. Η πεύκη η δασική (*Pinus sylvestris*), ιθαγενής της Ευρώπης, που όμως τα νοτιότερα σημεία εξάπλωσής της στην Ελλάδα είναι τα Πιέρια και η Βάλια Κάλντα.

Ορισμένα από αυτά τα δένδρα δεν κατάφεραν να επιβιώσουν, άλλα όμως προσαρμόστηκαν και αναπτύχθηκαν. Σήμερα υπάρχουν στο οροπέδιο της Μόλας, μερικές πολύ ωραίες συστάδες με κέδρους της Κύπρου. Τα δένδρα αυτά παράγουν και κώνους τα τελευταία χρόνια, χωρίς όμως να έχει παρατηρηθεί μέχρι στιγμής φυσική αναγέννηση.

Η ελάτη η ομοιόχρους αναπτύσσεται με κάποια

Cedrus libanii subsp. *brevifolia*

Abies concolor

δυσκολία και τις χρονιές που υπάρχει ξηρασία υποφέρει. Εν τούτοις μερικές καλές χρονιές, ορισμένα δένδρα ανέπτυξαν κώνους. Όσον αφορά τη δασική πεύκη αυτή μετά βίας κατορθώνει να επιβιώνει και να αναπτύσσεται, ενώ σπάνια παράγει κώνους, γιατί είναι δένδρο περισσότερο ψυχρόβιο. ■

Pinus sylvestris

Cedrus libanii subsp. *brevifolia*

Abies concolor

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΑΣΗ
Παράβλεπτος και Πολιτισμός

1951
Ελληνική Έπαιση
Προστασίας της Φύσης

Ελληνική
Ορειολογική Έπαιση

GREENPEACE

Παρατηρήσεις επί του σχεδίου Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού

Στο σχόλιό μου για τα χωροταξικά προβλήματα στο προηγούμενο τεύχος είχα αναφερθεί στο σχέδιο Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού που μόλις είχε παρουσιάσει το ΥΠΕΧΩΔΕ. Το σχέδιο αυτό –που είναι ασαφές, ελλιπές, αγνοεί το φυσικό περιβάλλον και αφήνει πολλά «παράθυρα» για κάθε είδους μελλοντικές «ρυθμίσεις»– επέσυρε έντονη κριτική και αρνητικά σχόλια από τους περισσότερους σχετικούς φορείς. Στην κοινή ανακοίνωση των δέκα περιβαλλοντικών ΜΚΟ που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα προβλήματα του ΓΠΧΣΑΑ και αναφέρονται οι συμπληρώσεις και τροποποιήσεις που κρίνονται απαραίτητες.

Νίκος Πέτρου

Α. Προβλήματα του υπό επεξεργασία σχεδίου

Το σχέδιο που επεξεργάζεται το ΥΠΕΧΩΔΕ,

1. Δεν συνοδεύεται από στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικής εκτίμησης, κατά παράβαση της Οδηγίας 2001/42/ΕΕ

Η διαδικασία σύνταξης και έγκρισης του ΓΠΧΣΑΑ παραβιάζει την Ευρωπαϊκή οδηγία 2001/42/ΕΕ περί Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης που ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με την ΚΥΑ 107017/2006 και υποχρεώνει την πραγματοποίηση Στρατηγικής Περιβαλλοντικής εκτίμησης σχεδίων και προγραμμάτων που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από δημόσια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια δημόσια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση.

2. Βασίζεται σε μη ρεαλιστικές παραδοχές

Ήδη από το προοίμιο του προτεινόμενου σχεδίου γίνεται φανερό πως η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ αρνείται να αντιμετωπίσει με πολιτική παρρησία την κατάσταση στην οποία θα εκτυλιχθεί το Εθνικό Χωροταξικό. Για παράδειγμα, στο προοίμιο δηλώνεται ότι «εκτιμάται ότι η χώρα μας

θα ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κυότο και αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την μείωση των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου». Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι η χώρα έχει ήδη υπερβεί το δικαίωμα για αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ενώ παράλληλα συνεχίζεται η πολιτική πριμοδότησης κλιματικών ρυπαντών όπως ο λιγνίτης, ο λιθάνθρακας και το πετρέλαιο, αυτή η δήλωση ακούγεται μάλλον ως απολογία παρά ως ρεαλιστική βάση για σχεδιασμό πενταετίας των χρήσεων του εθνικού χώρου.

2. Αγνοεί βασικές Κοινοτικές πολιτικές

Τόσο στο προοίμιο, όσο και στην εξειδίκευσή του, το προτεινόμενο σχέδιο υποβαθμίζει την υποχρέωση της χώρας για εφαρμογή πολιτικών της ΕΕ με σαφή χωρική διάσταση, όπως η Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό και οι Οδηγίες για τους Οικοτόπους και για τα Πουλιά. Αγνοεί επίσης τις κατευθύνσεις του σχεδίου Οδηγίας για τη Θάλασσα Στρατηγική και της επικοινωνίας της Επιτροπής προς το Συμβούλιο «Ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης: μία στρατηγική για την

Ευρώπη» (COM/00/547).

3. Αγνοεί την κλιματική αλλαγή

Οι φυσικοί πόροι και ο φυσικός χώρος δεν αντιμετωπίζονται ως υποκείμενοι στην απειλή της κλιματικής αλλαγής. Έτσι, δεν δίνεται προτεραιότητα στην αυξημένη προστασία των υδάτινων και δασικών οικοσυστημάτων, ούτε γίνεται τουλάχιστον μνεία στην ανάγκη σχεδιασμού της προσαρμογής τους στις νέες κλιματικές συνθήκες. Τέλος, δεν αποτρέπει καμία δέσμευση ή τουλάχιστον πολιτική κατεύθυνση για απεξάρτηση της χώρας από τα ορυκτά καύσιμα.

4. «Φωτογραφίζει» μεγάλα έργα, χωρίς να τα εντάσσει σε ένα ενιαίο όραμα

Το Εθνικό Χωροταξικό θυμίζει σε πολλά σημεία του λίστα μεγάλων κατασκευαστικών έργων, που αναπέμπουν στην δεκαετία του '60. Αυτοκινητόδρομοι, λιμάνια, αεροδρόμια που δεν έχουν ακόμα υποβληθεί σε διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης αναφέρονται σε αυτό, χωρίς καν να εντάσσονται σε ένα ενιαίο όραμα. Ειδικές αναφορές γίνονται σε μεγάλα και αμφίβολης αποτελεσματικότητας έργα που έχουν δεχθεί ευρεία δημόσια κριτική: εκτροπή του Αχελώου, διαμετακομιστικό λιμάνι Τυμπακίου, αγωγός Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολης και «συνοδά του έργα»

6. Αγνοεί τις ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες των νησιών και υποβαθμίζει τις προοπτικές απεξάρτησης των νησιών από Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Παρά το γεγονός των διεθνώς αναγνωρισμένων ιδιαίτερων αναγκών των νησιωτικών περιοχών και παρά τις ιδιαίτερα σημαντικές οικιστικές πιέσεις που ασκούνται ελλείψει χωροταξικού σχεδιασμού στα ελληνικά νησιά και τις δραματικές επιπτώσεις τους στα οικοσυστήματα και τις αειφόρες τοπικές αναπτυξιακές προοπτικές, απουσιάζουν κατευθύνσεις για την χωρική οργάνωση των νησιών. Την ίδια στιγμή δεν αντιμετωπίζεται η αναπτυξιακή ανισοκατανομή και εξάρτηση από τα γνωστά μεγάλα αστικά κέντρα που τελικά απειλεί να βυθίσει τα νησιά σε μεγαλύτερη απομόνωση.

7. Αγνοεί προκλητικά το φυσικό περιβάλλον

Οι προβλέψεις που παρατίθενται στα κεφάλαια για το φυσικό περιβάλλον και τους υδάτινους πόρους εξαντλούνται σε απλή αναφορά των ήδη ισχυουσών υποχρεώσεων της χώρας για τις προστατευόμενες περιοχές, όπως για παράδειγμα η έγκριση των μελετών κήρυξης ζωνών προστασίας. Θυμίζουμε δε ότι λόγω της μη υλοποίησης αυτών των υποχρεώσεων, σε πολλές περιπτώσεις η χώρα μας έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Έτσι, για περιπτώσεις όπως η κατάργηση και αποκατάσταση των ΧΑΔΑ σαφώς δεν αρκεί η απλή αναφορά στην υποχρέωση, αλλά πρέπει απαραι-

τήτως στο Εθνικό Χωροταξικό να υπάρξει εξειδίκευση πολιτικών και μέτρων επίτευξης των ήδη δεσμευτικών στόχων.

Το σχέδιο του ΥΠΕΧΩΔΕ δεν λαμβάνει καμία απολύτως πρόνοια για την προστασία του φυσικού χώρου και των φυσικών πόρων από τις αναπτυξιακές πιέσεις που εισηγείται. Ειδικά όσον αφορά στην προστασία των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 και του δασικού και του παράκτιου χώρου που δέχεται τη μεγαλύτερη πίεση για ασχεδιάστη τουριστική και παραθεριστική εκμετάλλευση, δεν περιλαμβάνεται καμία απολύτως ρύθμιση για προστασία και άμεση απομάκρυνση των αυθαιρέτων.

8. Αυτοαναιρείται καθώς συντηρεί καταστάσεις πολεοδομικής αναρχίας, χωρίς να λύνει κρίσιμα ζητήματα όπως η εκτός σχεδίου δόμηση

Ο βασικός στόχος ενός Εθνικού Χωροταξικού Πλαισίου είναι να «βάλει τάξη στον χώρο». Προβλέψεις όπως η συνέχιση του δικαιώματος για εκτός σχεδίου δόμηση, η άμεση πολεοδομηση όπου υπάρχει ζήτηση και η κατά περίπτωση εξέταση και αντιμετώπιση επενδυτικών σχεδίων (άρθρο 12) ανοίγουν τους ασκούς του Αιόλου για πρακτική κατάργηση κάθε ρύθμισης προστασίας του φυσικού χώρου και κάθε έννοιας χωροταξίας.

9. Δεν προβλέπει σαφείς μηχανισμούς υλοποίησης

Το σχέδιο κινείται σε επίπεδα αοριστίας, καθώς δεν περιλαμβάνει σαφή χρονοδιαγράμματα και μηχανισμούς υλοποίησης, ειδικά σε ζητήματα συγκρουσιακά, όπως η κατεδάφιση των τελεσιδίκων αυθαιρέτων και η έστω και σταδιακή κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης. Παράλληλα, λείπει και η οποιαδήποτε ιεράρχηση των ήδη γενικόλογων προτεραιοτήτων.

B. Απαραίτητες τροποποιήσεις

▶ Ρητή αναφορά στις Οδηγίες 2000/60/ΕΚ, 92/43/ΕΟΚ και 70/409/ΕΚ, καθώς και στις αντίστοιχες πολιτικές της ΕΕ για την προστασία του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος.

▶ Ρητή αναφορά στην ανάγκη μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις προτεινόμενες πολιτικές για τις μεταφορές

▶ Ρητή αναφορά στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και στην ανάγκη για αυξημένη προστασία των υδάτινων και δασικών πόρων και προσαρμογής των φυσικών οικοσυστημάτων στις αναμενόμενες επιπτώσεις των νέων κλιματικών συνθηκών.

▶ Ρητή αναφορά στην ανάγκη διευκόλυνσης της χωροθέτησης υποδομών ΑΠΕ και περιγραφή του πλαισίου που θα εξειδικευθεί με το Ειδικό Χωροταξικό για τις ΑΠΕ. Προτεραιότητα στη χωροθέτη-

ση υποδομών ΑΠΕ στις περιοχές Αττικής και Θεσσαλονίκης.

► Πρόβλεψη για τήρηση κανόνων βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής σε όλα τα νέα κτίρια του δημοσίου τομέα.

► Άμεση κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000

► Οριοθέτηση παρόχθιας ζώνης 150 μέτρων (εκτός αν ειδικές μελέτες προβλέπουν μεγαλύτερη) σε όλους τους ποταμούς και τις λίμνες της χώρας, και οριοθέτηση της έκτασης όλων των τύπων υδάτινων συστημάτων (π.χ. υγρότοποι, υδατορέματα, κλπ), στην οποία θα απαγορεύεται παντός είδους οικοδομική δραστηριότητα, πλην όσων κρίνονται αναγκαίες για την προστασία αυτών των ευπαθών οικοσυστημάτων.

► Σταδιακή και με σαφές χρονοδιάγραμμα δεκαετίας κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης στο σύνολο της επικράτειας

► Ξεκάθαρο χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του Εθνικού Κτηματολογίου και Δασολογίου-Δασικών Χαρτών

► Αφαίρεση κάθε αναφοράς σε προβληματικά μεγάλα έργα, όπως η εκτροπή του Αχελώου, και σε έργα που δεν έχουν υποβληθεί σε διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

► Διατύπωση συγκεκριμένων μέτρων αντιμετώπισης του προβλήματος των αυθαιρέτων παλιάς και νέας γενιάς. Προτείνεται η πρόβλεψη για δημιουργία κεντρικής υπηρεσίας κατεδάφισης αυθαιρέτων, σύμφωνα και με τη σχετική εισήγηση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης (Ετήσια Έκθεση 2006, Μάιος 2007).

► Ρητή υποχρέωση της Διοίκησης για διαμόρφωση ενός αξιόπιστου, με επιστημονικά κριτήρια και προϋποθέσεις δομημένου χρονοδιαγράμματος ενεργειών για τη χωροθέτηση σύγχρονων εγκαταστάσεων διαλογής, ανακύκλωσης, κομποστοποίησης και εν τέλει ταφής των απορριμμάτων

► Ρητή αναφορά στην απαγόρευση μέσα στο 2008 της περαιτέρω λειτουργίας των χιλιάδων χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων και διατύπωση αστικών και ποινικών ευθυνών για τους ΟΤΑ που δεν συμμορφώνονται.

► Ρητή κατεύθυνση για ολοκληρωμένο σχέδιο αναβάθμισης του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας, με προτεραιότητα στην ανάπτυξη της «σιδηροδρομικής Εγνατίας» και ειδική μνεία στην ανάγκη σιδηροδρομικής διασύνδεσης με την Αλβανία.

► Ειδική μνεία στην υποχρέωση διάρθρωσης δικτύου ποδηλατοδρόμων στα μεγάλα αστικά κέντρα και παράλληλα με σημαντικούς οδικούς άξονες, με βάση συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους και χρονοδιαγράμματα για κάθε περιοχή. Θα πρέπει επίσης, να διασφαλίζεται ότι όλα τα ΜΜΜ θα διευκολύνουν τη συνδυασμένη μεταφορά με ποδήλατο.

Γ. Ζητάμε

► **Από τους βουλευτές:** Να καταψηφίσουν την πρόταση νόμου, αν προηγουμένως δεν υποβληθεί σε σοβαρές και επί της ουσίας αλλαγές, προς την κατεύθυνση των προαναφερόμενων απαραίτητων τροποποιήσεων.

► **Από το ΥΠΕΧΩΔΕ:** Να αποσύρει το σχέδιο Εθνικού Χωροταξικού, το οποίο θεωρούμε επικίνδυνο για το περιβάλλον και για την πορεία της χώρας προς μια πραγματικά αειφόρο ανάπτυξη.

Δ. Δηλώνουμε

Οι δέκα περιβαλλοντικές οργανώσεις δηλώνουμε σαφώς ότι θεωρούμε το Εθνικό Χωροταξικό ως κορυφαίο εργαλείο προστασίας του περιβάλλοντος και ρύθμισης των παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων στον φυσικό χώρο. Θα σταθούμε στο πλευρό της οποιασδήποτε πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος που θα κινηθεί διαδικασίες διαμόρφωσης ενός επιστημονικά άρτιου Εθνικού Χωροταξικού μέσα από ανοιχτές διαδικασίες διαβούλευσης. ■

Τα «παραθυράκια» παραμένουν ανοικτά για να συνεχιστεί η άναρχη ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Το χρονικό μιας προαναγγελθείσας αποπομπής

Η Ελλάδα αποβάλλεται από το σύστημα εμπορίας ρύπων του πρωτοκόλλου του Κυότο

του Μαρτίνου Γκαϊλίχ

Στις 17 Απριλίου, η Επιτροπή Συμμόρφωσης του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή, επέβαλε στην Ελλάδα την ποινή του αποκλεισμού από τους μηχανισμούς που προβλέπει το πρωτόκολλο του Κυότο.

Η αποπομπή αυτή προκάλεσε το διεθνή διασυρμό της χώρας μας. Το πρακτορείο Reuters, έκανε λόγο για μία «χωρίς προηγούμενο τιμωρία της Ελλάδας», τονίζοντας πως είναι η πρώτη φορά από το 2005 (τότε δηλαδή που άρχισε η εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κυότο), που εκδίδεται ανάλογη απόφαση.

Πράγματι, η Ελλάδα είναι η πρώτη –και μέχρι στιγμής η μόνη από τις 141 χώρες του Πρωτοκόλλου του Κυότο– κατά της οποίας κινήθηκε η Επιτροπή Συμμόρφωσης. Αυτή η παγκόσμια «πρωτιά» της χώρας μας, προκάλεσε εκτός των άλλων και διάχυτη αμηχανία καθώς, ελλείψει κάποιου αντίστοιχου προηγούμενου, οι κυρώσεις μιας τέτοιας αποπομπής θα προσδιορίζονταν και θα δοκιμάζονταν για πρώτη φορά στη δικιά μας περίπτωση!

Στην Ελλάδα, το ΥΠΕΧΩΔΕ προσπάθησε να υποβαθμίσει τη σημασία του προβλήματος, «θολώνοντας τα νερά» και επιχειρώντας παράλληλα να μετακυλίσει τις ευθύνες της ηγεσίας του στις προηγούμενες κυβερνήσεις.

Ωστόσο, αμέσως μετά την «κίτρινη» κάρτα» των Ηνωμένων Εθνών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε την προδικαστική διαδικασία κατά της χώρας μας για το ίδιο θέμα, πυροδοτώντας έτσι, μέσα στη Μεγάλη Εβδομάδα, μια νέα σφοδρή αντιπαράθεση μεταξύ του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Γ. Σουφλιά και του Επιτρόπου Περιβάλλοντος κ. Στ. Δήμα.

«Είναι υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μετά την καταδικαστική απόφαση που έλαβε η Επιτροπή Συμμόρφωσης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Ελλάδας, να κινήσει και η ίδια διαδικασία παράβασης, καθότι μαζί με το Πρωτόκολλο του Κυότο η Ελλάδα παραβιάζει και την κοινοτική νομοθεσία στην κοινοτική έννομη τάξη», ήταν η σχετική δήλωση από το γραφείο του Επιτρόπου Περιβάλλοντος.

Τα αίτια

Ποια ήταν όμως η πραγματική αιτία των κυρώσεων που καταλόγισε στη χώρα μας η Επιτροπή Συμμόρφωση του ΟΗΕ για το Πρωτόκολλο του Κυότο;

Θα πρέπει αρχικά να γίνει σαφές ότι δεν αποπεμφθήκαμε για λανθασμένους υπολογισμούς στις

εκπομπές των αέριων ρύπων, αλλά για την έλλειψη ενός αξιόπιστου συστήματος καταγραφής των ρύπων αυτών.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ είχε αναθέσει από το 2002 την παρακολούθηση των εκπομπών στο Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών κι όταν έληξε η σύμβαση αυτή στις αρχές του 2007, δεν φρόντισε για να εξασφαλίσει μία διάδοχη κατάσταση. Έτσι, από τον Απρίλιο του 2007 έως τον Φεβρουάριο του 2008, (όταν τελικά ανέλαβε καθήκοντα τεχνικού συμβούλου του ΥΠΕΧΩΔΕ η Σχολή Χημικών Μηχανικών του ΕΜΠ), δεν υπήρχε κανένας φορέας στην Ελλάδα που να φροντίζει για τη λειτουργία του συστήματος καταγραφής ρύπων.

Επιπλέον, το σκεπτικό της απόφασης αποπομπής αναφέρεται ρητώς σε «έλλειψη σαφήνειας και σε «έλλειψη πληροφόρησης», ενώ πολλά ερωτήματα γεννά η ξεκάθαρη αναφορά σε «αδυναμία συνάντησης της ελεγκτικής ομάδας ειδικών με το προσωπικό που αναλαμβάνει την τεχνική ευθύνη για την προετοιμασία της απογραφής, ώστε να αξιολογήσει την τεχνική επάρκεια του προσωπικού αυτού».

Ερμηνεύοντας πολύ εύστοχα τη διατύπωση αυτή, ο αρθρογράφος της Καθημερινής Γιώργος Διάλιος, επεσήμανε ότι «το ΥΠΕΧΩΔΕ φαίνεται ότι δεν αξιολόγησε σωστά τις διαστάσεις του προβλήματος και προσπάθησε να αποφύγει το πρόβλημα ... «the greek way». Έτσι, όταν οι ειδικοί του ΟΗΕ άρχισαν να ζητούν επιτακτικά από το ΥΠΕΧΩΔΕ τα ονόματα των υπευθύνων του συστήματος προκειμένου να έλθουν σε άμεση επαφή, το υπουργείο τους παρέπεμπε... από τον Άννα στον Καϊάφα!».

Αν δει κανείς το χρονικό των γεγονότων (βλ.

Φωτ. Α. Βιδάλης

πλαίσιο παρακάτω), διαπιστώνει ότι τόσο η αποπομπή όσο και η προδικαστική διαδικασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήταν αναμενόμενες, καθώς η συνεχιζόμενη αδράνεια του ΥΠΕΧΩΔΕ σε συνδυασμό με την απίστευτη ελαφρότητα με την οποία χειρίστηκε το θέμα αυτό, δεν μπορούσαν παρά να οδηγήσουν σε μια τέτοια δυσάρεστη κατάληξη.

Αν και στο μέλλον το ΥΠΕΧΩΔΕ συνεχίσει να αντιμετωπίζει τέτοια ζητήματα με παρόμοιο τρόπο, τότε σίγουρα τα χειρότερα είναι μπροστά μας.

Οι συνέπειες

Ας δούμε όμως και τις συνέπειες της κατάστασης, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται μετά την απόφαση της αποπομπής.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ, σε μία πολύ προσεκτικά διατυπωμένη ανακοίνωσή του, δήλωσε ότι «δεν θα υπάρχει πρακτική επίπτωση για τη χώρα σε αυτή τη φάση». Και αν οι συνέπειες περιορίζονταν μόνο στην αποβολή της Ελλάδας από τους ευέλκτους μηχανισμούς εμπορίας ρύπων του Κυότο, τότε όντως οι «πρακτικές» επιπτώσεις δεν θα ήταν σημαντικές.

Όμως, η κατάσταση είναι πολύ πιο σοβαρή εξαιτίας της προειδοποιητικής επιστολής για επικείμενη παραπομπή της χώρας μας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, παραβιάζοντας το Πρωτόκολλο του Κυότο, η χώρα

μας παραβιάζει και την κοινοτική νομοθεσία στην οποία το Πρωτόκολλο έχει ενσωματωθεί. Και ως γνωστόν, η παραβίαση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας δεν είναι καθόλου αστεία υπόθεση. Πάντως, η συγκεκριμένη παραπομπή φαίνεται να είναι ένα μάλλον «μικρό κακό» αφού η υπόθεση θα κλείσει αμέσως μόλις η Ελλάδα συμμορφωθεί στις υποχρεώσεις της έναντι του ΟΗΕ.

Υπάρχει όμως και μία άλλη διάσταση του θέματος αυτού: Ο Επίτροπος Περιβάλλοντος διαπραγματεύεται με τις ΗΠΑ και την Κίνα, τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για τη μετά το 2012 περίοδο και η καταδίκη ενός κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (και μάλιστα όχι οποιουδήποτε κράτους, αλλά της χώρας καταγωγής του Επιτρόπου), μπορεί να υπονομεύσει τη διπλωματική αυτή προσπάθεια.

Επιπλέον, αν και το πρόβλημα για το οποίο τιμωρήθηκε η Ελλάδα αφορά σε πρώτη φάση στις ελληνικές επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο σύστημα κατανομής δικαιωμάτων των ρύπων, ενδέχεται μεσοπρόθεσμα να θέσει σε αμφισβήτηση το σύστημα ολόκληρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όλες όμως αυτές οι συζητήσεις, για τον αν οι κυρώσεις έχουν ή όχι πρακτικές επιπτώσεις, θα είχαν νόημα, εάν το όλο θέμα δεν είχε συνοδευτεί από τον εξευτελισμό που συνεπάγεται για τη χώρα μας αυτός ο διεθνής διασυρμός της. ■

Οι κρίσιμες ημερομηνίες που οδήγησαν στην αποπομπή

Από τις **28 Δεκεμβρίου 2007** οι υπεύθυνοι του ΟΗΕ είχαν διατυπώσει τους προβληματισμούς τους σχετικά με την ικανότητα της Ελλάδας να παρέχει αξιόπιστες πληροφορίες για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Στις **17 Ιανουαρίου 2008**, ο Επίτροπος Περιβάλλοντος κ. Δήμας, προειδοποίησε από το βήμα του ελληνικού κοινοβουλίου για τη σοβαρότητα της κατάστασης, καθώς και για τον κίνδυνο κυρώσεων για τη χώρα (όπως δημοσιεύσαμε και στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας «Η Φύση»). Επίσης, περιβαλλοντικές οργανώσεις (WWF, Greenpeace) είχαν εκφράσει ανάλογους φόβους. Αλλά ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ επέλεξε, όταν γίνονταν αυτές οι καλοπροαίρετες προειδοποιήσεις, να μιλήσει για προσωπικές επιθέσεις, για κινδυνολογία κλπ.

Στις **8 Φεβρουαρίου** το εκτελεστικό όργανο του ΟΗΕ ζήτησε τη γνωμάτευση τεσσάρων ειδικών της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τις Κλιματικές Αλλαγές, εκ των οποίων οι δύο είχαν ήδη εντοπίσει προβλήματα στον ελληνικό μηχανισμό καταγραφής των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου.

Στις **4 και 5 Μαρτίου** εκλήθη στη Βόννη ο υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ για να δώσει εξηγήσεις και να προσκομίσει στοιχεία, χωρίς να καταφέρει – όπως αποδεικνύουν οι εξελίξεις – να πείσει.

Στις **8 Απριλίου**, αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επισκέφθηκε το ΥΠΕΧΩΔΕ και επεσήμανε ότι «μαζί με το Πρωτόκολλο του Κυότο η Ελλάδα παραβιάζει και την κοινοτική νομοθεσία που το ενσωματώνει στην κοινοτική έννομη τάξη».

Στις **17 Απριλίου** η Διακυβερνητική Επιτροπή για τις Κλιματικές Αλλαγές έκρινε ότι η χώρα μας δεν συμμορφώνεται με τα προβλεπόμενα στο Πρωτόκολλο του Κυότο, επέβαλε την ποινή του αποκλεισμού από το από το μηχανισμό εμπορίας ρύπων και κάλεσε την Ελλάδα εντός τριών μηνών να καταθέσει νέο σχέδιο, το οποίο θα διασφαλίζει την ύπαρξη εθνικού συστήματος καταγραφής εκπομπών των ρύπων.

Χρώματα της άνοιξης

Pulsatilla halleri
(φωτ. Νίκος Πέτρου)

Μεγαλώνοντας στην πόλη· τότε και τώρα

της Αγγελικής Κουμετάκη

Θάχουν περάσει χρόνια πολλά από τότε, μα κάποιος μπορεί να το είχαν προσέξει και να το θυμούνται: Παραδίπλα στη διασταύρωση Σόλωνος και Κανάρη, στην καρδιά της Αθήνας την πνιγμένη στο καυσαέριο και το θόρυβο, ένα μελίσσι είχε εγκατασταθεί ψηλά, στην κορνίζα της στέγης ενός δίπατου εγκαταλελειμμένου αρχοντόσπιτου-εκεί, έχτισε κυψέλη. Κάθε φορά που περνούσα, σήκωνα το κεφάλι κι' έβλεπα το σμήνος των μελισσών -ή μήπως ήταν σφήκες;- να μπαινοβγαίνει ανεπηρέαστο από το αφιλόξενο περιβάλλον.

Αυτή η εισβολή της Φύσης που κατόρθωνε να επιβιώσει, να κυριαρχήσει μέσα στη μολυσμένη πόλη, με γοήτευε. Δεν κράτησε όμως για πολύ. Κάποια στιγμή το διάδροφο ανακαινίστηκε, και σήμερα στεγάζει έναν γνωστό οίκο μόδας. Και φυσικά, η κυψέλη εξαφανίστηκε.

Αναμφίβολα, στη σημερινή πόλη, η φύση δύσκολα μπορεί να βρεί μιαν άκρη να σταθεί. Και οι υποκριτικές προσπάθειες με τα παρτέρια και τα λουλουδάκια και τα φτωχά δέντρα τα απότιστα που φυτοζωούν δίπλα στα παρκαρισμένα αυτοκίνητα, δεν αποδίδουν. Η φύση θέλει άπλα και ελευθερία. Καλά και τα αστικά πάρκα, μα αραιά και δυσπρόσιτα. Και τα σημερινά παιδιά, τα μεγαλωμένα στην πόλη, που ζουν καθημερινά πάνω στο παρκέ ή στο τοιμέντο, που δεν έχουν παίξει με το αληθινό χρώμα, το κατοικημένο από σκαρβαίους, σκουλήκια, και άλλα περίεργα έντομα, αγνοούν ολότελα το τί σημαίνει φυσικό περιβάλλον.

Είχα την καλή τύχη να ζήσω τα παιδικά μου χρόνια σε προάστιο, σε μια δύσκολη εποχή. Εκείνο τον καιρό -μιλάμε για την περίοδο από το 4ο ως το 6ο χονδρικά, τα προάστια δικαιολογούσαν ακόμα το όνομά τους: Στέκονταν λιγάκι παραξένω από την πόλη και διατηρούσαν κάποια ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Η Καλλιθέα, η πατρίδα μου, συγκαταλεγόταν κι' αυτή ανάμεσά τους. Αρχικά, φιλοδόχησε την ιδιότητα της κηπούπολης, αλλά οι-

νομικές δυσκολίες και προπαντός η έλλειψη νερού, δεν βοήθησαν να πραγματοποιηθεί ο στόχος αυτός. Ωστόσο, στα δύσκολα χρόνια της κατοχής, οι αναιμικοί της κήποι πρασίνισαν από τα λαχανικά και τα μαρούλια, φιλοξένησαν κοτέτσια, κάποτε μάλιστα και κουνέλια ως και κατοίκες.

Είχαμε κι' εμείς κοτέτσι: παρακολούθησα από κοντά τη ζωή των πουλερικών, τα είδα να ξεψεύριζονται μέσα στο χώμα, τα χρυσοπράσινα κοκόρια να σαλπίζουν, τις κλώσες να καταλαμβάνονται από τον περιεργο οίστρο της τεκνοποιίας, να ψελλίζουν παράξενα και να επιμένουν στο πάθος τους παρά τις δικές μας αντιρρήσεις, κράτησα στο χέρι μου το ζεστό αυγό που μόλις είχαν αποκλωσώσει και είδα τον βρεγμένο νεοσσοό να σπάει το κέλυφος και να σέρνεται έξω στο φως, για να μεταβληθεί μέσα σε λίγα λεπτά σε χρυσαφί κοτοπουλάκι. Φυσικά, οι γάτες και τα σκυλιά σπανίζουν πολύ για λόγους σκοτεινούς αν και ευνόητους, άλλωστε επικρατούσε ακόμα ανάμεσα στις «εξελιγμένες» οικογένειες ο φόβος των μικροβίων: κατά τη γνώμη πολλών γονιών τα οικιακά ζώα ήταν φορείς επικίνδυνων ασθενειών.

Λοιπόν, εκείνους τους καιρούς της ανέχειας και της στέρησης, κανείς δεν νοιαζόταν ιδιαίτερα για την ψυχαγωγία των παιδιών, που ξέδιναν αυτοσχεδιάζοντας στο στενό οικογενειακό χώρο, στο σπίτι, στον κήπο, στην αλάνα. Η επικοινωνία με τον παραπέρα κόσμο ήταν δύσκολη, σχεδόν ανέφικτη. Η διέξοδος ήταν τα γειτονόπουλα, το σχολείο, οι οικογενειακές συγκεντρώσεις. Ένα αρχαιοπρεπές ραδιόφωνο για όλη την οικογένεια, παιχνίδια φθαρμένα από τη χρήση την πολλή, και τέλος τα βιβλία. Από την περίφημη παιδική σειρά του Ελευθερουδάκη, διάβασα τη Μάγια τη Μέλισσα, την Κυρά Βατραχίνα, την Ιστορία των δύο Μυρμηγκιών μέχρι που τα έμαθα απ' έξω. Η διαφορά ανάμεσα στα διαβάσματα αυτά και σε όσα σχετικά μαθαίνουν σήμερα τα παιδιά από τα θαυμάσια εικονογραφημένα βιβλία και την τηλεόραση, είναι πως

εμείς, πολλά από εκείνα που πληροφορούμεθα, τα βλέπαμε κιόλας ζωντανά, να κυκλοφορούν ολόγυρά μας: Εφαγα ώρες ολόκληρες στον κήπο μας, παρακολουθώντας τις λιτανειές των μυρμηγκιών κάτω από τα δέντρα, τις μοχθηρές αράχνες να στήνουν τις παγίδες τους στις γωνιές, τις ανέμελες, γονιμοποιές πεταλούδες. Και όχι μόνο: χρυσόμυγες, σκαραβαίοι, σαρανταποδαρούσες, αλλά και τα μολυττήρια- τις μικρές εκείνες σαύρες που στήνονται δίπλα στο ηλεκτρικό φως του κήπου και παραφυλάνε τα απληροφόρητα έντομα. Τις νυχτερίδες που πλανιούνταν στον ουρανό. Την κουκουβάγια που κάθε νύχτα έβγαине στη στέγη του γείτονα και μας τρόμαζε. Τα καλοκαίρια έβλεπα τα τσιτζίκια να αναδύονται από την εργατική τους φόρμα, ενώ ξεχωριστά χαιρόμουν αν συναντούσα κάποιον ψυχρόαιμο φρύνο, που προσπαθούσε αδέξια να μου ξεφύγει.

Έξω, στο δρόμο είχαμε άλλα δρώμενα: αργά και πού, ένα πεινασμένο αλητόσκυλο έβαζε το κεφάλι του μέσα από τα κάγκελα της αυλόπορτας. Από πέρα μας έφθανε το μακρόσυρτο ογκάνισμα κάποιου γαιδάρου που απελπισμένα καλούσε για ερωτικό σύντροφο, ενόσω η κυρά του, η γριά χορταρού, περνούσε με τα καλάθια της γεμάτα άγρια χόρτα ή και σύκα και σταφύλια. Άλλωτε πάλι ήταν ένα πλανόδιο κοπάδι που στεκόταν έξω από την πόρτα μας, και η μητέρα μου έβγαине με το κατσαρολάκι για να της αρμέξει το γάλα ο βοσκός κατευθείαν από μια κατσίκια του.

Ένα τετράγωνο πιο κάτω ήταν η μάντρα οικοδομικών υλικών του κυρ-Αριστείδη. Στους σωρούς την άμμο ανακάλυπτα μικρές ρόδινες αχιβάδες, ενώ δίπλα εκεί στέκονταν τα άλογα που τα ξέζευαν για να ξεκουραστούν. Χλιμίντριζαν και κατουρούσαν, και κλωτούσαν. Τέλος, αν ξεθαρρεύαμε και προχωρούσαμε λίγο παραέξω, άρχιζαν τα περιβόλια, που οι λαχανίδες τους μας έθρεψαν τα δύσκολα εκείνα χρόνια. Εκεί, ήταν η πραγματική εξοχή: τα σπίτια, τα μαγγανοπήγαδα, οι στάβλοι με τη ζεστή μυρωδιά της κοπριάς που οι γάλλοι ονομάζουν «εξοχική», και οι πιο αθυρόστομοι «βοϊδοσκατί».

Αυτός ήταν ο κόσμος που μας περιέβαλε άλλοτε: τα σημερινά παιδιά συγκριτικά με μας, είναι μικροί σοφοί. Βιβλία, περιοδικά, κινηματογράφος, τηλεόραση, η τρομερή «εικονική πραγματικότητα»

τα», και κάθε λογής μέσα που ανανεώνονται διαρκώς τα ταξιδεύουν σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Στο μυαλό τους κατρακυλάνε εικόνες από τους πόλους μέχρι τις ζούγκλες, από τα λιοντάρια και τους ρινόκερους, μέχρι τους πιγκουίνους και τους θαλάσσιους ελέφαντες. Τα περισσότερα έχουν επισκεφθεί ζωολογικούς κήπους στον τόπο μας και στο εξωτερικό, κι είδαν, σε απόσταση ασφαλείας, τις τίγρεις να αναπαύονται στον ήλιο και τις μαϊμούδες να τα κοροϊδεύουν. Τα πιο τυχερά, μπορεί ακόμα και να ταξίδεψαν σε χώρες εξωτικές, να παρακολούθησαν σαφάρι, να ανέβηκαν σε λάμα ή σε καμήλες. Όμως, τα περισσότερα απ' αυτά, δεν είδαν από κοντά και δεν άγγιξαν αγελάδες, πρόβατα, πουλερικά, γαϊδουράκια. Αγνωσούν το ρόλο που παίζει η δι-

άσταση της όσφρησης, της αφής. Δεν τα χαϊδεψαν, δεν τα φοβήθηκαν, δεν τα σιχάθηκαν. Δεν γνωρίζουν το φιλικό τους βλέμμα, τη μηλιά τους.

Όστόσο, αυτό που σήμερα με τρομάζει περισσότερο είναι η επιδρομή των ηλεκτρονικών ζώων, που μας έρχεται αν δεν κά-

νω λάθος από την Ιαπωνία. Είχαμε κι εμείς ζωάκια ψεύτικα, ξύλινα σκυλιά, γούνινα αρκουδάκια, αλογάκια που κουνιόντουσαν. Όμως εκείνα απλώς αντιγράφαν τη φύση. Τα σημερινά την υποκαταστούν. Είναι κι αυτό ένα βήμα προς την αποξένωση.

Συλλογιέμαι: Ίσως, δίπλα στους ζωολογικούς κήπους, η κάθε πόλη θα έπρεπε να περιλαμβάνει φάρμες με τα υπό εξαφάνιση οικόσιτα ζώα, που να είναι επισκέψιμες από τα σχολεία. Εκεί τα παιδιά να μπορούν να δουν από κοντά τα κατοικίδια εκείνα που συντρόφεψαν των ανθρώπων μέχρι χτες: το άρμεγμα της αγελάδας, τα ζώα την ώρα της βοσκής, του ζευγαρώματος ή του μηρυκασιού, τα άλογα να κοιμούνται όρθια, τα γουρούνια στη λάσπη τους, να σε κοιτάζουν με ανθρώπινα μάτια.

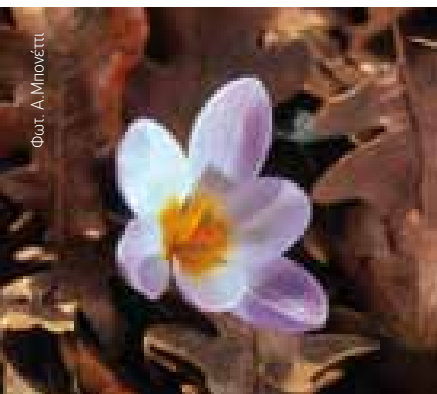
Να περάσουν μια ολόκληρη ημέρα, μετέχοντας στις δραστηριότητες και παρατηρώντας. Και το βραδάκι, με βρώμικα νύχια και γρατζουνισμένα γόνατα, να αισθανθούν το αργό βούλιαγμα του ήλιου, την αλλαγή του αέρα, το σκοτάδι να κατεβαίνει μεγαλόπρεπα, ανεπηρέαστο από τα ηλεκτρικά που στα σπίτια μας σπεύδουμε συνήθως να ανάψουμε πριν καλά-καλά σκοτεινιάσει. ■

Νέα της ελληνικής χλωρίδας

Ο *Crocus biflorus* subsp. *biflorus* στην Ελληνική Θράκη

Ο Ανδρέα Μπρονέτι επισκέφθηκε τη Θράκη τον Φεβρουάριο του 2003. Κοντά στις λιμνοθάλασσες Λάφρη και Λαφρούδα, δυτικά του Πόρτο Λάγος, σε δύο μικρά υψώματα με δρυοδάση, ανακάλυψε και φωτογράφησε έναν πληθυσμό από κρόκους. Όπως αποδείχθηκε πρόκειται για τον *Crocus*

Φωτ. Α. Μπρονέτι

Crocus biflorus subsp. *biflorus*

Ελληνική Θράκη δεν είχε μέχρι τώρα παρατηρηθεί. Ένα άλλο υποείδος, ο *C. biflorus* subsp. *stridii*, είναι ενδημικό του όρους Χορτιάτης, κοντά στη Θεσσαλονίκη

biflorus subsp. *biflorus*, που στην Ελλάδα είναι γνωστός μόνο από το όρος Προφήτης Ηλίας της Ρόδου. Το υποείδος *biflorus* είναι γνωστό από την Ιταλία και την Β.Δ. Τουρκία (Κωνσταντινούπολη, Τσανάκ Καλέ κ.λπ.). Στην

Γ. Σφήκας

Η *Ophrys insectifera* στην Ήπειρο

Η παρουσία της *Ophrys insectifera* στην Ήπειρο καταγράφεται ήδη από τον Γιάννη Καλοπίση, η ακριβής θέση όμως δεν ήταν γνωστή. Άγγλοι ορχιδεόφιλοι εντόπισαν πριν τέσσερα χρόνια ένα πληθυσμό 5-7 ατόμων κοντά στο Δελβινάκι τον οποίο και παρακολούθησε από τότε. Το 2007 οι Ελβετοί βοτανολόγοι Γιανν

Φωτ. Ν. Πέτρου

Ophrys insectifera

Τριπρονεζ και Maria Anahi Espindola μαζί με τον γράφοντα βρήκαν σε παρακείμενη θέση ένα πληθυσμό περίπου 30 ατόμων, ενώ το 2008 οι Γερμανοί Ferdinand Ellenbast και Manfred Kaltefleiter εντόπισαν και μια τρίτη θέση στην ευρύτερη περιοχή με περίπου 10 άτομα. Ο Καλοπίσης αναφέρει την παρουσία της σε άλλες δύο περιοχές (Εύβοια και Στερεά Ελλάδα) χωρίς, πάλι, συγκεκριμένες θέσεις, εκεί όμως δεν έχουν βρεθεί φυτά τα τελευταία χρόνια.

Η *Ophrys bertoloni* στην Ήπειρο

Η *Ophrys bertoloni* αναφέρεται στην Κέρκυρα. Οι αναφορές αυτές παραμένουν ανεπιβεβαιώτες, παρά τις συνεχείς έρευνες τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα από τη Monika Hirth, που δεν τη συμπεριλαμβάνει στον κατάλογο της των ορχιδεών του νησιού. Για την ηπειρωτική Ελλάδα είχαμε μια πληροφορία από τον Pierre Delforge ότι βρήκε δύο φυτά κοντά στο Καλπάκι πριν πέντε χρόνια. Παρά τις ετήσιες επισκέψεις στο συγκεκριμένο σημείο και τη γύρω περιοχή από τότε δεν βρήκαμε ίχνη της, μέχρι φέτος που το μέλος μας Κυριάκος Μαντούβαλος ανακάλυψε ένα μόνο φυτό, επιβεβαιώνοντας ξανά την παρουσία του είδους στην Ελλάδα.

Φωτ. Ν. Πέτρου

Ophrys bertoloni

Ο *Orchis palustris* στον Σχοινιά

Ο Κυριάκος Μαντούβαλος βρήκε επίσης ένα μικρό πληθυσμό του *Orchis palustris* στον υγρότοπο του Σχοινιά, σε περιοχή που το είδος δεν έχει παρατηρηθεί εδώ και πολλά χρόνια.

Νίκος Πέτρου

Μοιραία συνάντηση: η οχιά και η σαρανταποδαρούσα

Η οχιά *Vipera ammodytes* subsp. *meridionalis*, συναντάται συνήθως σε ξηρά, πετρώδη και φωτεινά μέρη. Τρέφεται κυρίως με μικρά θηλαστικά (ποντίκια, αρουραίους κα), μικρά πουλιά, σαύρες, σαρανταποδαρούσες και άλλα ασπόνδυλα, καθώς και φίδια, ακόμα και άλλες οχιές. Το δηλητήριό της έχει ισχυρή πρωτεολυτική και αγγειοκατασταλτική δράση, οι θάνατοι όμως ανθρώπων από το δάγκωμά της είναι σπάνιοι.

Οι φωτογραφία αυτή τραβήχτηκε στην Πελοπόννησο, νότια της Μονεμβασιάς τον Μάρτιο 2008, από τον Δρ. Horst Kretzschmar*. Η οχιά είχε δαγκώσει τη σαρανταποδαρούσα και την κρατούσε στο στόμα της, φαίνεται όμως πως και εκείνη, καθώς σπαρταρούσε, δάγκωσε το φίδι, που φάνηκε να παραλύει για μερικά λεπτά. Ίσως όμως και να ήταν η μεγάλη έκπληξη της οχιάς που αισθάνθηκε το θύμα της να αντιδρά τόσο έντονα.

Kit Tan & Horst Kretzschmar
Μετάφραση Νίκος Πέτρου

* Ο Horst Kretzschmar είναι ένας από τους συγγραφείς του βιβλίου «The Orchid Genera Anacamptis, Orchis and Neotinea» Ed. 2 (English translation). 2007, EchinoMedia Verlag, Bórgel, ISBN 978-3-937107-12-7.

Ινστιτούτο Μεσογειακών Ερευνών και Εκπαίδευσης

Θερινό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο - 1ος Κυκλος: «Ιστορία και καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις»

Το Ινστιτούτο Μεσογειακών Ερευνών και Εκπαίδευσης με την υποστήριξη του Δήμου Ξυλοκάστρου διοργανώνει τον 1^ο Θεματικό Κύκλο του Θερινού Μεσογειακού Πανεπιστημίου «Ιστορία και καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις» (Τρίκαλα Κορινθίας, 19-23 Ιουλίου 2008).

Απευθύνεται σε όσους, ανεξαρτήτως ειδικεύσεως και γνωστικού υπόβαθρου, θα ήθελαν να συμμετέχουν σε μια συναρπαστική περιπέτεια βιωματικής προσέγγισης της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς μας και σε εκπαιδευτικούς που θέλουν να μνηθούν σε βιωματικές μεθόδους διδακτικής της Ιστορίας και στη διαθεματική μελέτη μέσα από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την Αγωγή Υγείας.

Τα βιωματικά εργαστήρια και οι έρευνες πεδίου περιλαμβάνουν δράσεις, όπως ενδεικτικά: βιωματικές μέθοδοι μελέτης των πηγών και διαδραστικά παιχνίδια, έρευνα πεδίου για τα μεσογειακά οικοσυστήματα στην αρχαιότητα στο οροπέδιο Ζήρειας, «ομηρική οينوποσία» με παρασκευή του «κυκεώνα» των επών, Ασκληπιεία με δρώμενα στην αρχαία Φενεό, αρχαία πλοία και λιμάνια της Μεσογείου με snorkeling στο αρχαίο λιμάνι των Κεγχρεών, έρευνα πεδίου στην αγορά της αρχαίας Κορίνθου και το εκπαιδευτικό μοντέλο της

Αμερικάνικης Αρχαιολογικής Σχολής κ.ά. Θα διδάξει διεπιστημονική ομάδα έγκριτων επιστημόνων από ελληνικά Πανεπιστήμια (Πατρών, Ιόνιο), το University of London, την Αμερικάνικη Αρχαιολογική Σχολή κ.ά.

Τα Τρίκαλα, θέρετρο που συνδυάζει την ορεινή φύση (900 μ.) με τη θάλασσα (απόσταση μισής ώρας από Ξυλόκαστρο), είναι προορισμός με ποιοτικές υποδομές υψηλών προδιαγραφών, παράδοσης και πολυτέλειας, που θα προσφερθούν σε εξαιρετικά προσιτές τιμές. Ενδεικτικά ξενοδοχεία Μ. Τρικάλων: «Χελυδορέα»(27430 91444) και «Αρχοντικό Φιαμέγκου»(91188), όπου οι συνεδριακές αίθουσες, «Ουρανοδορομίες»(91416), «Μύσαιον»(91141). Στα Άνω Τρίκαλα «Πηγή Ταρλαμπά»(91267). (Όταν κάνετε την κράτηση, δηλώστε αν θέλετε διαμονή σε δίκλινο).

Κόστος συμμετοχής: 200 ευρώ μέχρι τις 10 Ιουνίου. Μετά τις 10 Ιουνίου, η συμμετοχή είναι 250 ευρώ. Περιλαμβάνονται τα διδάκτρα, ο φάκελος και οι εκδρομές. Η επιβεβαίωση της συμμετοχής σας γίνεται μόνο με την κατάθεση του ποσού στον τραπεζικό λογαριασμό του Ινστιτούτου (I.M.E.P.E): Πληροφορίες, αιτήσεις: www.xylokastro.gr, institute.imere@gmail.com, Φαξ: 27430 29003, Τηλ.: 6978352293.

Φωτ. Ν. Γέφρου

Ένα «πάρκο» ειδικά για τους πελαργούς

Ο Δήμος Διδυμοτείχου κατασκεύασε στο χωριό Πραγιά, ένα «πάρκο» ειδικά για τους πελαργούς. Τοποθέτησαν 25 ξύλινους στύλους σαν κι εκείνους του δικτύου της ΔΕΗ, πάνω στους οποίους έστησαν ειδικές πλαστικές «εξέδρες» ώστε οι πελαργοί να μπορούν να φτιάξουν τις φωλιές τους. Οι στύλοι και οι πλατφόρμες παραχωρήθηκαν δωρεάν από την ΔΕΗ, ενώ ειδικευμένα συνεργεία της σε συνεργασία με το Δήμο, έστησαν τους στύλους δίπλα στον οικισμό, σε παρόχθια περιοχή του ποταμού Έβρου.

Όπως δήλωσε ο δήμαρχος Διδυμοτείχου κ. Χρήστος Τοκαμάνης, «η παρουσία πελαργών είναι

ιδιαίτερα συχνή στην περιοχή μας, τόσο που δεν έβρισκαν τόπο για να φτιάξουν τις φωλιές τους και έτσι πολλοί απ' αυτούς έφευγαν, χωρίς να φωλιάσουν. Του χρόνου οι φωλιές θα διπλασιαστούν».

Στις προθέσεις της δημοτικής αρχής είναι η κατασκευή ενός παρατηρητηρίου που θα στεγαστεί στο γειτονικό κτίριο του δημοτικού σχολείου του χωριού, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να παρατηρούν τη ζωή των πελαργών.

Συγχαίρουμε το δήμαρχο Διδυμοτείχου και ευχόμαστε η προσπάθειά του να βρει μιμητές και σε άλλους Δήμους της χώρας μας.

Μ. Γ.

Ξεκίνησε η σταδιακή κατάργηση της πλαστικής σακούλας

Όπως είχαμε αναφέρει και στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας, ξεκίνησε το πιλοτικό πρόγραμμα του δήμου Αθηναίων για την αντικατάσταση της πλαστικής σακούλας.

Στην προσπάθεια συμμετέχουν εννέα αλυσίδες σουπερμάρκετ καθώς και άλλες επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα στην πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων, συμμετέχουν (με την υπογραφή μνημονί-

ου συνεργασίας), οι αλυσίδες ΑΒ Βασιλόπουλος, Ατλάντικ, Αφοί Βερόπουλοι, Bazaar ΑΕ, Γαλαξίας, Carrefour Μαρινόπουλος, Dia, My Market και Σκλαβενίτης. Συμμετέχουν επίσης τα 200 και πλέον καταστήματα της επιχείρησης «Γρηγόρης Μικρογεύματα» και ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Λιανικής Πώλησης Ελλάδος (ΣΕΛΠΕ).

Η αντικατάσταση αυτή είναι εθελοντική και

παρέχονται πλέον τρεις διαφορετικές εναλλακτικές λύσεις, φιλικότερες προς το περιβάλλον.

- ▶ Οι βιοδιασπώμενες σακούλες. Αυτές περιέχουν ένα ειδικό ένζυμο που τις διασπά έπειτα από 18-24 μήνες (Διανέμονται δωρεάν)
- ▶ Σακούλες από άμυλο, οι οποίες κυκλοφορούν σε διάφορα μεγέθη (κοστίζουν 7 λεπτά η καθεμία).
- ▶ Πάνινες τσάντες πολλών χρήσεων.

Η τρίτη κατηγορία, δηλαδή οι πάνινες τσάντες, κοστίζουν λίγο ακριβά είναι η αλήθεια, αλλά μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολλές φορές και για αρκετά χρόνια πριν η φθορά τους επιβάλει την αντικατάστασή τους. Μια επιλογή σ' αυτήν την κατηγορία, είναι και η υφασμάτινη τσάντα (στην τιμή των 8 Ευρώ) που δημιούργησε και προωθεί η Εταιρία μας, στο πλαίσιο του προγράμματος «Φύση χωρίς Σκουπίδια», έχοντας επιλέξει την καλύτερη πρόταση μέσα από 224 υποψηφιότητες, κατά τον Πανελλήνιο Μαθητικό Διαγωνισμό που διοργανώσαμε πέρσι (βλ. τεύχος 118).

M.G.

Άλλοι πεινούν και άλλοι πετούν

Ο μισός πληθυσμός της Γης ζει με λιγότερα από δυο δολάρια την ημέρα. Από αυτούς τους πολύ φτωχούς ανθρώπους, εκατομμύρια πεθαίνουν από υποσιτισμό και ασθένειες. Οι μισοί από αυτούς είναι παιδιά ηλικίας μικρότερης των 5 ετών.

Περίπου 15% των ανθρώπων των φτωχών ή αναπτυσσόμενων χωρών υποφέρει από υποσιτι-

σμό. Από την άλλη πλευρά, περίπου 15% των ανθρώπων των ανεπτυγμένων χωρών υποφέρει από υπερσιτισμό.

Ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της Γης έχει αναπτύξει πρότυπα υπερκατανάλωσης.

Άλλοι πεινούν και άλλοι πετούν.

M.P.

Αυτή η οικογένεια στις ΗΠΑ ζει μια εβδομάδα με 341 δολάρια, δηλαδή με περίπου 12.2 δολάρια ανά άτομο, την ημέρα

Αυτή η οικογένεια των 9 ατόμων στο Περού, τρέφεται με 31.55 δολάρια την εβδομάδα (0.5 δολάρια ανά άτομο, την ημέρα)

Δέντρα, Φυτά, Άνθη στον Λαϊκό πολιτισμό των νεότερων Ελλήνων

Τον Απρίλιο του 2007, κυκλοφόρησε το βιβλίο της Μαρίας Μηλίγκου-Μαρκαντώνη «Δέντρα, φυτά, Άνθη στον Λαϊκό πολιτισμό των νεότερων

Ελλήνων» και ο υπότιτλος του, «Η αγωνία και ο αγώνας της επιβίωσης. Μύθοι και λατρευτικοί συμβολισμοί – Ευκαρπικά της γεωργίας – καθημερινή ζωή – οικολογία»

Οι 664 σελίδες του δεν πρέπει να τρομάζουν τον αναγνώστη.

Εξαιρετικά ενδιαφέρον, εύληπτο, με ωραία ελληνικά, το βιβλίο τον κτακτά, προσφέροντας του ένα πλήθος γνώσεων. Περιλαμβάνει πρόλογο του διακεκριμένου Ομότιμου Καθηγητή της Λαογραφίας Μιχ. Μερακλή, ενώ η Βιβλιογραφία και η Ευρετηρίαση καλύπτουν 100 σελίδες (με κατάλογο χειρόγραφων από τις συλλογές πρωτογενούς ύλης του Σπουδαστηρίου Λαογραφίας, ευρετηριακούς πίνακες, εορτολόγιο κλπ).

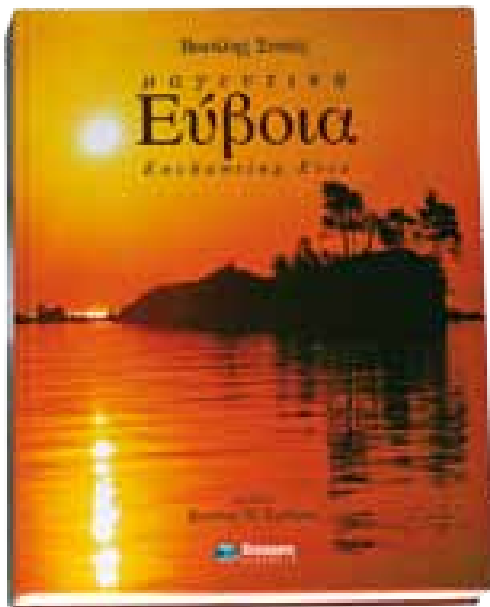
«Η άντληση των στοιχείων και η κατάταξη του πρωτογενούς υλικού ήταν πολύμοχθη και χρονοβόρα», σημειώνει στα προλεγόμενα η συγγραφέας: Στα κεφάλαια που ακολουθούν πληροφορούμεθα για μύθους και λατρευτικούς συμβολισμούς, όπου οι παραδόσεις γεφυρώνουν την αρχαία με τη σύγχρονη εποχή: τα ευκαρπικά της γεωργίας (αγώνας και αγωνία της επιβίωσης), Ευγονικές – ευφορικές – ευκαρπικές αντιβασκανικές, φυλακτικές ενέργειες. Τόπους φιλοξενίας πουλιών, Μετεωρολογικές προβλέψεις, συγκομιδή φυτών. Τα παραπάνω, προέρχονται από μαρτυρίες που έχουν συγκεντρωθεί από διάφορα μέρη της Ελλάδας, διατηρούν την αμεσότητα και τη φρεσκάδα του προσωπικού τύπου του αφηγητή και συνοδεύονται από τα σχετι-

κά δίστιχα και τα τραγούδια.

Και ίσως θα πρέπει ακόμα να υπογραμμιστεί ότι η εργασία αυτή που ξεχειλίζει από αγάπη για τη ζωή, τον άνθρωπο και τη φύση, ολοκληρώθηκε «ανάμεσα σε χημειοθεραπείες», στο ασφυκτικό περιβάλλον του νοσοκομείου, όπου η συγγραφέας έζησε σε αυστηρή απομόνωση, αφού της απαγόρευαν κάθε επαφή ή έστω προσέγγιση με τα λουλούδια, τα φυτά και ακόμα τους ανθρώπους.

Για όποιον ενδιαφέρεται να το προμηθευτεί, το βιβλίο διατίθεται στο βιβλιοπωλείο της Εστίας, στη Σόλωνος.

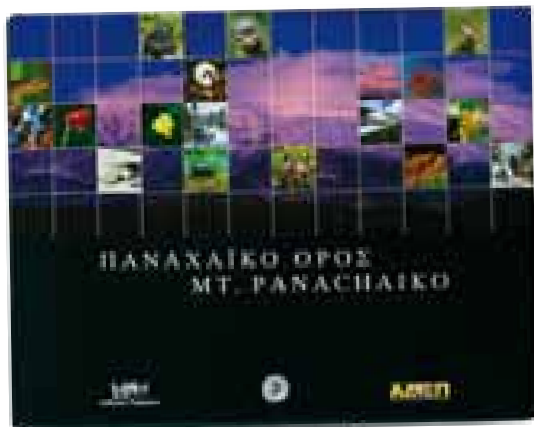
Αγγελική Κουμετάκη

Ένα βιβλίο για την Εύβοια

Από τις εκδόσεις «Χείμαρρος» κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο «Μαγευτική Εύβοια», με φωτογραφίες του γνωστού φωτογράφου Βασίλη Συκά και κείμενα του Κώστα Σγούρου. Πρόκειται για μία πολυτελή έκδοση, διαστάσεων 27Χ33 εκ., που μέσα από τις σελίδες της αναδεικνύονται όχι μόνο οι φυσικές ομορφιές της Ευβοίας αλλά και οι πόλεις, οι οικισμοί και το ανθρώπινο στοιχείο. Ένα ωραίο δώρο για να το χαρίσετε σε φίλους σας.

Γ. Σ.

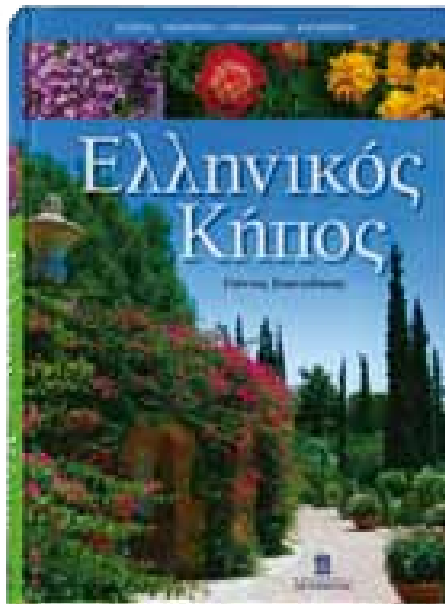

Ένα όμορφο άλμπουμ για το Παναχαϊκό

Κυκλοφόρησε πρόσφατα ένα όμορφο φωτογραφικό άλμπουμ για το όρος Παναχαϊκό, το βουνό της Πάτρας. Το άλμπουμ χρηματοδοτήθηκε από την Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Πάτρας και εκδόθηκε από τις εκδόσεις «Εγχρωμον». Το σχήμα του είναι 24x31 εκ. Οι 160 σελίδες του κοσμούνται από φωτογραφίες εξαιρετικής ποιότητας με τοπία χιονισμένα, δάση, λουλούδια, πουλιά, ρυάκια.

Οι φωτογραφίες είναι του Λάμπρου Λογοθέτη, εκτός από μερικές που ανήκουν στους Κ. Χριστοδουλόπουλο, Δ. Παπανδρόπουλο, Γ. Χείρα και Ι. Ρουσόπουλο. Τα κείμενα έγραψαν οι Δ. Λογοθέτης, Κ. Κωνσταντακόπουλος, Κ. Παπαγιαννόπουλος, Δ. Παπανδρόπουλος. Την καλλιτεχνική επιμέλεια είχε ο Λάμπρος Λογοθέτης.

Γ. Σ.

«Ελληνικός κήπος», ένα πολύ χρήσιμο βιβλίο

Από τις εκδόσεις Σταμούλη κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο του Γιάννη Σταντιδάκη «Ελληνικός κήπος». Είναι μια πολυτελής έκδοση με σκληρό εξώφυλλο, σχήματος 21,5 X 29 εκ. Οι 260 σελίδες του βιβλίου κοσμούνται με πάνω από 500 έγχρωμες φωτογραφίες, καλής έως εξαιρετικής ποιότητας.

Ο Γιάννης Σταντιδάκης, από τα επίλεκτα μέλη της Εταιρίας μας, υπήρξε για πολλά χρόνια διευθυντής στην Υπηρεσία Κήπων των Δενδροτοχειών του Δήμου Αθηναίων, τον πιο παλιό και πιο μεγάλο οργανισμό που ασχολείται με αυτό το αντικείμενο στην Ελλάδα. Με το βιβλίο του αυτό μας δίνει πρακτικές συμβουλές για τα είδη των φυτών και τα υλικά που πρέπει να χρησιμοποιούμε σε έναν ελληνικό κήπο, το νερό ως λειτουργικό και διακοσμητικό παράγοντα, το φως και το φωτισμό του κήπου, την έννοια και τη σημασία των χρωμάτων σε έναν κήπο, καθώς και τους συνδυασμούς των φυτών.

Αυτή η έκδοση είναι χρήσιμη τόσο στους ερασιτέχνες κηπουρούς, όσο και στους επαγγελματίες του χώρου, γεωπόνους, κηποτεχνες κηπουρούς, αλλά και στους φοιτητές των ανάλογων κλάδων των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ. Το συνιστούμε ανεπιφύλακτα.

Γ. Σ.

Οι προστατευόμενες φυσικές περιοχές της Σερβίας

Το 2007 εκδόθηκε στο Βελιγράδι το βιβλίο «Protected Natural Resources in Serbia», όπου παρουσιάζονται όλες οι προστατευόμενες φυσικές περιοχές της γειτονικής μας χώρας. Πρόκειται για μια πολυτελή, έγχρωμη έκδοση 260 σελίδων, σε σχήμα 21x29, με κείμενα στην αγγλική και σερβική γλώσσα.

Η έκδοση πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του «Υπουργείου Προστασίας Περιβάλλοντος» και του «Ινστιτούτου Προστασίας της Φύσης». Επικεφαλής της συγγραφικής ομάδας ήταν οι Λίδια Αντάμιτς, Σλαντάνα Κράσουλγια και ο Σρνταν Μπέλις, ενώ για την συλλογή στοιχείων και τη συγγραφή των κειμένων εργάσθηκαν συνολικά πενήντα δύο ειδικοί.

Η έκδοση κοσμείται από ωραίες, έγχρωμες φωτογραφίες, προϊόν της δουλειάς δεκαεσσάρων φωτογράφων.

Διαβάζοντας αυτό το βιβλίο πληροφορούμαστε ότι η σημερινή Σερβία, περιλαμβανομένου και του Κοσόβου, έχει να επιδείξει έξι Εθνικά Πάρκα, επτά Φυσικά Πάρκα, δεκατρία Προστατευόμενα Τοπία, τριάντα Φυσικές Ρεζέρβες και σαράντα τέσσερα Μνημεία της Φύσης.

Αν σκεφτούμε τώρα ότι η Σερβία είναι μιά χώρα που πέρασε τόσες πολεμικές περιπέτειες κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες και ότι σήμερα απειλείται η περαιτέρω διάλυσή της, με την απόσχιση του Κοσόβου, είναι πραγματικά άξιοι θαυμασμού οι επιστήμονες, αλλά και το αρμόδιο Υπουργείο Περιβάλλοντος, που βρήκαν το κουράγιο να ασχολούνται με την προστασία της φύσης. Αυτό όμως δεν πρέπει να μας ξενίζει, αν θυμηθούμε ότι και στην πρώην Γιουγκοσλαβία η προστασία της φύσης ήταν ένας αυτονόητος στόχος και ότι οι προστατευόμενες φυσικές προστατεύονταν ουσιαστικά, ενώ σε κάθε μιά από αυτές εργάζονταν δεκάδες επιστήμονες, φύλακες, ξεναγοί κ.λπ. κάτι το οποίο συνεχίζεται και σήμερα, παρά την οικονομική δυσπραγία της χώρας.

Γ. Σ.

Διαδρομές περιπέτειας στην Ελλάδα

Κυκλοφόρησε στις αρχές του 2008 το βιβλίο «Διαδρομές περιπέτειας στην Ελλάδα», με κείμενα της Νέλλης Καψή και φωτογραφίες πολλών και γνωστών φωτογράφων. Το σχήμα του βιβλίου είναι 25x29 εκ.

Ο κύριος χορηγός του βιβλίου ήταν το Υφυπουργείο Αθλητισμού, ενώ συμμετείχαν ως χορηγοί η Alpha Bank, ο ΟΠΑΠ, η Εγνατία Ασφαλιστική και η Le Monde Ασφαλιστική.

Στόχος του βιβλίου είναι να αναδείξει με κείμενα και φωτογραφίες τα διάφορα αθλήματα που αναπτύσσονται στα βουνά και στη φύση της χώρας μας, όπως η ορειβασία, η αναρρίχηση, η ορεινή πεζοπορία, η κατάβαση φαραγγιών, το ορειβατικό σκι, το σνοουμπόρντ, η ιππασία, το ποδήλατο βουνού και η σπηλαιολογία.

Επιπλέον, αναδεικνύει και αθλήματα που έχουν σχέση με το νερό ή τον αέρα, όπως η διάσχιση ποταμών με κανό, καγιάκ ή ραφτ, το θαλάσσιο σκι, η ιστιοσανίδα, η υποβρύχια φωτογραφία, η ιστιοπλοΐα, το αλεξίπτωτο πλαγιάς κ.λπ.

Το Βραβείο «Βύρωνα Αντίπα» 2008 στο Γιώργο Ντούρο

Η Εταιρία μας, με ομόφωνη απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, τίμησε τον Γιώργο Ντούρο, τον εξάιρετο Δασολόγο για την πολύπλευρη, αποτελεσματική, ανιδιοτελή μέχρις αυτοθυσίας δράση του για την προστασία της Ελληνικής φύσης και ιδιαίτερα του δασικού της πλούτου, απονέμοντάς του το φετινό βραβείο «Βύρωνα Αντίπα».

Δυστυχώς, η απόφαση αυτή δεν πρόλαβε να του ανακοινωθεί γιατί ενέσχυσε η αιφνίδια περιπέτεια της υγείας του που τόσο πρόωρα τον πήρε από την οικογένειά του, τους συνεργάτες και τους πολλούς του φίλους.

Η κυρία Μαρία Γιώργου Ντούρου και τα παιδιά τους, μέσα στον εύλογο πόνο τους, είχαν την καλωσύνη να αποδεχθούν τη βράβευση για λογαριασμό του.

Η τελετή απονομής έγινε την Τετάρτη, 14 Μαΐου το βράδυ, στους χώρους του Παραρτήματος Πανεπιστημίου Ινδιανapolis που, τα τελευταία χρόνια, παραχωρούνται ευγενώς στην Εταιρία για την εκδήλωση αυτή.

Για ευνόητους λόγους, η τελετή δεν είχε καμιάν επισημότητα. Πάνω από 240 άτομα, μέλη, συνεργάτες και φίλοι της Εταιρίας, πολλοί συγγενείς και προσωπικοί φίλοι της οικογένειας Ντούρου που ήλθαν από όλη την Ελλάδα, ένωσαν την ίδια, βαθειά συγκίνηση ακούγοντας την εμπεριστατωμένη ομιλία του κ. Γιώργου Αμοργιανιώτη, συναδέλφου, στενού συνεργάτη και διαδόχου του Γιώργου Ντούρου στο Δασαρχείο της Πάρνηθας σε δύσκολους καιρούς, την προσηπτική αναφορά του Γιώργου Πολίτη σε κοινές εμπειρίες στο διάστημα της πολύχρονης στενής τους φιλίας και ιδίως τα απλά, μεστά αισθήματος λόγια της ακριβής κόρης του Γιώργου, της Νίκας, που άξια εκπροσώπησε τον πατέρα και όλη την οικογένεια παραλαμβάνοντας το μετάλλιο της βράβευσης.

Η Εταιρία πιστεύει ότι η οφειλόμενη από μέρος της τιμή στον αγωνιστή της φύσης Γιώργο Ντούρο, πρέπει να αποτελέσει παράδειγμα για τους φίλους της φύσης, ιδίως τους νεώτερους, από όποια θέση και αν έχουν δράση. ■

Λ.Κ.

Οι φίλοι και μέλη μας, Ελισσάβετ Ψαθίδου και Tony Gabriel, της εξαιρετικής Επιχείρησης "La Chocolatiere", για άλλη μια φορά προσέφεραν στην Εταιρία τον μουφέ που ακολούθησε την τελετή απονομής του βραβείου «Βύρωνα Αντίπα» 2008. Τους ευχαριστούμε θερμά εκ μέρους όλων.

Φωτ. Α. Βιδάλης

Ο κ. Γιώργος Αμοργιανιώτης κατά την ομιλία του. Δεξιά του η κα Ρουσομουστακάκη και ο κ. Κόλλιας.

Ο κ. Γιώργος Πολίτης κατά την ομιλία του.

Η κα Νίκη Ντούρου παραλαμβάνει το βραβείο από την πρόεδρό μας κα Ρουσομουστακάκη.

Ζητάμε εθελοντές!

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες η Εταιρία μας υλοποιεί προγράμματα εθελοντικής εργασίας:

- ▶ στον **Άραθο** (επισκευή μονοπατιών, προστασία κ.λπ.)
- ▶ και στην **Πάρνηθα** (πυροφύλαξη, καθαρισμός του δάσους κ.α.).

Ζητάμε εθελοντές γι' αυτά τα προγράμματα.

Όσοι ενδιαφέρονται παρακαλούμε να το δηλώσουν στα γραφεία της Εταιρίας.

Οι νεραντζιές της οδού Κανάρη

Συχνά αναφέρονται οι «Κολωνακιώτες» με κάποια δόση ειρωνίας, δικαιολογημένα ή όχι.

Όμως, συνέβη πρόσφατα οι κάτοικοι του Κολωνακίου να κινητοποιηθούν, όχι για τα μεγάλα προβλήματα της γειτονιάς τους αλλά για ένα γεγονός που ίσως σε άλλες περιοχές να περνούσε απαρατήρητο.

Την Τετάρτη, 7 Μαΐου, χωρίς το πρωί, 40 περίπου κάτοικοι της περιοχής συγκεντρώθηκαν στην πλατεία, κάλεσαν ένα γνωστό κανάλι και, με συνοδεία μιας μικρής μπάντας, τραγούδησαν τη «Νεραντζούλα φουντωτή» και διατύπωσαν το παράπονο και την κάθετη αντίθεσή τους σε μian αυθαίρετη ενέργεια του Δήμου Αθηναίων: το ξερίζωμα των καθ'όλα ζωντανών νεραντζιών που χρόνια τώρα ανθίζουν κατά μήκος της οδού Κανάρη και την αντικατάστασή τους με εισαγόμενα δέντρα, (βραχυχίτωνες Αυστραλίας). Έτσι, χωρίς προφανή αποχρώντα λόγο και παρά την εξ αρχής εκφρασμένη αντίθεση των κατοίκων που δεν εισακούστηκαν.

Είναι πολύ πιθανό η διαμαρτυρία αυτή, όπως και τόσες άλλες, να αφήσει τελείως αδιάφορο τον αρμόδιο φορέα. Η απόφαση πάρθηκε ερήμην, η δαπάνη για την προμήθεια καταβλήθηκε και τα νέα δέντρα φυτευτήκαν. Όμως, η απλή λογική λέει πως, ακόμα και σε περίπτωση ανάγκης αντικατάστασης γερασμένων δέντρων, φυτεύεις νέα του ίδιου ακριβώς είδους, ιδίως όταν, ειδικά οι νεραντζιές, αποτελούν παραδοσιακά ένα καλαίσθητο είδος για τις δεντροστοιχίες, σε πολλά μέτρο της πόλης μας.

Υπάρχει άραγε άλλος λόγος για την επιλογή αυτή του Δήμου Αθηναίων;

Α. Κόλλας

Αγαπητοί φίλοι,

Οι σελίδες αυτές είναι πλέον δικές σας για τη δημοσίευση επιστολών, απόψεων, ερωτήσεων, φωτογραφιών. Περιμένουμε τη συνεισφορά σας για τα επόμενα τεύχη!

Μη πετάτε τις μεταχειρισμένες μπαταρίες!

Η ΕΕΠΦ συνεργάζεται με την ειδικευμένη επιχείρηση ΑΦΗΣ, που συλλέγει και διαχειρίζεται με τον κατάλληλο τρόπο τις μεταχειρισμένες μπαταρίες όλων των τύπων, ώστε να μη μολύνεται το υπέδαφος με την απόρριψή τους μαζί με τα άλλα σκουπίδια.

Στα γραφεία μας υπάρχει μόνιμα το ειδικό δοχείο συλλογής των μπαταριών της ΑΦΗΣ. Χρησιμοποιήστε το στις επισκέψεις σας.

Βιβλία, κάρτες και σήματα

Σας υπενθυμίζουμε ότι διατίθενται στα γραφεία μας τα βιβλία: «**Η Ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία**» και «**Φυτά στα αρχαία ελληνικά νομίσματα**» του Έλμουτ Μπάουμαν, «**Τα πουλιά του Αμβρακικού**» και «**Τα ψάρια του Αμβρακικού**» του Φώτη Περγαντή, «**Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα**» του Γιώργου Σφήκα, «**Αναζητώντας την ελληνική φύση**» της Μυρτώς Απέργη, «**Διατηρώντας τη Φύση, διαιτηρείς τη Ζωή**» της Μαρίας Ρουσομουστακάκη και «**Τα πετρώματα με απλά λόγια**» της Γεωργίας Φέρμελη και της Αναστασίας Κουτσουβέλη. Υπάρχουν επίσης οι **ευχετήριες κάρτες** με φωτογραφίες με θέμα πουλιά, πεταλούδες, φυτά και μανιτάρια, καθώς και το **Σήμα της Εταιρίας, ο Κρητικός Αίγαγρος**.

Γαλάζιες Σημαίες

Η Ελλάδα και πάλι στις πρώτες θέσεις μεταξύ των χωρών (2η) που έχουν βραβευμένες ακτές το 2008, στις τελευταίες θέσεις όμως με βραβευμένες μαρίνες.

Είναι σημαντικό ότι η αύξηση των βραβευμένων ακτών στην Ελλάδα πραγματοποιείται αργά αλλά σταθερά.

Κάθε χρόνο οι υποψηφιότητες για νέες συμμετοχές υπερβαίνουν τις 20 έως 30 αλλά ξεχωρίζουν, σε πληρότητα οργάνωσης και πλήρη τήρηση των αυστηρών Κριτηρίων του Προγράμματος κατά την αξιολόγησή τους για βράβευση, πολύ λιγότερες.

Οι ελλείψεις στις αιτήσεις υποψηφιότητας που παρατηρήθηκαν φέτος από τα μέλη της Εθνικής Επιτροπής Κρίσεων αφορούσαν κυρίως στην ποιότητα της φωτογραφικής παρουσίασης των δεδομένων της οργάνωσης ακτής και μαρίνας, από την προηγούμενη θερινή περίοδο και στη μη θεσμοθέτηση «Επιτροπής επίβλε-

ψης της βραβευμένης ακτής», η οποία θα φροντίζει την καθημερινή επιστασία της οργάνωσης της βραβευμένης ακτής.

Παρατηρήθηκε επίσης, και πάλι, μη συμμόρφωση στην τήρηση των αποστάσεων μεταξύ των διαδοχικών (12) δειγματοληψιών για τις μικροβιολογικές αναλύσεις ποιότητας νερών κολύμβησης. Ο Διαχειριστής είναι υποχρεωμένος να παρακολουθεί εάν ο δειγματολήπτης προσέρχεται μέσα στις καθορισμένες προθεσμίες για να συλλέξει δείγμα νερού από τη συγκεκριμένη ακτή, έχει δε την υποχρέωση να δραστηριοποιείται αμέσως, σε περίπτωση που η επίσκεψή του έχει καθυστερήσει. Πρέπει να επισημαίνει το γεγονός στους υπευθύνους των Μικροβιολογικών Εργαστηρίων απαιτώντας την άμεση παρέμβασή τους για την αντιμετώπιση της καθυστέρησης.

Η Διεθνής Επιτροπή Κρίσεων είναι ιδιαίτερα αυστηρή και

δεν δέχεται οποιαδήποτε απόκλιση από τις προβλέψεις αυτού του Κριτηρίου.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του προβλήματος, πραγματοποιήθηκαν επανειλημμένως συναντήσεις/διαβουλεύσεις μεταξύ της ΕΕΠΦ, του FEE (Foundation for Environmental Education, Ιδρυτή του Διεθνούς Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες»), της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ, και της Εθνικής Επιτροπής Κρίσεων, οι οποίες και κατέληξαν τελικώς στο αίσιο αποτέλεσμα για τις βραβεύσεις.

Η ΕΕΠΦ, με τη μεγάλη πλειοψηφία των μελών της Εθνικής Επιτροπής Κρίσεων, πρότειναν στους διαχειριστές να μελετήσουν σοβαρά το ενδεχόμενο να συνεργαστούν με ένα Διαπιστευμένο Μικροβιολογικό Εργαστήριο της επιλογής τους, ξεκινώντας εγκαίρως, από το Μάιο, τη συνεργασία για τις δειγματοληψίες στις ακτές τους που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες». Το σχετικό βέβαιο κόστος των αναλύσεων θα βαρύνει τους ίδιους τους Διαχειριστές, αλλά θα αποφεύγει τον βέβαιο αποκλεισμό από τη βράβευση, την επόμενη χρονιά, από τη συγκεκριμένη αιτία.

Η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων επιβεβαιώνει ότι το ΥΠΕΧΩΔΕ, στο πλαίσιο της υποστήριξής του προς το πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες», θα αναλάβει τη διενέργεια και το κόστος των τεσσάρων (4) αρχικών δειγματοληψιών για το 2008 και ότι

διο. Οι διαχειριστές ετοιμάζουν την ακτή και αποστέλλουν στην ΕΕΠΦ το φωτογραφικό υλικό που να απεικονίζει την άρτια οργανωμένη βραβευμένη ακτή και μαρίνα για να λάβουν το βραβείο τους, τη «Γαλάζια Σημαία».

Οι επιθεωρήσεις ξεκινούν από το τέλος Ιουνίου, συχνά χωρίς προειδοποίηση. Οι επιθεωρήσεις του Διεθνούς Συντονιστικού Γραφείου θα πραγματοποιηθούν, το φετινό καλοκαίρι, στην Κρήτη και τις Κυκλάδες, το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου.

Λοιπόν, Καλό Καλοκαίρι.

**Αλίκη Βαβούρη
Λεωνίδα Κόλλας
Θοδωρής Κακαρινιάς**

προκηρύσσει διαγωνισμό ώστε να γίνει νέα σύμβαση με διαπιστευμένα εργαστήρια για τις υπόλοιπες 8 (οκτώ) δειγματοληψίες (Ιούλιος- Οκτώβριος).

Το ΥΠΕΧΩΔΕ, επίσης, θα αναλάβει να παρουσιάζει στην ιστοσελίδα του, <http://iasop.minepiv.gr> τα αποτελέσματα των μικροβιολογικών αναλύσεων των νερών κολύμβησης.

Η Εθνική Επιτροπή Κρίσεων και η ΕΕΠΦ πρότειναν στο Διεθνές Συντονιστικό Γραφείο να τηρηθεί φέτος μια νέα διαδικασία για την έναρξη λειτουργίας της βραβευμένης ακτής ή μαρίνας, ώστε να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα στην οργάνωσή τους. Η Διεθνής Επιτροπή Κρίσεων αποδέχτηκε την πρότασή μας διότι θεωρεί πολύ σημαντικό το νέο σχέδιο δράσης.

Αμέσως μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των φετινών βραβεύσεων από τη Διεθνή Επιτροπή Κρίσεων, έγινε η

αποστολή του έντυπου υλικού του Προγράμματος για την ετοιμασία του Πίνακα Ανακοινώσεων. Ο Πίνακας Ανακοινώσεων πρέπει να είναι πανομοιότυπος για όλες τις ακτές και μαρίνες, σύμφωνα με προτεινόμενο σχέ-

Γαλάζιες Σημαίες

430 ελληνικές ακτές και 8 μαρίνες βραβεύονται με τη Γαλάζια Σημαία το 2008

ΕΠΙΧΩΡΙΣΤΕΣ

- 1. Ακρόπολη
- 2. Ακρόπολη
- 3. Ακρόπολη
- 4. Ακρόπολη
- 5. Ακρόπολη
- 6. Ακρόπολη
- 7. Ακρόπολη
- 8. Ακρόπολη
- 9. Ακρόπολη
- 10. Ακρόπολη
- 11. Ακρόπολη
- 12. Ακρόπολη
- 13. Ακρόπολη
- 14. Ακρόπολη
- 15. Ακρόπολη
- 16. Ακρόπολη
- 17. Ακρόπολη
- 18. Ακρόπολη
- 19. Ακρόπολη
- 20. Ακρόπολη
- 21. Ακρόπολη
- 22. Ακρόπολη
- 23. Ακρόπολη
- 24. Ακρόπολη
- 25. Ακρόπολη
- 26. Ακρόπολη
- 27. Ακρόπολη
- 28. Ακρόπολη
- 29. Ακρόπολη
- 30. Ακρόπολη
- 31. Ακρόπολη
- 32. Ακρόπολη
- 33. Ακρόπολη
- 34. Ακρόπολη
- 35. Ακρόπολη
- 36. Ακρόπολη
- 37. Ακρόπολη
- 38. Ακρόπολη
- 39. Ακρόπολη
- 40. Ακρόπολη
- 41. Ακρόπολη
- 42. Ακρόπολη
- 43. Ακρόπολη
- 44. Ακρόπολη
- 45. Ακρόπολη
- 46. Ακρόπολη
- 47. Ακρόπολη
- 48. Ακρόπολη
- 49. Ακρόπολη
- 50. Ακρόπολη

ΜΑΡΙΝΕΣ

- 1. Ακρόπολη
- 2. Ακρόπολη
- 3. Ακρόπολη
- 4. Ακρόπολη
- 5. Ακρόπολη
- 6. Ακρόπολη
- 7. Ακρόπολη
- 8. Ακρόπολη

ΜΑΡΙΝΕΣ

- 1. Ακρόπολη
- 2. Ακρόπολη
- 3. Ακρόπολη
- 4. Ακρόπολη
- 5. Ακρόπολη
- 6. Ακρόπολη
- 7. Ακρόπολη
- 8. Ακρόπολη

www.eepf.gr
www.blueflag.org

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νεός 20, 105 57 Αθήνα, Τηλ: 210 3303683, Fax: 210 3225295
e-mail: hagep@tel.gr, info@blueflag.org, www.eepf.gr

ΣΥΡΓΙΣΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ALPHA BANK

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

FEE Foundation for Environmental Education

ΜΕΜΒΡΗ-ΕΠΙΧΩΡΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης • Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίου Έργων
Υπουργείο Τουρισμού, Ανάπτυξης • ΕΠΤ • ΚΕΔΕΚ • ΜΚΟ ΑΡΧΙΔΙΩΝ • Ελληνικές Επιτροπές ακτών και μαρίνων

57

ΥΠΕΧΩΔΕ

Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε Δήμους και συνεργαζόμενους ιδιώτες φορείς, που διαχειρίζονται οργανωμένες ακτές και μαρίνες σε 40 χώρες. Φορέας του Προγράμματος στην Ελλάδα είναι η ΕΕΠΦ. Για να απονεμηθεί η «Γαλάζια Σημαία», απαιτούνται καθαρή θάλασσα και ακτή, άρτια οργάνωση και καλές υπηρεσίες, ασφάλεια λουομένων και επισκεπτών, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και προστασία της ακτής και του παράκτιου χώρου.

Χορηγός του Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες» είναι η **ALPHA BANK**, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου

Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου στην Αγία Παρασκευή

Ο Δήμος Αγίας Παρασκευής Αττικής αποφάσισε να πραγματοποιήσει τις γειτονιές του μέσα από το Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» της ΕΕΠΦ. Την Πέμπτη 17 Απριλίου στο φιλόξενο χώρο των Οικολογικών Δημοτικών Σχολείων 4ου και 10ου Αγίας Παρασκευής, διευθυντές σχολείων, εκπαι-

δευτικοί όλων των βαθμίδων και Δημοτικοί Σύμβουλοι του Δήμου είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά το Πρόγραμμα που αναπτύσσεται στο Δήμο τους. Το Πρόγραμμα έχει στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των σχολικών μονάδων και των κατοίκων του Δήμου, μέσω της Εκπαιδευτικής Κοινότητας, για την προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής τους.

Η Αντιδήμαρχος Παιδείας του Δήμου κ. Αλέκα Κιμουλάκη

σε χαιρετισμό της δήλωσε την πρόθεση του Δήμου να στηρίξει υλικοτεχνικά το Πρόγραμμα στα σχολεία του Δήμου. Ακολούθησε η παρουσίαση του Προγράμματος από την κ. Σοφία Καινούργιου, Υπεύθυνη Π.Ε. Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας και μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του Δικτύου, ενώ η κ. Κλεοπάτρα Χατζηκώστα, Αντιπρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής του Δικτύου και Διευθύντρια του 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατσινίου εντυπωσίασε όλους παρουσιάζοντας την εφαρμογή του Προγράμματος στο σχολείο της.

Η Υπεύθυνη Π.Ε. Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας κ. Χριστίνα Παπαζήση αναφέρθηκε στο ρόλο του Υπευθύνου και στα Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που εκπονούνται στα σχολεία.

Ακολούθησαν με επιτυχία βιωματικά εργαστήρια βασισμένα στο εκπαιδευτικό υλικό του Δικτύου από τους Υπεύθυνους Π.Ε. Σοφία Καινούργιου, Μαριάννα Χατζημιχαήλ, Χριστίνα Παπαζήση και Γιώργο Κούσουλα.

Όλοι έμειναν ενθουσιασμένοι και προσδοκούν οι σχολικές μονάδες να πραγματοποιήσουν κάθε γωνιά της γειτονιάς των σχολείων της περιοχής τους.

Σοφία Καινούργιου

Υπεύθυνη Π.Ε. Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας

Οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» είναι πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν νηπιαγωγεία, δημοτικά και γυμνάσια, τα οποία καθλούνται να γνωρίσουν και να υιοθετήσουν τις μικρές ή μεγάλες πράσινες γωνιές, καταφύγια ζωής, που βρίσκονται μέσα στις πόλεις. Υποστηρικτής του Προγράμματος είναι η Εταιρεία **ΚΟΡΡΕΣ – ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ**, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

Με ετούτη τη σημαία γίναμε όλοι μια παρέα

Την Τετάρτη, 6 Φεβρουαρίου του 2008, οι μικροί μαθητές του 1ου Νηπιαγωγείου Μελισσίων ύψωσαν με υπερηφάνεια την Σημαία του Διεθνούς Δικτύου «Οικολογικά Σχολεία» στον ιστό της αυλής του σχολείου τους και έγιναν μέλη της μεγάλης οικογένειας των «Οικολογικών Σχολείων».

Αυτό το τόσο σημαντικό γεγονός για τη σχολική κοινότητα, προϊόν συμμετοχής και εργασίας των τελευταίων χρόνων, χαιρετήθηκε σε μια όμορφη τελετή που διοργάνωσαν παιδιά και νηπιαγωγοί, από το Δήμαρχο της πόλης κ. Μανώλη Γραφάκο, τις Υπεύθυνες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Β' περιφέρειας κ.κ. Σοφία Καινούργιου και Μαριάννα Χατζημιχαήλ, και τους γονείς τόσο των νηπιών που φοιτούν φέτος στο Νηπιαγωγείο, όσο και εκείνων που ενώ ολοκλήρωσαν πια τη φοίτησή τους σε αυτό, προσήλθαν με υπερηφάνεια για να δουν τη σημαία-σύμβολο της ευαισθησίας που ανέπτυξαν τα προηγούμενα χρόνια για το περιβάλλον (που τα συντροφεύει μέχρι σήμερα) να κυματίζει.

Με ποιήματα για την Ανακύκλωση, συνθήματα για την προστασία του περιβάλλοντος, πανό

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

φτιαγμένα από τους μικρούς μαθητές, κεράσματα που πρόσφεραν οι υπερήφανες μανούλες, λίγο τρακ και πολύ υπερηφάνεια, εκπαιδευτικοί και παιδιά ύψωσαν προς τον ουρανό το κεντρικό σύνθημά τους:

«Δρόμο δεν έχετε άλλον, σώστε το περιβάλλον»

Μέσα από τα προγράμματα που έχει υλοποιήσει το 1ο Νηπιαγωγείο Μελισσίων τα τελευταία σχολικά έτη, «Το νερό, πηγή Ζωής», «Διαφήμιση και Κατανάλωση-Απορρίμματα», «Το Δάσος Αγαπώ», «Ανακύκλωση

Υλικών», καταβλήθηκε συνειδητή προσπάθεια από τις Νηπιαγωγούς όχι μόνο να γνωρίσουν τα παιδιά τον κόσμο που τα περιβάλλει και να αναπτύξουν νέες στάσεις και δράσεις απέναντι στα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει, αλλά να ευαισθητοποιηθούν και οι ενήλικες, γονείς και φορείς, να κινητοποιηθούν, να συμμετέχουν και να συμβάλλουν, ανοίγοντας έτσι τις πόρτες του σχολείου προς την κοινωνία, ζητώντας από αυτή «να κάνουμε κάτι μαζί».

*Σταυρούλα Μιχαλοπούλου
Αλεξάνδρα Κοσκολλού
1ο Νηπιαγωγείο Μελισσίων*

Τα «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια από όλη την Ελλάδα, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών, αυριανών πολιτών, με περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους. Αποτελεί δε το μεγαλύτερο Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με 22.000 σχολεία σε 40 χώρες σε όλες τις ηπείρους, με 5.500.000 μαθητές και 400.000 εκπαιδευτικούς.

Χορηγός του Προγράμματος είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Φ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

Στο πλαίσιο του Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Μαθαίνω για τα Δάση», διοργανώνονται, κάθε χρόνο δεντροφυτεύσεις και αναδαρώσεις από σχολεία που συμμετέχουν στο Δίκτυο.

Το Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση – Foundation for Environmental Education (FEE) υποστηρίζει τα σχολεία για την υλοποίηση της δράσης αυτής.

Τον Ιούνιο 2007, στη Γενική Συνέλευση του FEE που πραγμα-

τοποιήθηκε στην Ιταλία, αποφασίστηκε να δημιουργηθεί ένα Ταμείο όπου το FEE θα καταβάλει μια αποζημίωση για το Διοξείδιο του Άνθρακα (CO₂) που παράγεται κάθε φορά που ταξιδεύουν οι Εθνικοί Χειριστές των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και τα μέλη του FEE για τις διάφορες συναντήσεις.

Ο Διεθνής Συντονιστής του Δικτύου Π.Ε. «Μαθαίνω για τα Δάση» ανέλαβε τη διαχείριση αυτού του Ταμείου και τα σχολεία τα οποία συμμετέχουν στο Δί-

Το «Μαθαίνω για τα Δάση» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που έχει στόχο να ενθαρρύνει σχολεία και εκπαιδευτικούς, ώστε να συμπεριλάβουν τα δάση στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες, να τα πλησιάσουν οι μαθητές και να μάθουν από αυτά. Χορηγός του Προγράμματος είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΒΕΝΤΗ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

κτυο είχαν την ευκαιρία να κάνουν αίτηση για χρηματοδότηση για δράση δεντροφυτεύσης.

Παράδειγμα του 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς, που συμμετέχει στο Δίκτυο τα τελευταία 7 χρόνια.

Μαρία-Ιωάννα Κουτσουδάκη

Το σχολείο μας (2ο Γυμνάσιο Κιλκίς) συμμετέχει στο Διεθνές Πρόγραμμα «Μαθαίνω για τα Δάση» τα τελευταία 7 χρόνια, πραγματοποιώντας κάθε χρόνο δεντροφυτεύσεις εντός της ευρύτερης περιφέρειας του Δήμου Κιλκίς. Η δράση μας αυτή έχει γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της σχολικής κοινότητας, αλλά και της ευρύτερης κοινωνίας της πόλης μας. Την φετινή χρονιά, η οποία ήταν μια καταστροφική χρονιά για το δασικό οικοσύστημα της χώρας μας, θεωρήθηκε επιτακτική η συνέχιση αυτού του προγράμματος, πάντα σε συνεργασία με την ΕΕΠΦ. Η άριστη αυτή συνεργασία έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία οικολογικής συνείδησης τόσο στους μαθητές του σχολείου μας όσο και στους γονείς αλλά και στους συναδέλφους μας.

Το σχολείο μας είναι μέλος των Eco-Schools τα τελευταία 4 χρόνια και έχει βραβευτεί 2 φορές με τη σημαία των οικολογικών σχολείων, μια ηθική επιβράβευση των προσπαθειών μας. Η δύναμη που μας δίνει η αναγνώριση των προσπαθειών μας είναι και το απαραίτητο «καύσιμο» για την κίνηση της οικολογικής μας «μηχανής»! Κάθε νέα σχολική χρονιά οι ίδιοι οι μαθητές μας

ωθούν για νέες διακρίσεις...

Κατά τη φάση του σχεδιασμού της υλοποίησης του προγράμματος «Μαθαίνω για τα Δάση» για τη σχολική χρονιά 2007-2008 μάθαμε ότι δεν είμαστε μόνοι σε αυτήν την προσπάθεια, αλλά υποστηρίζομαστε όχι μόνο ηθικά αλλά και υλικά από το Διεθνές Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

2ο Πανελλήνιο Μαθητικό Συνέδριο

Μετά την επιτυχημένη διεξαγωγή του 1ου Πανελληνίου Μαθητικού Συνεδρίου με θέμα «Τα σκουπίδια αν μειώσουμε, τη φύση θα γλιτώσουμε» στις 25 Νοεμβρίου 2006, η ΕΕΠΦ διοργανώνει, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ρεθύμνης, το 2ο Πανελλήνιο Μαθητικό Συνέδριο με θέμα «Καθαρές, ζωντανές, προστατευμένες ελληνικές ακτές».

Το Συνέδριο θα πραγματοποιηθεί στην Αθήνα το Σάββατο 29 Νοεμβρίου 2008, στην αίθουσα Γαλαξίας στο ΧΙΛΤΟΝ Αθηνών. Χορηγός είναι η ALPHA BANK.

Στόχος του Συνεδρίου είναι να διερευνήσουν τα παιδιά και να καταγράψουν αιτίες που καταστρέφουν τη φυσική ζωή στις ελληνικές ακτές, όπως για παρά-

ση (FEE). Αυτή η νέα συνεργασία έγινε αποδεκτή με ενθουσιασμό από την περιβαλλοντική μας ομάδα, από τη μία επειδή μας έδωσε τη δυνατότητα να αγοράσουμε οπωρώφωρα δέντρα για να ομορφύνουμε ακόμη περισσότερο τη σχολική μας αυλή, αλλά περισσότερο επειδή βρήκαμε έναν ακόμη συμπαραστάτη στον άνισο αγώνα για ένα καλύτερο

μέλλον του πλανήτη μας.

Σε αυτόν τον αγώνα δεν υπάρχει χώρος για απώλειες, παρά μόνο για νέους συμπαραστάτες.

Για το 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς
Ντίνου Κωνσταντίνος ΠΕ20
Υπεύθυνος δικτύου Eco-Schools
Λιναρδάκης Ιωάννης ΠΕ18
Υπεύθυνος δικτύου
Μαθαίνω για τα Δάση

Φύση χωρίς Σκουπίδια

δειγμα η ρύπανση και η αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη. Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν, να προβληματιστούν και να προτείνουν τρόπους για την προστασία της παράκτιας ζωής για τώρα και στο μέλλον.

Η παράκτια ζώνη, η ζώνη που ενώνει τη στεριά με τη θάλασσα, και ταυτόχρονα χωρίζει τη ζωή στον αέρα από τη ζωή στο νερό, έχει τεράστιο ενδιαφέρον και αξίζει να προστατευτεί.

Οι καθαρές ακτές είναι γεμάτες ζωή. Όμως η ρύπανση σκοτώνει τη ζωή. Διατηρώντας καθαρές τις ακτές διατηρείται η ποικιλία της ζωής.

Οι επιμέρους θεματικές ενότητες του Συνεδρίου είναι:

- Υιοθεσία, προστασία, ανάδειξη ακτής
- Μείωση, επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση απορριμμάτων
- Διατήρηση καθαρού περιβάλλοντος
- Βιοποικιλότητα της παράκτιας ζώνης
- Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλους Φορείς.

Τα παιδιά μπορούν να ασχοληθούν με την καταγραφή των

κυριότερων ανθρωπίνων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την παράκτια ζώνη και των αιτιών ρύπανσης της κοντινής μας ακτής, την παρατήρηση και καταγραφή της παράκτιας χλωρίδας και πανίδας καθώς και την υιοθεσία παράκτιων οικοσυστημάτων που απειλούνται από ανθρωπίνες δραστηριότητες. Μπορούν να υιοθετήσουν δράσεις που προανατολίζονται στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την προστασία των ακτών και να αναπτύξουν δραστηριότητες για να διατηρήσουν καθαρή και για να προστατεύσουν τη ζωή στην κοντινή ακτή.

Η μορφή των παρουσιάσεων θα είναι με προφορική εισήγηση, με αναρτημένη Ανακοίνωση (Poster), με δρώμενο και με φωτογραφικό υλικό.

Η τελική ημερομηνία για την υποβολή προτάσεων είναι 30 Σεπτεμβρίου. Η επιλογή των Εθελοντικών Ομάδων που θα παρουσιάσουν τις δράσεις τους στο 2ο Μαθητικό Συνέδριο θα γίνει από Επιστημονική Επιτροπή, με βάση την αξιολόγηση των δράσεων των Εθελοντικών Ομάδων.

Μαρία Ρουσομουστακάκη
Μαρία-Ιωάννα Κουτσουδάκη

Στόχος του Προγράμματος, που γίνεται με τη συνεργασία της ΕΕΠΦ, Εθελοντικών Ομάδων και Τοπικών Αρχών, είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την καλύτερη διαχείριση των απορριμμάτων και για τη διατήρηση ενός καθαρού και πολιτισμένου περιβάλλοντος.

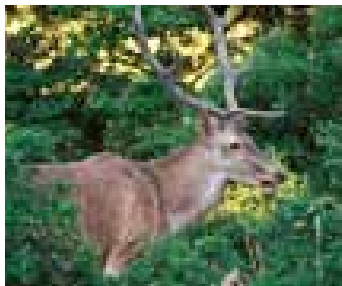
Χορηγός του Προγράμματος είναι η ALPHA BANK. Υποστηρικτής είναι το μέλος μας κ. **Hellmut Baumann**, συγγραφέας του βιβλίου «Η Ελληνική Χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία». Τους ευχαριστούμε θερμά.

ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στο πλαίσιο του Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», οι μαθητές και οι μαθήτριες των σχολείων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα επιλέγουν ένα τοπικό περιβαλλοντικό πρόβλημα και, αφού πραγματοποιήσουν δημοσιογραφική έρευνα, η οποία περιλαμβάνει βιβλιογραφική μελέτη και έρευνα πεδίου, συντάσσουν άρθρα.

Παράδειγμα, το άρθρο της μαθήτριας Εφραιμίας Μίχου από το Βαρβάκειο Πειραματικό Γυμνάσιο.

*Μαρία-Ιωάννα Κουτσουδάκη
Γεωργία Φέρμελη*

Τα ελάφια του Κιθαιρώνα απαγόρευση θηραμάτων ως το 2010 στον Κιθαιρώνα

Σύμφωνα με πληροφορίες πολλών κατοίκων της περιοχής, στο όρος Κιθαιρώνας έγιναν καταγραφές κόκκινων ελαφιών (*Cervus elaphus*) που έφυγαν μετά την πυρκαγιά της Πάρνηθας.

Τα ζώα διέσχισαν μια μεγάλη απόσταση, πέρασαν από τα Δερβενοχώρια, εκεί όπου ξεκίνησε η πυρκαγιά, και αναζητούν τροφή και καταφύγιο στο δάσος του

όρους της Βοιωτίας.

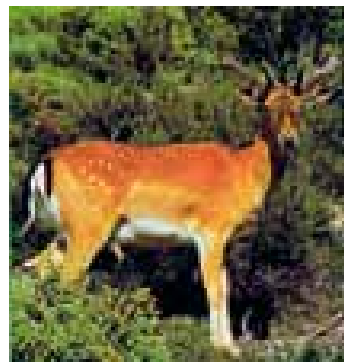
Αναφορές για παρουσία των ελαφιών υπάρχουν στους Θρακομακεδόνες, στο Καπανδρίτι, στην Οινόη και στις Αφίδνες.

Οι δασικές αρχές, κάτω από την πίεση των γεγονότων, σπεύδουν να απαγορεύσουν τη θήρα όλων των θηραμάτων ως το 2010 στον Κιθαιρώνα, στην Πάστρα και στα Δερβενοχώρια σε συνολική έκταση 70.000 στρεμμάτων για την προστασία του κόκκινου ελαφιού.

Το κόκκινο ελάφι υπάρχει σε όλη την έκταση του Δρυμού. Τον χειμώνα κατεβαίνει σε περιοχές με μικρότερο υψόμετρο για αναζήτηση τροφής. Το φθινόπωρο, που είναι η περίοδος αναπαραγωγής του, οι φωνές των ενήλικων αρσενικών που καλούν τα θηλυκά, ακούγονται σε όλο το βουνό. Προσπαθούν να προσελκύσουν όσα περισσότερα θηλυκά μπορούν και να σχηματίσουν το «χαρέμι» τους (το ελάφι είναι πολυγαμικό είδος).

Το θηλυκό ελάφι δεν έχει κέρατα και γεννάει την άνοιξη συνήθως ένα μικρό. Το νεαρό ελάφι φέρει άσπρες βούλες, οι οποίες χάνονται όσο μεγαλώνει. Τα αρσενικά μόνο έχουν κέρατα, που όταν βγαίνουν έχουν ένα βελούδινο περίβλημα, το οποίο προσπαθούν να αποβάλλουν τρίβοντας τα κέρατά τους στα δέντρα. Όταν τα κέρατα αναπτυχθούν τελείως, πέφτουν και βγαίνουν νέα κάθε χρόνο.

Το ελάφι είναι φυτοφάγο ζώο και τρέφεται κυρίως με πόες, νεαρά κλαδιά από θάμνους και δένδρα, καρπούς, φρούτα και

μανιτάρια. Παραμένει κοντά σε πηγές και ρέματα και του αρέσουν πολύ οι λάσπες, στις οποίες κυλιέται για να αποβάλλει τα παράσιτα.

Για τα κόκκινα ελάφια που ζουν στον Κιθαιρώνα (και πολλά φαίνεται ότι σώθηκαν) δύο είναι οι γνώμες για την προέλευσή τους. Η πρώτη υποστηρίζει ότι πρόκειται για τους απογόνους των ελαφιών που ζούσαν πάντοτε στον Κιθαιρώνα. Η δεύτερη αναφέρει ότι ο πληθυσμός τους προέρχεται από ελάφια που είχε φέρει ο βασιλιάς Γεώργιος Α' κι είχε ρίξει στο κτήμα του στο Τατόι.

Με βάση χαλκογραφίες και παλιές φωτογραφίες και με την άμεση οπτική εμπειρία που έχουν οι ειδικοί εδώ και δεκαετίες από το συνεχές πυκνό δάσος που άρχισε από την Πεντέλη, συνέχισε στην Πάρνηθα κι έφτανε στην Πάστρα, τον Πατέρα και τον Κιθαιρώνα, είναι της γνώμης ότι τα ελάφια έχουν

Το Δίκτυο απευθύνεται στα Γυμνάσια και Λύκεια, όπου ομάδες μαθητών, σε συνεργασία με άλλα σχολεία στην Ελλάδα, όσο και σ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, χειρίζονται ως δημοσιογράφοι κάποιο κοινό πρόβλημα του περιβάλλοντος, με εργαλείο επικοινωνίας το Internet. Ευχαριστούμε θερμά τον ΟΤΕ, υποστηρικτή του Προγράμματος Π.Ε. «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον»...

καταγωγή από τον παλιό ντόπιο πληθυσμό και δεν είναι απόγονοι φερτών ζώων για το βασιλικό κτήμα. Αλλά κι αν είναι φερτά πριν 130 χρόνια τίποτα δεν αλλάζει επί της ουσίας για την σημαντικότητα της παρουσίας των κόκκινων ελαφιών στον Κιθαιρώνα.

Ο Κιθαιρώνας είναι ένας συμπαγής ορεινός όγκος με ύψος 1409 μ. με κορυφή τον Προφήτη Ηλία ή αλλιώς και Ελατιά, σε μια απόσταση μόνο 4χλμ από τη θάλασσα. Τον περασμένο αιώνα υπήρχαν αρκετά ζώα, όπως ελάφια, ζαρκάδια, αγριογούρουνα και λύκοι. Κυριολεκτικά κατάφυτος από έλατα στα ψηλά και από πεύκα στα χαμηλά.

Στις 27/1/2008 οι μαθητές και οι Καθηγήτριες κ.Κονταράκη, κ. Κομποθέγκρα, κ. Μπελογιάννη και κ. Κουμαριανού του Βαρβακείου Πειραματικού Γυμνασίου πραγματοποιήσαμε μονοήμερη εκπαιδευτική εκδρομή σε συνεργασία με τον ορειβατικό όμιλο με σκοπό την ανάβαση στην κορυφή του Κιθαιρώνα και την κοπή της Πρωτοχρονιάτικης βασιλόπιτας στο καταφύγιο.

Ακολουθήσαμε το μονοπάτι 22 αντικρύσαμε το πρώτο χιόνι που καθώς ανεβαίναμε γινόταν όλο και περισσότερο. Οι συνθήκες ήταν πιο δύσκολες απ' ότι περιμέναμε πολλοί από εμάς βρέθηκαν αρκετές φορές στο έδαφος γλιστρώντας από το παγωμένο χιόνι.

Ζήσαμε στιγμή προς στιγμή τις αλλαγές στο τοπίο, και απολαύσαμε την πανέμορφη θέα του κάμπου της Βοιωτίας, των κορυφών των βουνών της Εύβοιας καθώς και του Παρνασσού και

Η κατάκτηση της κορυφής του Κιθαιρώνα

της Γκιώνας.

Καθώς πλησιάζαμε στην κορυφή οι οδηγοί μας από τον ορειβατικό όμιλο μας έδειξαν πατημασιές από τα κόκκινα ελάφια που ζουν εκεί. Αυτό μας δείχνει την παρουσία τους στην περιοχή.

Οι εμπειρίες που έζησα και η δύσκολη ανάβαση, με έκαναν να γνωρίσω από πολύ κοντά τη φύση και τις ομορφιές του Κιθαιρώνα. Ένοιωσα παρ' όλα αυ-

τά φόβο και ανασφάλεια αλλά ταυτόχρονα και μαγεία από την ατμόσφαιρα του βουνού.

Φτάνοντας στην κορυφή ένοιωσα ότι κατάφερα κάτι σημαντικό, μια νίκη απέναντι στον εαυτό μου κάτι αξιόλογο, έγινα ένα με την φύση που με περιέβαλλε και ξέφυγα από την πεζή καθημερινότητα.

Εφραιμία Θ. Μίχου

A3 Γυμνασίου

Βαρβάκειο Πειραματικό Γυμνάσιο

Ο πάγος είχε καλύψει τα δένδρα

«Ταξίδι στα Κύθηρα»

Το «Ταξίδι στα Κύθηρα» είναι, λένε, ένα ταξίδι που δεν θα γίνει ποτέ. Επειδή τα Κύθηρα δεν υπάρχουν, παρά μόνο στο χώρο του μύθου. Επειδή συμβολίζουν την απόλυτη ευτυχία, όπως αυτή αποτυπώθηκε στους πίνακες των Αρκαδιστών του Μπαρόκ ή αργότερα στο έργο του Βαττώ, την «Επιβίβαση για τα Κύθηρα» («l'Embarquement pour Cythères»).

Όμως εμείς το επιχειρήσαμε φέτος αυτό το ταξίδι. Και μάλιστα δυο φορές. Το πρώτο, στις 27-30 Μαρτίου, το δεύτερο στις 10-13 Απριλίου.

Δεν τα βρήκαμε απλώς. Τα Κύθηρα μας περίμεναν.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα, αρχηγός της εκδρομής ήταν η Αλέξια Νικηφοράκη, Αναπληρώτρια Γενική Γραμματέας του ΔΣ της ΕΕΠΦ, Κυθηραία από σύζυγο, φανατική Τσιριγώτισα. Δεν ήταν όμως απλά αρχηγός. Είχε δουλέψει ακούραστα για αρκετό διάστημα, ώστε αυτή η εκδρομή της ΕΕΠΦ να είναι πράγματι ένα ταξίδι, να γίνει η αφορμή για να αναπτυχθούν σχέσεις μεταξύ της Εταιρίας μας, των μελών της, και της τοπικής κοινωνίας των Κυθήρων. Η Αλέξια ήταν σύνδεσμος, ξεναγός, οικοδεσπότης. Έτσι η Αλέξια και οι φίλοι της σε συνεργασία με το Δήμο, και ιδιαίτερα με το Δήμαρχο, που είχε γνωρίσει την ΕΕΠΦ το Νοέμβριο του 2007 όταν παρακολούθησε στην Αθήνα το Πανελλήνιο Συμπόσιο της Εταιρίας μας για τα Απορρίμματα, και με την Κινηματογραφική Λέσχη Κυθήρων, οργάνωσαν ζεστές βραδιές εκδηλώσεων στον Κυθηραϊκό Σύνδεσμο.

Από τη δική μας πλευρά, παρουσιάσαμε την Εταιρία μας και το έργο της. Δώσαμε ιδιαίτερη έμφαση στην προβολή των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της ΕΕΠΦ.

Τις δυο πρώτες μέρες έβρεξε πολύ. Αναγκαστήκαμε να τροποποιήσουμε το πρόγραμμα. Όμως δεν γκρινιάξαμε καθόλου. Απεναντίας, το χαρήκαμε. Δεν είχε βρέξει για μεγάλο διάστημα, η γη διψούσε. Οι κάτοικοι είδαν τη βροχή ως θείο δώρο. Είμαστε οι «βροχοποιοί». Φορέσαμε λοιπόν τα αδιάβροχά μας, ανοίξαμε τις ομπρέλες μας και βγάλαμε πολύχρωμες χαρούμενες φωτογραφίες!

Κρήτες, Φοίνικες, Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, Ενετοί, Άγγλοι έφτιαξαν το αμάλγαμα της παράδοσης του τόπου δημιουργώντας μια ιδιομορφία κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική, που ισορροπεί την Ελληνική παράδοση με την επίδραση της Δύσης σ' ένα αρμονικό σύνολο. Καθώς όλο και περισσότερο το νησί οργανώνει την οικονομία του πάνω στον τουρισμό και προσπαθεί να δημιουργήσει σήμερα τις κατάλληλες υποδομές, καταλαβαίνει κανείς ότι ανοίγεται μια νέα εποχή. Γνωρίσαμε ένα καταπράσινο νησί. Επισκεφτήκαμε το Ενετικό Κάστρο στη Χώρα, το Κάστρο του Μυλοποτάμου, τη Μονή των Μυρτιδίων, το Ιερό Προσκύνημα της Αγίας Ελέσας, τους νερόμυλους στη Φόνισσα, το πέτρινο γεφύρι στο Κατούνι με τα 13 τόξα, απολαύσαμε την πεζοπορία για το Καψάλι,

κ.ά. Είδαμε το φυτό Σέμπρε-βίβο (sempre viva = πάντα ζωντανή), σήμα κατατεθέν του νησιού.

Ευχόμαστε να ξαναπάμε στα Κύθηρα. Ακόμα περισσότερο, να μην ατονήσουν οι επαφές και να έχει συνέχεια το «ταξίδι».

Ευχαριστούμε όλους όσους βοήθησαν να νιώσουμε «σαν στο σπίτι μας» και ταυτόχρονα να γνωρίσουμε τη μαγεία των Κυθήρων.

Μ. Ρουσομουστακάκη

Φωτ. Μ. Ρουσομουστακάκη

«Ταξίδι στα Κύθηρα», η δεύτερη αποστολή

Τα της πρώτης αποστολής, με το ίδιο περίπου πρόγραμμα, έχουν ήδη τύχει πολύ καλής περιγραφής, λίγο πιο πάνω.

Γι' αυτό και σκέφτηκα να αναφερθώ εδώ σε άλλα στοιχεία του «Ταξιδιού στα Κύθηρα», με πιο προσωπική χροιά αλλά, πιστεύω, εξίσου ενδιαφέροντα.

Πώς ξεκίνησε η όλη ιδέα για τα Κύθηρα;

Ακούγοντας την Αλέξια Νικηφοράκη να αναφέρεται πολύ συχνά, με προφανή αισθήματα θαυμασμού κι' αγάπης, για το απομακρυσμένο αυτό κομμάτι των Επτανήσων, την παρότρυνα να οργανώσει μian εκδρομή της Εταιρίας στο νησί. Η πρότασή της διαμορφώθηκε, η Επιτροπή συμφώνησε και προχώρησε η οργάνωση που, όπως όλοι όσοι είχαμε την τύχη να συμμετάσχουμε διαπιστώσαμε, είχε μεγάλη επιτυχία, σε όλα τα επίπεδα.

Κι' αν, στη δεύτερη εξόρμηση, «...το χάσαμε το πλοίο της γραμμής...», η Αλέξια κατάφερε να το αντικαταστήσει με τα φτερά της Ολυμπιακής!

Η ιστορία όμως ξεκινά πολύ νωρίτερα.

Την άνοιξη του 1968, η νεαρή Αλέξια Έρσελμαν πηγαίνει στα Κύθηρα για πρώτη φορά με το πλοίο της άγονης γραμμής, για να επισκεφθεί τον εξόριστο από τη χούντα στρατηγό πατέρα της. Τη συναισθηματικά φορτισμένη ατμόσφαιρα απάλυνε τόσο η ομορφιά του νησιού όσο και οι καλωσυνάτοι, φιλόξενοι άνθρωποι του. Όπως και ο πατέρας της, δέθηκε αμέσως με το νησί. Πολύ σύντομα, ανάμεσα στις τοπικές οικογένειες που τους είχαν ανοίξει τα σπίτια και τις καρδιές τους, συνδέθηκε με τον μετέπειτα σύντροφο και σύζυγό της, νεαρό δικηγόρο Στέφανο Νικηφοράκη. Το οικογενειακό αρχοντικό στη Χώρα έγινε από τότε ο μόνιμος τόπος διακοπών της νέας οικογένειας Νικηφοράκη, που τον επισκέπτεται όσο πιο συχνά γίνεται.

Ιδιαίτερως έμπειρη σε τέτοιου είδους οργανωτικές ενέργειες με συγκεκριμένο αντικείμενο, η Αλέξια σκέφτηκε να συνδυάσει τα φυσιολογικά για τα μέλη της Εταιρίας ενδιαφέροντα μιας τέτοιας εκδρομής με την εμπέδωση σχέσεων με τοπικούς φορείς, ώστε να αναπτυχθούν σχέσεις αμοιβαίας συνεργασίας σε πεδία προστασίας της φύσης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, όπου η Εταιρία διαθέτει εμπειρία

Ophrys minoa

και μπορεί να βοηθήσει, συμμετέχοντας σε κοινά προγράμματα και δράσεις. Όπως διαπιστώσαμε, αντικείμενο υπάρχει και είναι ενδιαφέρον.

Η επαφή με ντόπιους φορείς και άτομα ξεκίνησε, με τις δύο επάλληλες εξορμήσεις μας, η φιλική σχέση σε όλα τα επίπεδα εμπεδώθηκε, η θέληση είναι αμοιβαία και μένει να διερευνησουμε τα επόμενα βήματα.

Πάντως, το «Ταξίδι στα Κύθηρα», όπως με ποιητική διάθεση ονόμασε το εγχείρημα η Αλέξια Νικηφοράκη, έχει σίγουρα συνέχεια...

Λεωνίδα Κόλλας

Η ομάδα μας

Μετέωρα

Βράχοι Μετεώρων, Μονή Αγίου Στεφάνου, πεζοπορία στο μονοπάτι της Αγίας Τριάδας μέχρι την Καλαμπάκα. Μετά το γεύμα, επίσκεψη στο Σπήλαιο της Θεόπετρας και η μέρα τελειώνει με ένα κρασάκι και τραγούδι σε κάποιο μεζεδοπωλείο της πόλης.

Την Κυριακή το πρωί, επίσκεψη στη Βασιλική της Κοίμησης της Θεοτόκου, ναό με πολύ ενδιαφέρον: Έχει έναν κεντρικό επιδαπέδιο μαρμάρινο άμβωνα, «αμφιθέατρο» μέσα στο ιερό και διασωζόμενο τμήμα μωσαϊκού.

Η επιστροφή προς Αθήνα έγινε μέσω Καστανιάς, Περτουλίου και Πύλης, διαδρομή κατά την οποία απολάυσαμε την ομορφιά της ελληνικής φύσης.

Ανάλογη εκδρομή έχει πραγματοποιήσει η εταιρεία μας κι άλλες φορές. Όμως η συγκεκριμένη ήταν μοναδική για δύο λόγους.

Ο πρώτος ήταν ο βροχερός καιρός της. Ίσως

ακούγεται παράξενο πώς ο «κακός» καιρός να μπορεί να συμβάλει στην επιτυχία μιας εκδρομής. Κι όμως...η ομίχλη που τύλιγε τους βράχους δημιουργούσε μία αίσθηση απόκοσμη, εξωπραγματική...Η πεζοπορία ήταν πολύ ωραία...τα μουσκεμένα φύλλα λαμπύριζαν στον ήλιο και οι απίστευτες μυρωδιές της υγρασίας μας μάγεψαν.

Ο δεύτερος και σημαντικότερος λόγος που έκανε μοναδική αυτήν την εκδρομή ήταν η Γεωργία Φέρμελη. Με τη γεωλογική της προσέγγιση, μας έκανε να δούμε για πρώτη φορά, να ξαναθυμηθούμε, να αγαπήσουμε τη γεωλογία. Γλαφυρή στην ξενάγησή της και πολύ ενθουσιώδης, βοήθησε να «αποκαλυφθεί» μέσα στο μυαλό μας η δημιουργία των βράχων.

Ευχαριστούμε πολύ τη Γεωργία κι ελπίζουμε να μας «ταξιδέψει» ξανά αλλού.

Λίλη Χατζηαντωνίου

Νότια Εύβοια

Από το Μαρμάρι όπου μας άφησε το καράβι φτάσαμε στα Καλύβια Καρύστου. Εκεί, στο «Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καρυστίας» κάναμε μια πρώτη γνωριμία με τη φύση και τα μνημεία της περιοχής. Ξεναγός ο αρχηγός μας Σταμάτης Ζόγκαρης, γεωγράφος και βιολόγος και ο περιβαλλοντολόγος, δάσκαλος και ιδρυτικό μέλος του Κέντρου, Σάκης Μπινιάρης.

Η περιοχή της Όχης έχει χαρακτηριστεί «τόπος κοινοτικής σημασίας» και έχει ενταχθεί στο Δίκτυο «NATURA 2000». Απειλείται όμως από σχέδια εντατικής εκμετάλλευσης της αιολικής ενέργει-

Η ομάδα μας έξω από το Κέντρο περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καρυστίας, στα Καλύβια

ας (600 ανεμογεννήτριες, δρόμους και συναφείς εγκαταστάσεις), πράγμα που θα ανατρέψει τις περιβαλλοντικές ισορροπίες με μοιραία αποτελέσματα για το τοπίο και τη βιοποικιλότητα.

Μια σύντομη, όμορφη ταινία με θέμα το Δρακόσπιτο της Όχης μας γέννησε την επιθυμία για μια σχετική εξόρμηση.

Σάββατο πρωί ανεβήκαμε με όχημα του ΚΤΕΛ στη θέση «Πετροκάναλο» της Όχης (964μ). Αφού παρατηρήσαμε πετρώματα και βλάστηση, αρχίσαμε την κατάβαση. Το μονοπάτι μας οδήγησε πλάι στο Δημοσάρι που κυλούσε ορμητικός μέσα από εντυ-

πωσιακές λιμνούλες. Κάτω από τον ίσκιο αιωνόβιων πλατάνων ζωσμένων με κισσούς, απολάυσαμε ένα τοπίο σε όλες τις αποχρώσεις του πράσινου, διασπάρτο με αγριολούλουδα (γλαδιόλες, βιολέτες, πανσέδες) και ακούσαμε τον κότσυφα, τον σπίνο και το αηδόνι. Μετά από 4ωρη πορεία φτάσαμε στους Λενωσαίους, από όπου μεταφερθήκαμε στους Καλλιανούς. Εκεί μας περίμενε ένα πληθωρικό γεύμα στην ταβέρνα της κ. Μαρίας.

Επιστρέφοντας, αφήσαμε το βλέμμα να πλαηθεί στην απεραντοσύ-

Φωτ. Σ. Μπινιάρης

νη του Αιγαίου, ενώ λίγο μετά δροσιστήκαμε σε μια πηγή που ολόγυρα της φούντωνε και ευωδιάζε ο αγριοδούσμος.

Η Κυριακή ήταν πιο ξεκούραστη αλλά εξίσου ενδιαφέρουσα. Στο ορειβατικό Καταφύγιο της Όχης μας μίλησε ο Σάκης Μπινιάρης, πρωτεργάτης της ανασύλωσης του. Πέρασαμε κατόπιν στον Καστανόλογο, τα πάθη του οποίου μας εξιστόρησε ο Σταμάτης, βαθύς γνώστης του τόπου και του περιβάλλοντος. Η πανίδα έδωσε το παρόν ως

κουρούνα, γερακίνα, χρυσαετός, σαύρα, χελώνα, βάτραχος, φίδι, έως και τριχόπτερο, αυτό το έντομο που η παρουσία του είναι δείκτης καθαρότητας των υδάτων.

Γοητευμένοι από εικόνες άφθαστης ομορφιάς, αλλά και έχοντας συνειδητοποιήσει τον αγώνα που απαιτεί η διαφύλαξη τους, πήραμε το δρόμο της επιστροφής με την ελπίδα πως θα μας δοθεί η ευκαιρία να γνωρίσουμε ακόμη καλύτερα την περιοχή.

Ζωή Ξαρηλή

Τζιά

Άλλη μια, πολύ πετυχημένη εκδρομή της Εταιρίας αποτελεί ευχάριστη ανάμνηση. Η «έκπληξη» της Τζιας, όπως ακριβώς μας είχε προϊδεάσει ο αρχηγός, Μαρτίνος Γκαίλιχ, στην ημερήσια αυτή εξόρμηξη της 13ης Απριλίου.

Το πρώτο καλωσόρισμά μας ήταν το λιμάνι της Κορησσίας. Στη συνέχεια, η πρωτεύουσα Ιουλίδα, μια Χώρα «από τα παλιά». Μπροστά στο νεοκλασικό Δημαρχείο, σε σχέδια του Τσίλλερ, μας υποδέχθηκε ο Δήμαρχος και μας ενημέρωσε για το Φεστιβάλ Παραμυθιού και τα μονοπάτια του νησιού.

Πήραμε το καλοδιατηρημένο, πεντακάθαρο καλντερίμι για τον Οτζιά, μέσα στην ανοιξιιάτικη φύση. Συναντήσαμε τις βελανιδιές με το φρέσκο φύλλωμα και στρώμα κάτω τα μεγάλα «κύπελα» των καρπών τους. Οι άφυλλες κουτσουπιές έριχναν τις πασχαλινές πινελιές τους στο τοπίο.

Πρώτη στάση στο Λιόντα, το πέτρινο λιοντάρι του 600 π.Χ., με προσαρμογή της γλυπτικής στο βράχο, αιγυπτιακή επίδραση και αρχαϊκό μείδιμα. Στην επόμενη στάση, στην Κρήνη του Βενιαμίν, η σειρά των κρίκων στον πετρόχτιστο φράχτη παραπέμπει στα άλλοτε δεμένα εδώ υποζύγια των πανηγυριστών, που κάτω από το μεγάλο πλάτανο είχαν χοροστάσι... Δίπλα, μια «καθοικιά» (κατοικία) ζηλεμένη για τη θέα της προς τη Χώρα.

Ο περίπατος συνεχίζεται, για αρκετό διάστημα, πάνω σε «όχτο» (πεζούλα) που μας επιτρέπει να αγναντεύουμε τα σχιστολιθικά πετρώματα και τους λόφους με την κυριαρχία του κίτρινου (ασφάκες, σπάρτα κ.α.). Μας υποδέχονται μυγδαλιές που σπάζουν, κατάφορτες από βελούδινα τσάγαλα, λιβαδάκια με το μπλε λούπινο, το πιο αντιπροσω-

πευτικό φυτό της Τζιας, σε πλήρη ανθοφορία, ο μανδραγόρας και η ιστορία του. Αρώματα από θρούμπι, θυμάρι και άλλα μυριστικά. Και κώνειον και το «Κείων νόμιμον» και οι επιφανείς Κείοι (Σιμωνίδης, Βακχυλίδης, Πρόδικος) μας συντροφεύουν με τις αφηγήσεις της Ζωής, του Φώτη, του Μαρτίνου και άλλων.

Ευτυχή στιγμιότυπα η νεροχελώνα, ο παρδαλοκεφαλός στο φράχτη με τις λυγαριές και το βραχοκίρκιζο που αεροζυγιάζεται.

Μετά το γεύμα στον Οτζιά, η απογευματινή επίσκεψη στην Παναγιά την Καστριανή μας επέφλασε καταπληκτική θέα στις θαλάσσιες βραχοσπηλιές. Τελευταία εικόνα: τα χελιδόνια που προσγειώνονται στη βρεγμένη άμμο...

Γυρίσαμε με όλες τις αισθήσεις ικανοποιημένες και την καρδιά γεμάτη από τη χαρά της επικοινωνίας της μεγάλης οικογένειας της ΕΕΠΦ. Πολλές ευχαριστίες σε όλους, ιδιαίτερα στο Μαρτίνο που, σαν καλός δάσκαλος, μοιράζεται μαζί μας τις αγάπες του.

Ελένη Λαμπροπούλου

Η ομάδα μας στην Κρήνη του Βενιαμίν

Πρόγραμμα Εκδρομών

Διαδικασία εκδρομών: Τα μέλη και οι φίλοι μπορούν να εγγραφούν στις πολυήμερες εκδρομές αμέσως μετά την ανακοίνωση του προγράμματος εκδρομών, αλλά μόνο με ταυτόχρονη πληρωμή προκαταβολής στο γραφείο Sygigos Travel (210-3223000, 3235500). Η ελάχιστη προκαταβολή προσδιορίζεται σε 20 Ευρώ ανά διανυκτέρευση ανά άτομο. Η εξόφληση του τιμήματος της εκδρομής πρέπει να γίνει το αργότερο δύο εβδομάδες πριν από την αναχώρηση. Σε περίπτωση ακύρωσης μετά την ημερομηνία αυτή ή μη ολικής εξόφλησης, η ΕΕΠΦ διατηρεί το δικαίωμα να παρακρατήσει την προκαταβολή, εκτός εάν η θέση καλυφθεί από τη λίστα αναμονής της εκδρομής. Για τις μονοήμερες εκδρομές, ισχύει λίστα προτεραιότητας ως προς την εγγραφή.

Παρασκευή-Κυριακή 19-21 Σεπτεμβρίου	Σπύλαιο Καστανιάς, Πούληθρα, Άγ. Δημήτριος, Μολαίοι, Νεάπολη, Σπάρτη (οδοιπορική) Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπίδης
Σάββατο 4 Οκτωβρίου	Επίσκεψη στο Έλληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών -Εξερεύνηση θαλασσιού περιβάλλοντος Αρχηγός: Μαρία Σαλωμίδη, Περιβαλλοντολόγος Ξεναγός: Σταμάτης Ζόγγαρης, Βιολόγος
Σάββατο-Τρίτη 25-28 Οκτωβρίου	Τα δάση της Ροδόπης Αρχηγός: Νίκος Πέτρου
Σάββατο 8 Νοεμβρίου	Κιθαιρώνας, Φαράγγι Χιώνης, Βίλια, Πόρτο Γερμενό (οδοιπορική) Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπίδης
Σάββατο 22 Νοεμβρίου	Αιγάλεω όρος , πεζοπορική εκδρομή 3 ωρών & επίσκεψη στον Βοτανικό “Κήπο Διομήδους” Αρχηγός: Πέτρος Καρκαλούσος, Βιολόγος
Σάββατο 6 Δεκεμβρίου	Το “Αττικό Πάρκο” Σπάτων & ο Βοτανικός κήπος “Εταιρίας Μεσογειακής Κηπουρικής” Αρχηγός: Μαρτίνος Γκαϊλίχ

Πρόγραμμα Ομιλιών - Εκδηλώσεων

Οι ομιλίες αρχίζουν πάντοτε στις 7.00 μ.μ., στα γραφεία μας, Νίκης 20.

Δευτέρα 13 Οκτωβρίου	Η Παλαιογεωγραφική εξέλιξη της Ελλάδας Ομιλήτης: Μιχάλης Δερμιτζάκης , Καθηγητής Γεωλογίας-Παλαιοντολογίας Πανεπ/μίου Αθηνών
Δευτέρα 10 Νοεμβρίου	Βιοκλιματικός σχεδιασμός. Γιατί να νοιαστούμε; Ομιλήτης: Αλέξανδρος Τομπάζης , Αρχιτέκτων
Δευτέρα 24 Νοεμβρίου	Η φωτογράφιση της φύσης Ομιλήτης: Νίκος Πέτρου , Φωτογράφος φύσης
Δευτέρα 8 Δεκεμβρίου	Η φύση στα αρχαία Ελληνικά νομίσματα Ομιλήτης: Μάκης Απέργης , Δρ. Ιστορικός
Δευτέρα 12 Ιανουαρίου 2009	Η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της Ομιλήτης: Δημήτρης Λάλας , Καθηγητής Φυσικής Πανεπ/μίου Αθηνών

Η Εταιρία μας οργανώνει αυτό το χειμώνα δύο σημαντικά συνέδρια.

- 1) **Το Δεύτερο Πανελλήνιο Μαθητικό Συνέδριο – Καθαρές, ζωντανές, προστατευμένες ελληνικές ακτές**, 29.11.2008, Χίλτον Αθηνών.
- 2) **Η Φυσική Κληρονομιά μας, Αξία – Προστασία**, Φεβρουάριος 2009.

Νέα Μέλη

Αν ευχαριστηθήκατε διαβάζοντας το Περιοδικό μας και θέλετε να βοηθήσετε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο έργο της, **γίνετε σήμερα μέλος ή γράψτε κάποιον γνωστό σας**, συμπληρώνοντας την παρακάτω αίτηση και στέλνοντάς τη στα γραφεία μας, μαζί με τη συνδρομή. Θα λαμβάνετε τότε δωρεάν το περιοδικό κάθε τρίμηνο και θα έχετε έκπτωση στις εκδρομές και σε ορισμένες εκδόσεις μας.

Η συνδρομή για το 2008 είναι: Τακτικό μέλος 35 ΕΥΡΩ Νέος (έως 24 ετών) 18 ΕΥΡΩ
Αρωγό μέλος (οργανισμός, επιχείρηση) 70 ΕΥΡΩ Μέλος εξωτερικού 45 ΕΥΡΩ

Θέλω να εγγραφώ μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Τακτικό μέλος Νέος (έως 24 ετών) Μέλος εξωτερικού Αρωγό μέλος

Όνομα: Επώνυμο:

Επάγγελμα / Ιδιότητα:

Διεύθυνση:

T.K.: Πόλη: Χώρα:

Τηλέφωνο κατοικίας: Τηλέφωνο εργασίας:

Fax: E-mail:

Σας στέλνω τη συνδρομή μου με:

- Κατάθεση στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**
- ή **Πάγια Εντολή** στον ίδιο λογαριασμό
Στην τελευταία περίπτωση θα πρέπει να συμπληρώσετε το έντυπο Πάγιας Εντολής Σταθερού Ποσού σε οποιοδήποτε κατάστημα της **ALPHA BANK**, σημειώνοντας το ονοματεπώνυμό σας στην 'Αιτιολογία'.
- Τραπεζική επιταγή
- Ταχυδρομική επιταγή

Παλαιά Μέλη: Μπορείτε και σείς να εξοφλήσετε τη συνδρομή σας για το 2008 με έναν από τους παραπάνω τρόπους. Θα σας εξυπηρετούσε, ίσως, να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο της **Πάγιας Εντολής**. **Ειδοποιήστε μας αν κάποια στοιχεία σας έχουν αλλάξει.**

Σημείωση: Η ημερομηνία οφειλής της συνδρομής των μελών αναγράφεται σε κάθε ετικέτα αποστολής του περιοδικού. Παρακαλούμε σημειώστε την.

Δωρεές

Δεχόμαστε ευχαρίστως δωρεές που ενισχύουν τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕΠΦ. Μπορείτε να καταθέσετε τη δωρεά σας στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**, **ειδοποιώντας μας**, ή να μας τη στείλετε με όποιον τρόπο επιθυμείτε. Σε κάθε περίπτωση θα σας δοθεί το νόμιμο παραστατικό, για φορολογική χρήση.

Μεταξύ Απριλίου και Μαΐου 2008 είχαμε λάβει τις παρακάτω δωρεές για τους σκοπούς της Εταιρίας:

Γενικές δωρεές προς την Εταιρία:

Παροικάκης Στρατής και Ολυμπία 300, Βενιζέλου Λίλη 150, Στέγγου Ζωή 130, Κορκόντζελος Νικόλαος 100, Καστάνη Αφροδίτη 100, Παπαναστασίου Ιωάννα 60.

Διάφορες μικρότερες δωρεές έδωσαν οι: Ρούπα Όλγα και Baumann Hellmut.

Ευχαριστούμε θερμά τους δωρητές.

Διόρθωση: Στο προηγούμενο τεύχος είχε γραφεί εκ παραδρομής ότι οι αναφερόμενες δωρεές αφορούσαν στο διάστημα μεταξύ Αυγούστου και Νοεμβρίου, ενώ αφορούσαν στο διάστημα μεταξύ Δεκεμβρίου και Μαρτίου.

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τεκ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.
Αριθμός Άδειας
2126

ΕΝΤΥΠΟ
ΚΛΕΙΣΤΟ
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ
1166/97
Κ.Ε.Μ.Π.Α.

“Μήπως έπρεπε να είχαμε κλείσει καμπίνα;”